Дачникам
Садівникам
Городникам

Дім сад город

10

2003

Екзотичні огірки

Осіннє садіння дерев

Жовтень у саду

Журавлина добре почувається на Поліссі

Квітує витка троянда. ***Мої онуки – надійні помічники по господарству.***
На фото **Галина Климко** з онуками **Артемом, Галинкою** та **Романом,**
с. Оріхівка, Лубенський р-н, Полтавська обл.

Щедро вродила цибуля.
Дорощук Анастасія Іванівна,
с.Нова Мощаниця, Рівненська обл.

Фотоконкурс

Дружня родина. **Любов та Іван Шуригайли з дітьми Наталочкою, Соломією, Яринкою, Андріанкою та Любомиром,** м.Дрогобич, Львівська обл.
На фото праворуч: **Наталя Шуригайло з подругою Світланкою.**

Осінні яблука. **Андрійко, дідусь Іван, бабуся Ганна, сестричка Настя, тато Ігор, мама Ганнуся Гаврищуки.**
Надіслав Андрій Гаврищук, м.Верховина, Івано-Франківська обл.

Господиня. **Наталочка Косяк,** *с.Рябухи, Талалаївський р-н, Чернігівська обл.*

Козаченьки. **Максим, Захарко та Макар Новоженці,** *м.Копичинці, Тернопільська обл.*

Гербера

Сюзанна

Родина складноцвітих (Asteraceae). Рід налічує більш як 80 видів. Описаний голландським ботаніком Е. Гроновіусом у 1737 р. і названий на честь ботаніка та лікаря Т.Гербера. Зростає на півдні Африки, на Мадагаскарі, в Індії, Китаї, Монголії, Японії, Південній Америці та Австралії.

У культурі звичайно використовують сорти та садові форми гербери Джемсона.

Гербера (Gerbera) — багаторічна трав'яниста рослина з вкороченим, злегка потовщеним стеблом. Кореневище вкорочене, з довгими малорозгалуженими коренями, що глибоко проникають у грунт. Листки видовжені, зібрані в розетку.

Суцвіття — кошик, що складається із сидячих язичкових та трубчастих квіток. Язичкові квітки різного забарвлення: білого, жовтого, кремового, рожевого, оранжевого, червоного тощо і розташовані по краю кошика. Трубчасті квітки в центрі утворюють диск розміром від 1 до 3 см. Суцвіття поодинокі, на довгих (30—50 см) безлистих квітконосах.

Згідно з класифікацією за ознаками декоративності суцвіть сорти і клони гербери об'єднані у шість технологічних груп.

***Вузькопелюсткові дрібноквіткові* (Раса Д'єм).** Суцвіття діаметром 8—9 см, довжина квітконоса — 40—50 см. Сорти: Альдебаран (Aldebaran) — інтенсивно-рожевий, Алькор (Alkor) — темно-вишневий.

***Вузькопелюсткові великоквіткові* (американський тип).** Суцвіття діаметром 10—13 см, довжина квітконоса — 60—70 см. Сорти: Алгол (Algol) — темно-вишневий, Вега (Wega) — оранжево-жовтий, Мігар (Migar) — рожевий, Юпітер (Jupiter) — яскраво-жовтий.

Середньопелюсткові великоквіткові. Суцвіття діаметром 11—13 см, довжина квітконоса — 65—70 см. Сорт Марс (Mars) — ніжно-червоний.

Широкопелюсткові великоквіткові. Суцвіття діаметром 10—15 см, довжина квітконоса — 40—70 см. Сорти: Аламак (Alamak) — яскраво-червоний, Вєра (Wera) — рожевий, Деліос (Delios) — червоний, Маркал (Marcal) — оранжево-жовтий, Петер (Peter), Ромео (Pomeo) — червоний, Сатурн (Saturn) — оранжевий.

Вузькопелюсткові напівмахрові і махрові. Суцвіття діаметром 10—11 см, довжина квітконоса — 40—50 см. Сорти: Віола (Viola) — рожевий, Калинка (Kalinka) — жовтий, Соня (Sonja) — яскраво-червоний.

Широкопелюсткові напівмахрові і махрові відрізняються від попередньої групи більшою міцністю рослин. Суцвіття діаметром 11—14 см, довжина квітконоса до 70 см. Сорт Іскра (Iscra) — напівмахровий, темно-червоний.

Крім того, відомі такі латвійські сорти.

Вузькопелюсткові напівмахрові: Лієга (Liega) — рожевий і Яутрите (Jautrite) — жовтий.

Широкопелюсткові напівмахрові і махрові: Лелде (Lelde) — лососево-червоний, Лігіта (Ligita) — червоний, Тейксма (Teiksma) — абрикосово-жовтий, Селга (Selga) — фіолетово-рожевий, Зелтене (Zeltene) — вогняно-червоний, Рудите (Rudite) — оранжевий.

Розмноження. Герберу розмножують насінням та вегетативно. **Насіннєвий спосіб** має ряд переваг порівняно з вегетативним, оскільки забезпечує одержання в короткий строк великої кількості здорового садивного матеріалу. Недоліком є висока варіабельність за декоративністю та продуктивністю.

Самозапилення у гербери неможливе, тому що в межах одного суцвіття генеративні органи достигають неодночасно. Запилюють штучно в суху сонячну погоду у травні—серпні. Пилок збирають завчасно (струшують) у скляний посуд. Він може зберігатися 100 днів.

Коли приймочка розкриється, на неї наносять пилок. Насіння достигає через 3—4 тижні. Воно різне за величиною, формою і забарвленням, у середньому 200—400 шт. насінин важать 1 г. Сіють його одразу після збирання, оскільки під час зберігання схожість значно знижується. Для сівби використовують пікірувальні ящики, наповнені верховим торфом. Витрата насіння на один пікірувальний ящик — 2 г. Зверху насіння загортають просіяним торфом, перлітом або промитим річковим піском. За темпе-

Лагуна

Ара

Дім • сад • город • 10
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

ратури повітря 18— 20°С сходи з'являються через 5—7 днів. Через 2—2,5 тижня, при появі першого справжнього листка, проводять пікірування у ящики на відстані 5 х 5 см з подальшим пересаджуванням у 8-сантиметрові горщечки або в пластмасові стаканчики.

Можливе пікірування безпосередньо у горщечки. Субстрат — торф з повним мінеральним добривом (2 кг/м^3). Сіянці вирощують за температури 18—20°С; влітку — в притінених місцях, а восени і взимку — при додатковому освітленні.

Висіяні у травні—червні рослини готові до садіння на постійне місце у серпні, цвітіння починається в січні—лютому (через 6—7 міс.), а масове цвітіння — у березні—квітні.

Вегетативне розмноження забезпечує одержання однорідного садивного матеріалу без втрати властивостей і якостей сортів та клонів і здійснюється поділом рослини або живцюванням.

Поділом розмножують навесні (березень—квітень). Рослини гербери розрізують ножем на частини з 1—2 пагонами. Місця зрізу присипають порошком деревного вугілля і ТМТД. Корені вкорочують до 20 см, а листкові пластинки обрізують на третину. Підготовлені таким чином частки прикопують у верховий торф, притінюють. Протягом місяця відбувається укорінення, після чого рослини можна пересаджувати на постійне місце.

Цей спосіб з успіхом застосовують для розмноження дрібноквіткових вузькопелюсткових форм, які добре кущаться.

Живцювання найбільш перспективне у промисловому вирощуванні. Для цього маточні рослини викопують, відмивають верхню частину ризоми від грунту, зберігаючи кореневу грудку, а надземні листки й точку росту зрізують. Місця зрізу дезінфікують (0,2%-ний бенлат тощо). Рослини висаджують у парник з торф'яним субстратом, на 5 см вище якого розміщують ризому.

Через 7—9 днів за температури 22—25°С і вологості повітря 80—90% із сплячих бруньок рослин відростають пагони. Після відростання пагонів рослини загартовують: знижують температуру, посилюють повітрообмін. Із зміцнілих рослин заготовляють живці: скальпелем або окулірувальним ножем зрізують молоді пагони разом із шматочками кореневища (5—10 мм) і двома листками.

Живці дезінфікують і висаджують у субстрат. Як субстрат використовують перліт (фракції 0,2—0,3 см) шаром 10 см або торф, вкритий 2—3-сантиметровим шаром перліту.

Укорінюються живці у верхньому шарі, а утворені корені проникають у торф'яний субстрат, де живляться. Через 2 тижні утворюються корені, після чого починають підживлювати 0,05—0,1%-ним розчином повного мінерального добрива. За температури 24—25°С і вологості 80—90% живці укорінюються протягом трьох тижнів. Укорінені живці висаджують у 10—12-сантиметрові горщечки або пластмасові стаканчики з торфом, заправлені так само, як і для сіянців. Після садіння рослини розміщують на стелажах, бажано обладнати їх туманоутворювальним устаткуванням, що зволожує повітря й живці.

На постійне місце укорінені живці висаджують через 2—3 міс. Вихід укорінених живців 85—95%. Для прискорення коренеутворення застосовують порошкову суміш стимулятора (на 100 г тальку — 30—50 мг α-НУК, 5—10 г вітаміну С і 0,5—1 г вітаміну В). Залежно від особливостей маточників живці знімають 4—5 разів з інтервалом 20—30 днів. Із однієї маточної рослини одержують 25—30 здорових рослин. Масове цвітіння рослин настає через 5—6 міс.

Оздоровлення садивного матеріалу досягають завдяки розмноженню in vitro (метод вегетативного виробництва гербери культурою тканин).

Садіння рослин. Від строків садіння залежить початок цвітіння. Зокрема, коли висаджують навесні, початок цвітіння припадає на літні місяці, влітку — на осінні, а в серпні—вересні — на зимово—весняний період. Садіння у липні — на початку серпня забезпечує одержання зрізу з вересня по листопад і другу хвилю цвітіння у березні—квітні.

Схема та густота садіння залежать від тривалості вирощування. Наприклад, при однорічній культурі застосовують загущене садіння — 13—15 рослин на 1 м^2 (30 х 25 і 25 х 25 см), при дворічній культурі висаджують 10 шт/м^2. Незалежно від способу садіння коренева шийка має знаходитися на 1—2 см вище від поверхні субстрату. Заглиблення кореневої шийки часто призводить до загибелі рослин, погіршує цвітіння.

Герберу вирощують на грядках, стелажах або в контейнерах. Грядки влаштовують з підґрунтовим підігріванням, завширшки 1—1,2 м з товщиною поживного шару до 40—50 см. На глибині 60 см закладають дренаж. Грядки підняті над доріжками на 15—25 см. Ефективна стерилізація грунту перед садінням парою при

Лаура

температурі 100—120°С протягом 2 год.

Стелажі повинні мати підстелажний обігрів, високі борти і бажано сітчасте дно. Товщина шару субстрату — не менш 30 см.

Контейнерний спосіб найбільш трудомісткий, але він має переваги перед вирощуванням на грядках і стелажах. Садіння можна проводити у будь-який час, використовувати оранжереї без підстелажного обігріву, легко здійснюється заміна вибракуваних хворих рослин на здорові.

Для контейнерів використовують гончарні горщечки, ємкості з пластикових матеріалів. Розміри контейнерів — 8—15 л, оптимальний — 13 л (діаметр — 25, висота — 35 см). Контейнери встановлюють на піддони або на ребристий шифер. На постійне місце рослину висаджують за наявності не менше 2—3 листків.

Умови вирощування. Гербера — світлолюбна рослина. Для її культури використовують високі, світлі оранжереї площею 500—1000 і рідше — 1500 м². Оптимальна ширина оранжерей — 8—12 м. Тривалість дня має становити 14—16 год. В оптимальних умовах вона може продукувати протягом року без періоду спокою. Для цього необхідне додаткове опромінення рослин (питома потужність — 100—200 Вт/м²) з другої половини жовтня по березень.

Рясне цвітіння гербери в умовах України настає на початку березня і досягає максимуму у квітні. Влітку рослини необхідно злегка притінювати.

Температурний режим встановлюється залежно від світлового режиму. При вирощуванні гербери в оранжереях необхідно підтримувати температуру 22—25°С (у хмарні дні не більш як 20°С), взимку — 14—16°С, навесні і восени — 18—20°С, вночі — на 2—3°С нижче денної. Температура субстрату і води для поливу повинна бути 20°С, а взимку субстрат утримують на 2—3°С тепліше, ніж повітря, за допомогою підґрунтового обігріву. При температурі 30°С продуктивність різко знижується, тому у жаркий період року, крім притінення, здійснюють ряд заходів, які сприяють охолодженню оранжерей: активно провітрюють, обприскують і поливають доріжки.

Вирощуючи рослини без додаткового опромінювання в осінньо-зимовий період, за нестачі світла рослинам створюють умови для відносного спокою. Температуру повітря вдень підтримують на рівні 10—12°С, вночі — 8—10°С, субстрату — 14—16°С. Вологість субстрату також залежить від освітленості: влітку — 70—80%, взимку — 50—60% повної вологоємкості.

Незалежно від сезону необхідно регулярно замінювати повітря.

Підготовка грунту. Грунт повинен бути родючим, повітропроникним, вологоємним з щільністю не більш як 0,6 г/см³.

Для приготування земляної суміші використовують різні компоненти, які є в господарстві: верховий або низинний торф, польову або лісову землю, подрібнену кору сосни, пісок, тирсу, перліт. При цьому стежать, щоб вони не містили надлишку кальцію, марганцю, фосфору. Оптимальний показник кислотності (pH) для пухких і багатих на органічну речовину субстратів 4,8—5,5, а для щільних—5,5—6,0. При більш високих показниках pH (KCl) — 6,2—6,5 — спостерігається хлороз листків через відносну нестачу заліза та марганцю, які не засвоюються рослиною. Порушується також надходження йоду і бору. Тому в такому разі слід збільшити дози заліза, міді, бору, іноді й марганцю. У той же час внаслідок надлишкової кислотності (pH 2,6—3,6) пригнічуються процеси нітрифікації, погано засвоюються кальцій, магній.

Для збалансування реакції грунтового середовища при низьких показниках pH застосовують вапнування, при високих — підкислення субстрату сірчаною та ортофосфорною кислотами (120 мл/м³, або 10—12 крапель на 10 л).

Важлива роль у вирощуванні гербери належить мікроелементам. Особливо вибаглива вона до вмісту заліза, міді, молібдену, менш чутлива — до нестачі цинку й марганцю. Правильне регулювання вмісту мікроелементів у ґрунтовому субстраті суттєво впливає на продуктивність культури.

Дефіцит заліза спостерігається при порушенні співвідношення елементів живлення у ґрунтовому розчині й одночасному надлишку фосфору та нестачі калію. Гальмує поглинання заліза і надлишок кальцію, особливо на перевапнованих грунтах. Молоді листки рослин стають світло-жовтими, навіть білуватими. За умов великого дефіциту заліза ріст рослин припиняється.

Щоб запобігти цьому, рослини необхідно поливати або обприскувати хелатами заліза (комплексонами) з розрахунку 5—10 см³ на 10 л води. Підживлення слід робити регулярно протягом 1—2 міс. через кожні 15 днів. Якщо немає хелатів, можна використовувати сульфат заліза, але дія його менш ефективна.

Надлишок марганцю у субстратах для гербери спостерігається частіше, ніж нестача. Тому підживл-

ловати марганцевими добривами слід дуже рідко. Запас марганцю, внесений в основне удобрення субстрату, як правило, забезпечує культуру на весь період вегетації.

При нестачі міді листки закручуються, іноді деформуються суцвіття. Особливо цьому сприяє висока температура.

Від нестачі бору потерпають листки та квіткові пагони, які в процесі росту викривлюються і ламаються під час зрізування.

Ліквідувати нестачу міді, бору та інших мікроелементів можна тільки при умові оптимального живлення рослин, насамперед кореневого. Позакореневе підживлення менш ефективне і його слід застосовувати, коли перезволожений субстрат. Можна провадити комплексне підживлення: сечовини — 12 г, сульфату міді — 2, сульфату магнію — 8, борної кислоти — 3 г на 10 л води, загальна концентрація 0,25%. Можна застосовувати тільки 0,1%-ну борну кислоту (10 г на 10 л води). У спекотну погоду достатньо 0,05%-ної концентрації. З препаратів, які містять мідь, ефективно діє бордоська рідина (2—5 г на 10 л води).

Для вапнування використовують крейду, вапнякове та доломітове борошно, молоте обпалене та гашене вапно: 1 кг вапнякового борошна або крейди, внесений у 1м^3 торфу, підвищує pH на 0,5—0,8 од.

Норма внесення вапнякового матеріалу залежить від його виду, вологості, ступеня подрібнення та від похідного pH субстрату. При підвищеній вологості його норму збільшують. Матеріали тонкого помелу діють ефективніше, їх можна вносити менше. Звичайно при pH верхового торфу 2,3—3,6 достатньо на 1 м^3 додати від 3 до 5 кг будівельної крейди або від 6 до 8 кг доломітового борошна. Обов'язковою умовою при підготовці ґрунтової суміші для гербери є попереднє пропарювання субстрату протягом 10 год. за температури не нижче 100^{0}С.

Технологія підготовки субстрату (для верхового торфу). Вапнякові матеріали і простий суперфосфат (2 кг/м^3) додають у сухому вигляді. Після цього субстрат добре перемішують і зволожують. Кілька днів його зберігають у теплому приміщенні. Потім на 1 м^3 субстрату додають у розчиненому вигляді 0,8 — 1,0 кг калійної селітри, 0,2 — 0,4 — аміачної селітри, 0,8—1,0 — сірчанокислого магнію, 100—120 г сірчанокислого заліза, 5—6 — сірчанокислого марганцю, 4—5 — сірчанокислого цинку, 25—40 — сірчанокислої міді, 5—6 — борної кислоти, 1,0—1,2 г молібдату амонію. Загальна кількість солей повинна становити близько 3 г/л.

Догляд за насадженнями полягає в періодичному розпушуванні субстрату, видаленні старих і хворих листків, вибракуванні хворих та загиблих рослин. Якщо герберу вирощують у горщиках, необхідно своєчасно робити перевалювання.

Важливе значення має правильний **полив**. Температура води для поливу 20—22^{0}С, причому необхідно стежити, щоб вона не потрапляла на листки або у середину куща, особливо на кореневу шийку. Краще використовувати крапельне зрошення. Якщо немає інших можливостей, кожну рослину поливають із шланга в ємкості, а в грунті — по борознах. Поливати слід вранці, щоб вода, яка потрапила на листки, повністю випарувалась. Влітку гербері потрібний добрий полив, тому що при нестачі вологи в період цвітіння якість квіткової продукції знижується. У спекотні місяці теплицю слід притінювати.

Гербера вибаглива до умов живлення і дуже добре реагує на добрива. Їх починають вносити через 6—12 тижнів після садіння. Якщо герберу посадили у березні, то підживлювати її можна вже на початку травня. Слід враховувати, що рослини не витримують надлишку елементів живлення в рік садіння, тому в перших підживленнях загальна концентрація солей має становити не більше 0,15—0,20%. Спочатку рослини підживлюють двічі на місяць, влітку 3 рази, поступово підвищуючи концентрацію розчину до 0,3%.

У період масової бутонізації і цвітіння підживлення слід провадити часто, не менш як раз на тиждень з концентрацією поживних речовин у розчині 0,25—0,3%. Для рослин другого року концентрацію поживного

Індіана Вінтер

Евіта

розчину можна збільшити до 0,4%. Проте слід враховувати, що високі дози добрив сприяють інтенсивному збільшенню їх вегетатативної маси і водночас затримують цвітіння культури та погіршують якість зрізаних квіток.

Вміст азоту під час масового цвітіння у ґрунтовому розчині повинен бути на рівні 200—250 мг/л грунту, калію — 300—350, фосфору — в межах 200—250 мг/л грунту.

Восени і взимку споживання азоту різко зменшується, а калію — збільшується. Вміст азоту в зимовий період не повинен перевищувати 100—120 мг/л, калію — у межах 400— 500 мг/л грунту. Підживлення здійснюють 2—3 рази на місяць розчином з концентрацією 0,15—0,20%. Рослини погано ростуть і майже припиняють цвітіння. Калійним добривам у підживленні у цей період потрібно віддавати перевагу перед іншими видами добрив. Слід зазначити, що калій відіграє особливу роль у рості й розвитку гербери, в зимових умовах він сприяє зниженню захворюваності рослин, а у весняно-літніх — забезпечує утворення міцних квітконосів та сприяє інтенсивному цвітінню культури.

Гербера вибаглива до кальцію. Перші ознаки його нестачі — поява на молодих листках світло-зелених плям (частковий хлороз). Старіші листки залишаються зеленими. Дефіцит кальцію спостерігається частіше в осінньо-зимовий період, коли його рух у грунті і в рослинах сповільнений. Одно- або дворазове підживлення рослин кальцієвою селітрою 0,1%-ної концентрації (10 г добрив на 10 л води) ліквідує небажане явище.

Ця рослина чутлива до магнієвих добрив. Дефіцит магнію виявляється у почервонінні листків, які інколи набувають інтенсивно-кармінного забарвлення, або у викривленні форми листків через швидкий ріст жилок. Крім того, молоді листки чи суцвіття значно дрібніші від звичайних (здорових). Квітконоси пригнічених рослин тонкі, нестійкі. Із магнієвих добрив краще 2—3 рази вносити сульфат магнію (5—10 г на 10 л води).

Для одержання високих сталих врожаїв (120—140 шт./м²) необхідно мати однорідний садивний матеріал продуктивних сортів і клонів.

Суцвіття знімають через 3—5 днів з моменту розпукування, оскільки до цього часу квітконос ще недостатньо здерев'янів і квітки в'януть. Квітконоси набувають міцності і тривалий час зберігаються у воді. Їх не зрізують, а висмикують із розетки листків, під кутом, притримуючи другою рукою біля основи. Роблять це звичайно увечері. Стебла підрізують і ставлять у теплу воду (25—30°С) на глибину 10 см. Щоб запобігти викривленню квітконоса і в'яненню рослин, до неї додають нітрат срібла (0,03%). Таку ж дію має підрізування стебел у воді до того місця, де починається порожнина.

Тривалість життя у воді — від 5 до 12 днів. Суцвіття з більш широкими пелюстками і жовтих відтінків, зберігаються у зрізі довше, ніж з вузькими червоних і рожевих відтінків (типу Д'єм).

Для зберігання якості на суцвіття гербери під час транспортування одягають спеціальний трикутний пакетик з обрізаною основою, куди вставляють квітконос.

Хвороби, шкідники і засоби боротьби з ними. Коли порушують технологію вирощування, рослини слабнуть і частіше піддаються грибним хворобам та дії шкідливих комах, ніж здорові.

Вирощуючи герберу, необхідно виконувати такі профілактичні заходи: перед садінням рослин оранжерею дезінфікувати димовими шашками або сіркою; стіни, вікна, столи промивати 5%-ним розчином формаліну або гарячим 10%-ним розчином соди, горщики обробляти окропом, парою або витримувати протягом 30 хв. у 5%-ному розчині формаліну. Перед входом до теплиці розміщувати ящики з тирсою або килимки, просочені дезінфікуючими розчинами.

Найбільше герберу уражують фітофтороз, фузаріоз, вертицильозне в'янення, біла та сіра гнилі.

Заходи боротьби. Насамперед треба усунути причину захворювання — несприятливі умови вирощування, які спричинені дуже глибоким садінням, надмірною вологістю грунту й повітря, низькою температурою, надлишковим удобренням азотом. Особливої уваги заслуговує дезінфекція грунту перед садінням рослин. Ефективне також пропарювання субстрату на глибину 25—30 см за температури 100—105°С протягом 3—4 год. Дуже важливо своєчасно знищувати хворі рослини.

Неправильна агротехніка, надмірна вологість, низька температура і надлишок добрив призводять до хлорозу. Листки жовтіють, зеленими лишаються тільки жилки листкової пластинки.

Герберу пошкоджують павутинний кліщ, попелиця та білокрилка.

Детально про хвороби та шкідники гербери і засоби боротьби з ними дивись: збірник "Квітник без шкідників та хвороб", грудень 2000 р.; журнал "Квіти України" № 1, 2001. Ці збірники та насіння гербери можна замовити через відділ "Книги та насіння — поштою". Адреса для замовлень: п/с 208, Київ-2, 02002.

Родіола рожева на присадибній ділянці

Родіола рожева (*Rodiola rosea*) — багаторічна трав'яниста рослина з товстим м'ясистим бульбоподібним кореневищем і стрижневим коренем. Свіжі кореневища на зламі білі, а згодом набувають рожевого кольору, виправдовуючи тим самим свою назву, що походить від грецьких слів "родіола різа" — рожевий корінь. Від кореневища відходять кілька простих нерозгалужених стебел завдовжки до 50 см. Листки соковиті, чергові, оберненояйцеподібно-видовжені, на верхівці з декількома зубчиками. Квітки дрібні, жовті, 4—5-членні, зібрані в густий щиток.

Рослина належить до групи сукулентних, тобто таких, які можуть запасати воду й поживні речовини в потовщених стеблах та листі і використовувати їх у посушливий період. Цвіте родіола у травні — червні. Після цвітіння утворюються плоди-листянки. Насіння дрібніше від маку, коричневого кольору.

У дикому стані родіола рожева зростає у важкодоступних районах Карпат. Але запаси її зовсім невеликі, тому що люди почали масово викопувати рослину для власних потреб. Саме тому любителі-ентузіасти взялися вирощувати родіолу рожеву на власних присадибних ділянках, а згодом і поширювати її серед усіх бажаючих завести цю цілющу рослину.

В народі родіолу рожеву ще називають золотим коренем за благотворний вплив її на людський організм. У родіоли є підземні частини — кореневища, які в народній медицині використовують для підвищення розумової та фізичної працездатності. Активна речовина рослини — глікозид салідрозид (радіолозид), вміст якого коливається від 0,5 до 1 % (залежно від умов вирощування). Кореневище містить також ефірну олію, дубильні речовини, аскорбінову та нікотинову кислоти, флавоноїди, органічні кислоти, цукри, жири, віск, мінеральні речовини, серед яких переважають сполуки марганцю, а також цинк, кадмій, титан тощо.

Лікарську сировину родіоли призначають тим, хто хворіє на неврастенію, психастенію та інші недуги нервової системи. Препарати з рослини стимулюють розумову працездатність, допомагають фізично одужати після важкої праці, хірургічних втручань, загострюють зір, слух, активізують пам'ять, увагу, поліпшують систему травлення, допомагають при хворобах печінки, шлунка, кишківника, зниженні кров'яного тиску.

Із кореневищ з коренями родіоли рожевої виготовляють спиртовий екстракт, який набуває темно-бурого кольору та своєрідного ароматного запаху. А готують його на 40%-ному спирті у співвідношенні 1:1. Приймають по 10 крапель тричі на день за півгодини до вживання їжі протягом 10 днів. Роблять тижневу перерву, після чого курс лікування повторюють.

Також готують настоянку на 40%-ному спирті у співвідношенні 1:5. Приймають по 15 крапель тричі на день за 20—30 хв. до вживання їжі.

Готують і водні настої. Для цього беруть 10 г подрібненого сухого кореневища, заливають 200 мл окропу, настоюють кілька годин. П'ють по склянці тричі на день за 20—30 хв. до вживання їжі.

Звичайно, увесь курс лікування має відбуватися під наглядом лікаря, який і призначає необхідні препарати.

Використовують екстракт родіоли не тільки хворі. Його можна вживати і цілком здоровим людям як профілактичний засіб. Корисно натщесерце випивати по половині чайної ложки екстракту на склянку води як чай. Це не тільки збагатить організм необхідними вітамінами, а й створить гарний настрій і підвищить працездатність на цілий день. Пити такий чай треба протягом місяця, особливо наприкінці зими — на початку весни, коли організм дуже виснажений.

А тепер про те, як я вирощую цю рослину на своїй присадибній ділянці. Слід зауважити, що родіола рожева — невибаглива гірська рослина, вона добре росте на помірно зволоженому, пухкому, дренованому грунті. Ділянку вибираю сонячну, глибоко перекопую, штучно створюю кам'яні гірки — рокарії. Рослини розміщую так, щоб товсті багаторічні пагони лежали на каменях. Тобто, створюю приблизно такі умови, в яких рослини ростуть у природі. Родіола добре почувається на розігрітому сонцем камені. Хоча рослини добре витримують дефіцит вологи, та все ж у суху погоду грядку кілька разів за літо поливаю, злегка розпушую грунт і знищую всі бур'яни. В таких умовах рослини добре ростуть і не хворіють.

Розмножую родіолу насінням та поділом кореневищ. Насіння висіваю в ящичок, у злегка зволожений просіяний городній грунт. Оскільки воно дуже дрібне, я його не присипаю, лише зверху накриваю склом чи плівкою, під якими зберігається волога. На зиму ящичок заношу в погріб для стратифікації насіння. Навесні виставляю його в тепле приміщення, а через деякий час з'являються сходи. Стежу, щоб не пересихав грунт. Наприкінці літа рослини пересаджую на постійне місце.

Кореневища викопую напровесні, як тільки підсохне земля. Ділю їх на частинки і висаджую на відстані 25 см одна від одної. Поливаю, ділянку тримаю чистою від бур'янів. До осені кореневище розростаються, а на третій рік їх знову можна викопувати і ділити.

З метою прискореного розмноження застосовую живцювання. Для цього беру потовщені бульбостебла з бруньками, підсушую їх і розкладаю у вологий пісок, злегка присипаю. Потім беру дріт і по межі ділянки встромляю у землю, а зверху накриваю плівкою. Виходить тепличка, у якій буде підтримуватися і необхідна температура, і вологість, та й шкідники не дошкулятимуть. За таких умов живці швидше укоріняться і навіть дадуть приріст.

Для лікарських потреб кореневища викопую пізно восени, очищаю від сухих стебел, старої кори, ретельно мию в проточній воді, прив'ялюю на повітрі і ріжу на дрібні шматки. Сушу в духовці за температури 50°С. Після сушіння сировина набуває рожевого кольору, на смак вона гірко-терпка. Зберігаю її до двох років.

На мою думку, цю чудову, цілющу рослину варто посадити на кожній присадибній ділянці. Цим ви сприятимете охороні природи, збагаченню її ресурсів. А нащадки будуть вам вдячні.

М.Ю.Дзюба,
смт Липовець, Вінницька обл.

Картопля:

складові успіху за будь-яких умов

Багато років я займаюся вирощуванням картоплі — цього "другого хліба", як її називають у народі. І, щоб отримати сталі врожаї, потрібно розв'язати принаймні три основних завдання: використання перспективних сортів, поліпшення структури грунту та впровадження сучасних технологій вирощування.

На перший план я ставлю добір сортів картоплі. Відомо, що в Україні вирощують майже 200 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції. На жаль, у селянських господарствах, які, до речі, забезпечують 27% цієї важливої продовольчої культури, картопля вироджується, десятиліттями не оновлюються сорти. Внаслідок цього зменшується врожайність, погіршуються смакові якості вирощеної продукції. Велику допомогу картоплярам надав голова асоціації "Картопля України" Петро Сергійович Теслюк, випустивши з групою авторів каталог сортів картоплі, що вирощуються в Україні. На Вінниччині в обласній газеті "Земля, садиба, господа" ми опублікували характеристики 122 сортів вітчизняної та зарубіжної селекції. Вважаю, що вони стануть у пригоді тим, хто предметно займається розведенням сортів та вирощуванням картоплі.

На своїх двадцяти сотках городу ми з дружиною у 2003 р. висадили 33 сорти картоплі. Де ми беремо насіння? Насамперед в елітних господарствах, зокрема в Інституті картоплі ААН України та в його опорному пункті СТОВ "Україна" Калинівського району Вінницької області. За останні роки придбали там сорти **Повінь, Дніпрянка, Лілея, Явір, Світанок київський, Слов'янка,** які щорічно дають урожай на нашому городі у межах 350—400 кг з сотки. А в ПСП ім. Можайського (селище Вороновиці), яким керує Олександр Куликов, я придбав сорти **Санте**, **Сантана** та **Дезіре**.

Торік мені випала нагода бути присутнім на семінарі у СТОВ "Яснозір'я" на Черкащині. Там я отримав багато інформації про німецькі сорти картоплі, що вирощуються в цьому господарстві за німецьким проектом. І вже зараз придбав і висадив німецькі сорти — **Астерікс, Беллароза** та **Розалінда**. Побував також на українсько-голландському семінарі в ПСП "Київське" у селі Маковище Макарівського району, що на Київщині. Звідти я привіз голландські сорти **Імпала, Пікассо, Пріор, Фреско**. А на українській сільськогосподарській виставці, яка щороку проводиться в Чубинському, під Києвом, отримав від асоціації "Картопля України" сорти **Кондор, Альвара, Флора, Каратоп, Ред Скарлед.** Нові для мене сорти картоплі білоруської селекції **Дубравка, Криниця, Живиця, Скарб, Лазуріт** дістав в елітному господарстві "Колос" у селі Седлище на Волині. 1 червня висадив сорти картоплі **Синьовічка, Серпанок** та **Беллароза**, які отримав у пробірках від приватного інституту насінництва картоплі Петра Теслюка. Вони в мене добре прижилися і тепер матиму насіння супереліти цих сортів.

Ось так, з різних куточків України мені вдається поповнювати свою колекцію сортів бульб, а потім вирішувати, які з них кращі, щоб залишати для розведення. По можливості ділюся насінням з картоплярами. В минулому і в цьому роках отримав понад 170 листів з усіх областей України з проханням надіслати насіннєвий матеріал. Намагаюся допомагати людям, а в окремих випадках і безкоштовно.

Та добір сортів — це ще півсправи. Дуже важливо правильно підготувати землю для висаджування картоплі. У нас, під Вінницею, грунти здебільшого важкі, суглинкові, тому треба докласти багато зусиль, аби отримати гарні врожаї. Я підтримую постійні зв'язки з Вінницьким аграрним університетом. Тут, в агрохімічній лабораторії (завідуюча Ніна Ганзій), мені зробили аналіз складу грунту, де визначили забезпеченість його азотом, фосфором, калієм, потреби у вапнуванні, а декан агрономічного факультету, кандидат сільськогосподарських наук Петро Михайлович Сауляк розробив науково обгрунтовані норми внесення під картоплю органічних та мінеральних добрив. При цьому особливу увагу приділяли забезпеченню грунту органікою. Враховуючи, що останнім часом поголів'я худоби зменшилося, придбати гній стає великою проблемою, та й мінеральні добрива коштують недешево. Тому ми вже кілька років успішно висіваємо як сидерат гірчицю.

Гірчиця біла сорту Кароліна, створена вінницькими вченими Інституту кормів ААН України — академіком Анатолієм Бабичем та кандидатами наук Василем Бугайовим і Степаном Антонівим, стала бажаною культурою для підвищення родючості грунту. Раніше ми висівали як сидеральні культури і жито, і горох, і ріпак. Та зупинилися на гірчиці. І ось чому. Ця рослина має короткий період вегетації, вже через 35—40 днів зацвітає і дає зелену масу до 300—350 кг на сотку. Ми закінчуємо збирати картоплю в 20-х числах серпня і зразу ж висіваємо гірчицю. Витрати насіння на одну сотку — 250 г та ще 250 г селітри (азот дає швидкий ріст гірчиці і добрий приріст зеленої маси). Гірчицю висіваємо вручну і боронуємо (можна й граблями). До кінця жовтня — початку листопада вона виростає до 0,8 — 1 м і зацвітає. В цей час переорюємо масу трактором на зиму (а на дачі прикопуємо), і до

весни зелена маса повністю перегниває. Таким чином отримуємо повноцінну органіку.

Ще й така важлива деталь. Щільне й швидке вкриття зеленою масою гірчиці грунту після сходів забезпечує пригнічення поширених бур'янів, крім того, вона очищає грунт від кореневих гнилей. А відтак, виконує важливу фітосанітарну функцію. Крім того, гірчиця — природний знищувач попелиці. Ми навіть навесні (на початку березня) ще по талому снігу висіваємо її на дачі, на ділянках, відведених під помідори, огірки, капусту, перець, і до часу їхнього висаджування у грунт (15—20 травня) вона вже зацвітає. Тоді перекопуємо грунт і отримуємо додаткову органіку. Багаторічний досвід висівання гірчиці на сидерат переконує у правильності вибору саме цієї культури для підвищення родючості грунту.

До мене часто звертаються із запитанням: де можна придбати насіння гірчиці. Велику кількість можна замовити в Інституті кормів (м. Вінниця, пр. Юності, 16) та в деяких господарствах, що займаються вирощуванням насіння гірчиці. У невеликих кількостях зможу допомогти і я. Щоправда, останнім часом насіння гірчиці стає дефіцитом. Тому раджу запастися ним завчасно.

А тепер щодо технології вирощування картоплі. Останні декілька років ми висаджували її гребеневим способом за такою технологією: у міжряддях дотримувалися схеми 30х30х70 см, тобто два рядки садили на відстані 30 см, а потім між ними залишали 70 см. У рядках висаджували бульби через 30 — 35 см на глибину 5 — 6 см. Однак усі роботи проводилися лише за допомогою сапи. У нинішньому році ми використали креслення відомого на Вінниччині агронома-конструктора із Мурованих-Курилівців Бориса Сеника, який змайстрував міні-культиватор, а на Вінницькому заводі торговельного обладнання його виготовили. Тепер під час садіння та обробітку картопляного поля обходимося без сапи.

Садили картоплю 25 квітня, а вже 10 травня з'явилися дружні сходи. Цим же культиватором я провів перше розпушування, щоб зруйнувати кірку та знищити бур'яни у фазі "ниточки". Коли з'явилися сходи, я вдруге підгорнув картоплю в рядках і водночас вніс невелику кількість сечовини разом з попелом. Та погодні умови виявилися занадто несприятливими для всіх сільськогосподарських культур, у тому числі й для картоплі. У нас перший дощ випав лише 28 червня. Тому довелося провести ще два підживлення: позакореневе, з використанням розчину суперфосфату, нітроамофоски та попелу (по 0,5 кг на сотку), а під час підгортання — ще раз вніс у рядки нітроамофоску та попіл. Додаткові підживлення, певен, дадуть свої результати.

Слов'янка

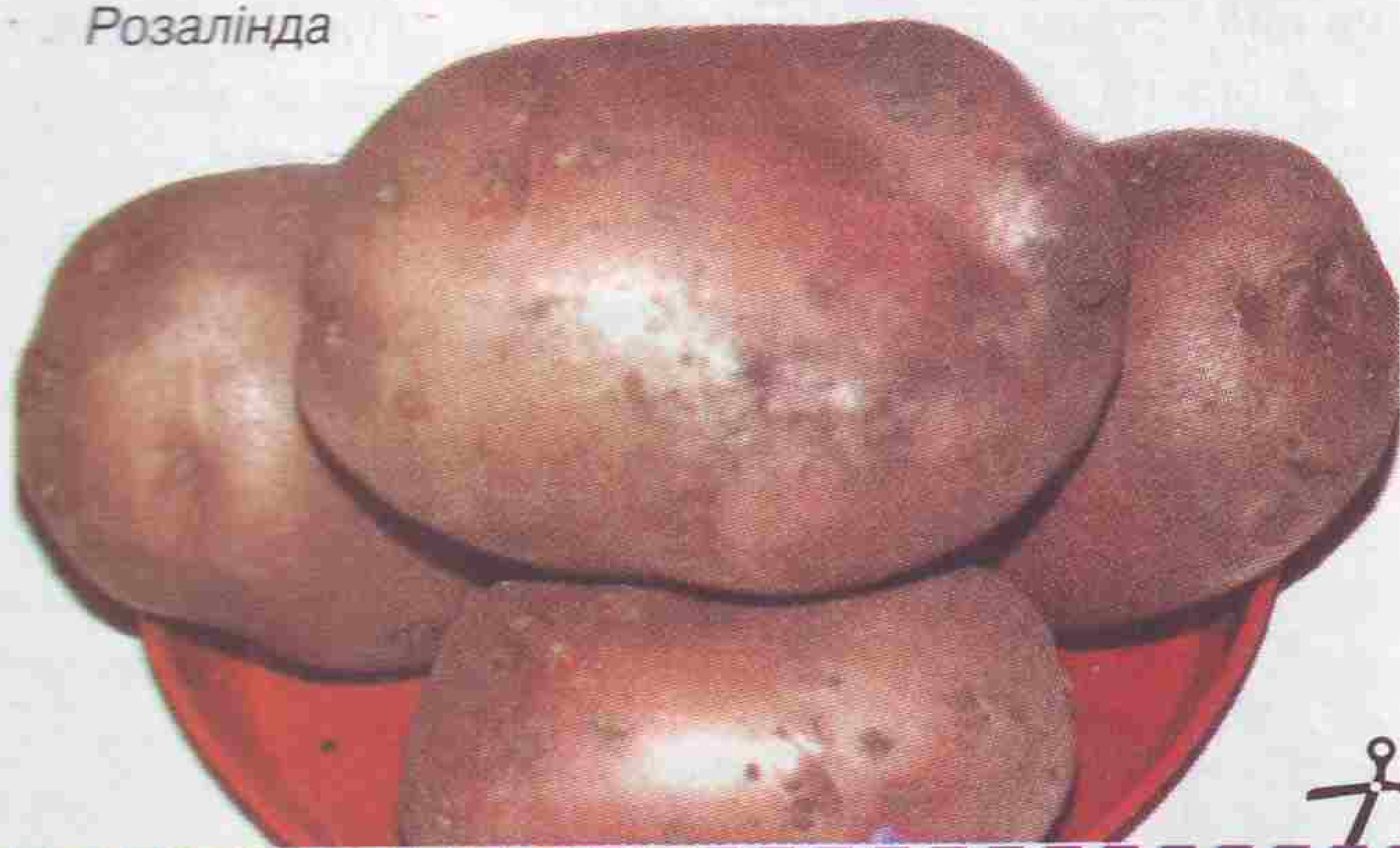

У спекотні місяці, коли температура підвищувалася до 40°С, виникла й інша проблема: почав неймовірно розмножуватися колорадський жук. Довелося двічі обприскувати посіви актарою і моспіланом, а також знищувати жуків механічним способом. Тричі обробляли плантації картоплі від фітофтори пенкоцебом. Та, попри все, ми вже з 15 червня споживали власну молоду картоплю й основний урожай видався щедрим.

Здійснення комплексу заходів: добір сортів картоплі, використання органічних та мінеральних добрив, впровадження нових технологій навіть у складних погодних умовах забезпечить високий урожай цінної продовольчої культури.

В.Н.Кавка,
картопляр-аматор,
член асоціації "Картопля України"
м. Вінниця

Розалінда

До кожної культури – індивідуальний підхід

Вирощування сільськогосподарських культур в умовах південного Степу має свою специфіку і потребує багато наполегливості та вміння, тому що клімат Херсонщини посушливий. З травня по серпень майже не випадають дощі і в таких умовах доводиться вирощувати овочі, не маючи поливу. Тому мене дуже зацікавила надрукована у № 5 "Дому, саду, городу" за 2003 рік стаття М.П.Курінного "Овочі без поливу на Херсонщині". Хотілось би, щоб добродій Курінний докладніше розповів про свою методику на сторінках журналу. Я теж маю певний досвід і хочу поділитися ним з читачами.

Наш город має південно-західний схил і ближче до заплави р. Інгулець переходить у рівнину. На схилі грунти піщані і вирощувати на них рослини хоча б без часткового поливу неможливо. Грунти такого типу не спроможні утримувати вологу, отож через короткий строк верхній шар перетворюється на пил і сходи рослин гинуть.

А ось на рівнинній частині городу чорноземи, але ми не маємо змоги їх зрошувати. Протягом багатьох років нам вдалося самостійно виробити власну методику вирощування сільськогосподарських культур у цей бездощовий період, причому не застосовуючи поливів.

Ми вирощуємо картоплю, моркву, буряки, кукурудзу, гарбузи, помідори, огірки та суданську траву. Кожна з цих рослин потребує індивідуального підходу і для кожної з них є свій, домінуючий агрозахід.

Навесні, як тільки трохи підсохне грунт, ми намагаємося в мінімально короткі строки заборонувати площу, щоб зберегти вологу на майбутнє. Найпершими висіваємо буряки і моркву, причому пророщеним насінням. Далі найважливішим для них є багаторазове розпушування грунту, що дає змогу виростити буряки масою до 5 кг.

Наступною за строками садіння є картопля. Перед висаджуванням обробляємо насіннєві бульби стимуляторами росту, які сприяють утворенню міцного коріння. Для цієї культури особливе значення мають два моменти: скоростиглість сорту та мульчування. Перепробували багато сортів, але особливо вдалою виявилася синьовічка, яка рано достигає. Цей сорт за короткий строк формує бульби і дає певний урожай. Пізні сорти не встигають скористатися весняною вологою, у них формуються дрібні бульби.

Одразу ж після садіння картоплю мульчуємо солом'яною січкою шаром до 10—15 см. Мульча перешкоджає випаровуванню вологи з поверхні грунту, а також запобігає його перегріванню вдень. На поверхні грунту не утворюється кірка і розпушення тут зайве. До того ж бур'яни, що з'являються по мульчі, легко вириваються з корінням, навіть пирій та березка. Мікроорганізми і дощові черв'яки добре почуваються в такому середовищі і розміщуються майже на поверхні, переробляючи грунт і збагачуючи цей шар гумусом. Мульча також запобігає потраплянню отруйних речовин у грунт під час обробки рослин отрутохімікатами. Разом з хімікатами використовуємо стимулятор росту потейтин під час бутонізації картоплі. У липні синьовічка вже дає повноцінний урожай. Відбираємо кращі бульби, які мають характерну для сорту форму і забарвлення, а потім використовуємо їх для повторного садіння, але вже з поливом і на піщаних грунтах.

Площу, яка рано звільняється, перекопуємо і на початку серпня засіваємо кукурудзою на корм худобі.

У гіршому стані перебувають гарбузи та кукурудза на зерно, які доводиться висівати значно пізніше, коли вологи в грунті вже набагато менше. Насіння обов'язково має бути пророщеним. Як тільки з'являться сходи, грунт навколо них мульчуємо вологим перегноєм. Це єдина можливість підтримати слабкі сходи. А от кукурудзу ми вирощуємо без мульчі, тому що це трудомісткий процес, а площа, відведена під неї, велика. Тому доводиться обмежуватися багаторазовим розпушуванням грунту, щоб хоч якось покращити умови живлення рослин.

Ще в гірших умовах опиняється

суданська трава, строк сівби якої збігається з великою спекою, тому її урожай повністю залежить від наявності опадів.

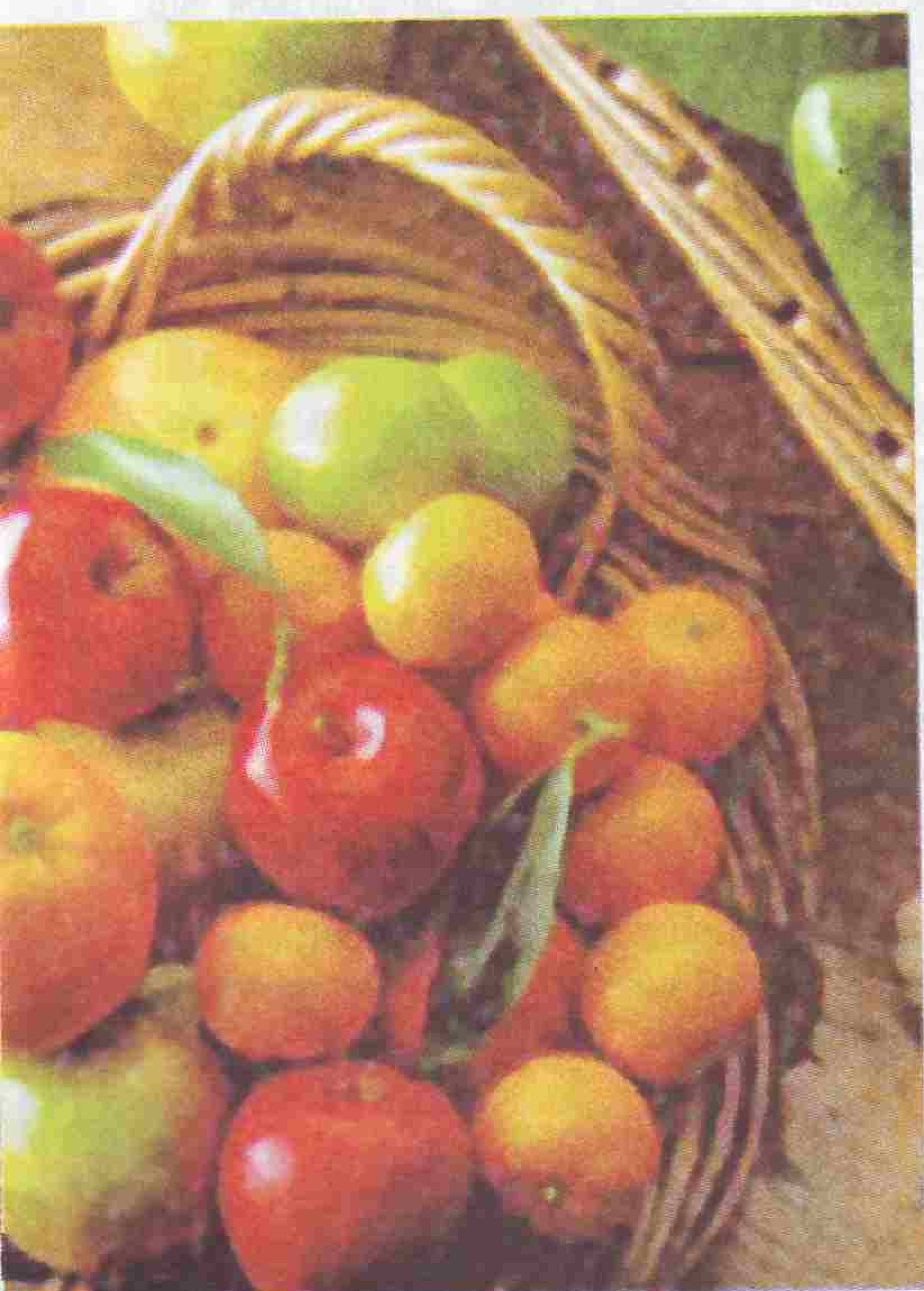
Щодо помідорів та огірків, слід виділити такі заходи, як використання плівки та садіння розсадою. У ранні строки намагаємося висадити розсаду помідорів та огірки в горщиках під плівку. Плівка перешкоджає випаровуванню і, поки є достатньо вологи, розсада добре приживлюється. Після того, як знімаємо плівку, обмежуємося багаторазовим розпушуванням грунту.

Таким чином, і в нашій місцевості можна виростити врожай, і навіть без поливу. Підсумую агротехнічні заходи, якими ми користуємося, можливо, хтось зацікавиться ними:

1. *Ранній весняний обробіток грунту.*
2. *Використання плівки.*
3. *Застосування стимуляторів росту.*
4. *Вибір скоростиглих сортів.*
5. *Мульчування.*
6. *Багаторазове розпушування грунту.*
7. *Ранні строки сівби.*
8. *Використання пророщеного насіння.*

Скористайтеся нашими порадами і отримаєте непоганий урожай.

Т.В.Кримська,
Херсонська обл.

Вирощую екзотичні огірки

Знайомі всім нам звичайні огірки походять із тропіків, тож у них є багато "родичів". Серед них і жовті огірки, але це не момордика. У жовтих огірків стебла й листя нічим не різняться, вони такі ж самі, як і у звичайних огірків. А от плоди виростають округлої форми, світло-жовтого забарвлення, у насінників — темно-жовтого. Вони дуже нагадують невеликі дині.

В їжу використовують молоді світло-жовті кругленькі огірочки. З них можна приготувати салати, а також засолювати. Особливо екзотично виглядають такі огірки, законсервовані у трилітрових банках. Для гостей це просто загадка. Адже ніхто не може зрозуміти, що знаходиться у банці. Розгадують загадку лише тоді, коли покуштують витягнуті із банки жовтенькі огірочки. Бо в них запах і смак — огірковий.

Жовті мені подобаються тим, що мають незвичайну, екзотичну форму. У молодих плодах міститься до 5% сухих речовин, а також вітаміни, азотисті речовини, вуглеводи тощо. Вони соковиті й ароматні, позитивно впливають на роботу серця та нирок. Жовті огірки ніколи не гірчать. Отож вони займають у мене одне з чільних місць на городі.

Для росту й розвитку таких огірків потрібен сприятливий тепловий режим. За нормальних умов насіння сходить при температурі 20—25°С через 5—7 днів, за нижчої — проростає повільніше. Зацвітають огірки через 35—40 днів після появи сходів, але спочатку буває багато пустоцвітів. Щоб цього не сталося, висіваю 2—3-річне насіння, обов'язково прогріваю протягом двох годин за температури 50—60°С, а взимку зберігаю в сухому приміщенні при 25—30°С. Тоді пустоцвітів майже немає.

Огірки висіваю на осонні, вони не повинні загущуватися, відстань між рослинами в рядку — не менше 20—25 см, а рядок від рядка — 1 м. Грунт готую перегнійний, структурний. Восени під перекопування вношу 8—10 кг перегною, 80 г суперфосфату, 60 г хлористого калію, склянку попелу на 1 $м^2$, а навесні — 60 г аміачної селітри. Висіваю насіння тоді, коли температура грунту на глибині його загортання встановиться не нижче 14°С. За таких умов сходи з'являються через 10—14 днів. Після появи сходів ділянку розпушую, поливаю, знищую бур'яни.

Огірки добре реагують на підживлення, а тому готую органіку: коров'як, пташиний послід розбавляю водою у співвідношенні 1:10, 1:20, а з мінеральних добрив готую такий розчин: 15—20 г аміачної селітри та сірчанокислого калію, 50 г суперфосфату розчиняю в 10 л води.

Поливаю тільки дощовою, нагрітою на сонці водою. Підживлюю тричі за сезон: вперше — після появи перших справжніх листків, вдруге — перед змиканням міжрядь, втретє — на початку цвітіння та зав'язування перших плодів.

Дуже ефектно виглядають огірки на шпалері: серед зеленого листя красуються золотаві плоди. Це справді екзотично.

Перші плоди я не зриваю, а залишаю на насіння. Решту збираю щодня, причому в другій половині дня, коли рослини трохи прив'януть. Тоді плоди краще видно, а листя не ламається. Іноді з'являються недорозвинуті, спотворені огірки, які я негайно зриваю, бо вони гальмують утворення і ріст нових.

Перед приморозками зриваю насінники й заношу в приміщення, де вони лежать близько місяця. Потім вибираю насіння, промиваю, просушую і тримаю в теплому місці.

Раджу любителям рідкісних рослин вирощувати жовті огірки, бо вони заслуговують на увагу, а насінням частково можу допомогти.

М.Ю.Дзюба,
вул. Чехова, 50, смт Липовець,
Вінницька обл., 22500

Осіннє садіння дерев

У практиці садівництва є два періоди садіння і пересаджування плодових дерев. Це — весна та осінь. Хоч плодове дерево можна посадити чи пересадити і в інші строки. Розповім із власного досвіду.

Влітку 1961 року пересадив 8-річну сортову сливу з братового городу на свій, коли на дереві вже були плоди більші, ніж лісові горіхи. Слива приживилася, плоди достигли. А наступного року дерево інтенсивно пішло в ріст.

Значить плодові дерева можна пересаджувати і в інші строки. Але затрати праці досить великі та й мороки багато. Тож садівники прагнуть якомога краще використати для садіння дерев і кущів як весняний, так і осінній періоди.

Місце садіння і грунт

Коли йдеться про садіння одного чи двох-трьох дерев, вибір місця зводиться до наявності на садовій чи дачній ділянці вільної площі або ж доводиться видалити несортове дерево, яке там росло. А під час садіння певного дерева враховують розмір і форму крони, інтенсивність росту тощо. В інших випадках, коли закладається сад, хай навіть невеликий, вибір місця має неабияке значення.

Плодові дерева краще будуть рости і плодоносити на рівному місці, на південному схилі, захищеному від північних вітрів, незаплавних низинах. Грунт — чорноземний супіщаний чи суглинковий, з глибоким заляганням підгрунтових вод. І зовсім не придатні для саду тверді, кам'янисті, запливаючі, мочаристі та заболочені грунти. Певну особливість має розміщення саду на крутосхилі.

Грунт для садіння готують заздалегідь. Площу глибоко (на 35—40 см) переорюють чи перекопують, попередньо внісши гній, перегній, компост, мінеральні добрива, засівають багаторічними травами чи сидератами, які потім приорюють, а тоді вже культивують, боронують і маркірують під садіння дерев чи кущів. Розрахунок має бути таким, щоб на гектар припало не менше 35—40 т органічних добрив і 4—5 ц туків у діючій речовині.

Добір саджанців

Для осіннього садіння придатні добре визрілі, краще дворічні саджанці як зерняткових, так і кісточкових порід дерев із сформованою кроною. У таких саджанців уже доволі розгалужена коренева система, зарослий зріз пенька, а добре визрілій корі не зашкодять морози.

Добирати саджанці краще одного розміру як за висотою, так і за товщиною стовбура, з ідентичною кроною і розгалуженою кореневою системою, яку не слід вкорочувати. Виняток можуть становити корінці, травмовані під час викопування.

Не придатні для садіння саджанці, на яких зависає зів'яле, ще зелене листя, сірі (на яблунях) верхівки гілок, слабка коренева система, хоча саме такі саджанці частогусто продають на базарі. Невизрілі, вони не приживуться.

Особливу увагу під час добору саджанців слід звертати на ураження їх кореневим раком. Ці потовщення на коренях добре помітні і такі саджанці при огляді слід вибраковувати. Вирізування ракових пухлин нічого не дає. Вони знову наростають.

Ще однією особливістю в доборі саджанців є їх прямолінійність. Покручені і нахилені в один бік стовбури і гілки теж краще вибракувати. Висаджені нахилом на північ, вони з часом вирівняються. Але ріст їх значно притупиться. Бо посадити саджанець треба саме так, як він ріс у шкілці чи розсаднику.

Щодо видів і сортів дерев, то добір тут може бути довільним. Але краще, коли всі сорти районовані в даній місцевості, оскільки вони витривалі до певних кліматичних умов, перевірені часом. Випадкові інтродуковані сорти краще не висаджувати: користі не буде. Це доведено багаторічною практикою.

Строки садіння

Вони не календарні. Бо для кожного окремого регіону строки осіннього садіння та пересаджування дерев різні й зміщені з півночі на південь. Але орієнтовно — це кінець жовтня — листопад (до замерзання грунту), коли саджанці-щепи скинуть листя і вони добре визріють.

Результати садіння значною мірою залежатимуть від того, якою буде осінь і скільки часу залишиться від садіння до морозів. Бо нові всисні корінці на посаджених чи пересаджених саджанцях наростають лише через 18—32 дні, залежно від порід дерев, вологості і температури грунту, яка має бути не нижчою +10°С. За нижчої температури їх ріст притупляється або зовсім призупиняється, а відновлюється аж навесні, якщо за м'якої зими саджанець не підмерзне.

Тому орієнтуватися треба так, щоб із садінням впоратись в обумовлені для певного регіону строки. Тут слід враховувати й те, що на різних видах і породах дерев нові всисні корінці наростають не однаково: на зерняткових — швидше, на кісточкових — пізніше. Хоч і види та сорти мають певну різницю, не говорячи уже про температуру грунту, яка може різко коливатися.

Словом, осіннє садіння плодових дерев — це певний ризик у садівництві. Але він виправданий, оскільки осіннє садіння має ряд переваг перед весняним. Це очевидно, добре знали наші пращури, коли плодові дерева садили виключно восени, а навесні лише поправляли допущені помилки, насаджували дерева замість тих, що випали.

Садіння дерев

Садіння саду чи й окремого дерева починається з копання ями. Вона має бути таких розмірів: на легких грун-

тах — діаметр ями 40—50 см, глибина 50—60 см; на важких грунтах відповідно 80—100 і 60—80 см, а на кам'янистих за такої ж ширини глибина ями 100 —125 см. Ями на важких і кам'янистих грунтах під час садіння дерев краще засипати пухкою родючою землею, якщо є така можливість.

У центр ями вбивають кілок, який надалі слугуватиме опорою для підв'язування саджанців. Верхній шар викопаної землі складають з одного боку ями, а нижній — з другого. Дно ями розпушують і насипають горбик родючого верхнього шару грунту. На нього кладуть і розправляють коріння саджанця і засипають землею верхнього, а потім — нижнього шару викопаної землі. Землю навколо саджанця ущільнюють, поливають і мульчують. Деревце підв'язують до кілка.

Варто підкреслити: якщо під весняне садіння дерев ями можна і краще копати з осені, то для висаджування восени — можна в день садіння.

Певна різниця є також у глибині висаджування саджанця. За осіннього садіння кореневу шийку слід підняти над рівнем ями на 5—6 см. А після ущільнення і поливання, коли земля осяде, шийка зрівняється або буде на 1—2 см нижче горизонту, що допустимо. Крім того, для успішної перезимівлі саджанця навколо стовбура слід нагорнути горбик землі заввишки 15—20 см, який навесні розгорнути. А землю для горбика брати за метр від деревця, щоб не оголяти загорнуті корені.

Не зайвим буде сказати й таке. Куплені на базарі чи привезені саджанці, якщо вони дещо підсохли, не слід замочувати у воді, особливо хлорованій. Краще зайвий раз полити їх після висаджування в землю криничною чи річковою водою.

Переваги осіннього садіння

Вони очевидні. Адже за сприятливих умов висаджене восени деревце до замерзання грунту встигає відростити нові всисні корінці, а навесні швидко піти в ріст, що зумовлює інтенсивний його розвиток. При цьому дерево осіннього садіння випереджає в рості весняне майже на 20 днів. А це — важливий чинник.

Крім того, висаджене восени дерево краще витримає катаклізми як холодної, так і посушливої весни, бо воно вже має всисні корінці. Водночас на деревах весняного садіння такі корінці відростають повільно або й зовсім не відростуть.

Тут можна заперечити, мовляв, висаджене навесні деревце через кілька днів уже викидає листочки. Так, буває. Але цей розвиток йде за рахунок тих поживних речовин, які були в саджанці. А всисні корінці наростають лише через 20—35 днів після садіння. Однак в усіх випадках висаджування дерев восени буде результативним і ефективним, якщо саджанці якісні, з добре визрілою корою і міцною кореневою системою — тобто такі, які закінчили свій ріст і скинули листя. Це особливо важливо для однорічних деревець, садіння яких треба закінчити не менше як за 20 днів до замерзання грунту.

Г.А.Скоряк

Сад до зими готуйте завчасно

Зима — завжди відповідальний період для садівників. Вона вносить значні корективи у сортовий склад плодових насаджень, визначає доцільність укладання коштів у садівництво на кожній конкретній ділянці або у районі в цілому. До чого ми повинні готуватися у цьому році?

Теплі останні зими нас дещо розслабили. Ми пізно восени почали садити суницю (наприкінці жовтня — в листопаді), перестали мульчувати на зиму її насадження, а торік дехто не вкривав навіть укривні сорти винограду. Грудень минулого року показав, що надворі все ж таки зима. У цьому місяці середньодобова температура повітря досягнула мінус 9,4°С, що на 5°С нижче середніх багаторічних значень. Відсутність снігового покриву ще більше ускладнила зимівлю рослин. Від морозів дуже постраждали озимі зернові культури, суниця, адже температура грунту на глибині 3— 5 см знижувалася на незахищеному рослинністю грунті до мінус 12—14°С, під посівами зернових культур — до мінус 11—12°С (у селищі Основинці Краснокутської дослідної станції садівництва).

Перед початком сильних морозів (Гідрометцентр про них попереджав) завбачливі садівники укрили рядки суниці сосновою хвоєю, соломою. Дуже можуть постраждати такої зими молоді насадження суниці, адже рослини, висаджені наприкінці вересня — у жовтні витратили запаси поживних речовин на приживлення та ріст коренів. Концентрація клітинного соку у рослинах значно зменшилася, тому пошкодити їх можуть навіть невеликі морози.

Суниця — лісова рослина. У природних умовах її захищає опале листя. Знижується зимостійкість також старих рослин суниці, які перейшли на живлення за рахунок додаткових коренів, розміщених у верхньому шарі грунту. У лісі рослини щороку додатково підгортаються листям. А ми цього не робимо, не моделюємо природні умови цієї культури. А відтак — живуть рослини суниці всього 4— 5 років замість 10—15 , відведених їй природою.

Нагадую, що коренева система суниці пошкоджується, ко-

ли температура знижується до мінус 9 — 10°С. У безсніжну зиму критичною температурою повітря для цієї культури може бути мінус 14—15°С. На зимостійкість рослин дуже впливають умови вирощування, стан рослин, ураження їх хворобами та пошкодження шкідниками, сортові особливості.

Тривалий період з низькою температурою повітря за відсутності снігового покриву може значно ослабити рослини малини. Коли температура повітря низька, у тканинах рослин утворюються кристали льоду, які пошкоджують клітини. Концентрація клітинного соку визначає зимостійкість культури: чим вона вища, тим при нижчій температурі повітря у тканинах утворюються кристали льоду, а відтак вища зимостійкість рослин.

Взимку поживних речовин рослини не утворюють. На процеси життєдіяльності вони витрачають їхні запаси, внаслідок чого концентрація клітинного соку знижується. Тому найвища зимостійкість у рослин на початку зими. Вища вона у сильних рослин, не ослаблених великим торішнім урожаєм, хворобами та шкідниками, несприятливими погодними умовами, у рослин, які накопичили багато поживних речовин, концентрація клітинного соку у клітинах найвища.

Пагони малини мають тонкий шар кори. Тому на її зимостійкість впливає комплекс факторів: температура та вологість повітря, сила вітру, глибина промерзання і температура грунту. Коренева система малини має високу зимостійкість. Навіть при значному підмерзанні пагонів кущі малини успішно відновлюються. Однак при глибокому промерзанні грунту і низькій його температурі на глибині розміщення основної маси коренів надходження вологи і поживних речовин від кореневої системи до стебла сповільнюється, а її транспірація і витрати поживних речовин на відкритих холодним вітрам місцях у пагонів великі. Рослини малини взимку не підмерзають, а висихають. Впливають на зимостійкість малини стан рослин, ступінь ураження пурпуровою плямистістю (дидимелою), пощкоджених шкідниками (стебловою галицею, малиновою мухою тощо), наявність мульчі у міжряддях, сортові особливості. Ступінь зимових пошкоджень (висихання) пагонів малини буде видно навесні, під час розпускання бруньок. У цей час необхідно видалити сухі верхівки пагонів до першої здорової бруньки.

Смородина чорна, золотиста, порічки, агрус, йошта, жимолость синя мають високу зимостійкість. Для деяких сортів жимолості синьої та смородини чорної сибірського походження (Синя птиця, Синя борода, Нестор Козін, Пам'ять Правика, Сокровище, Мліївчанка) характерне раннє пробудження бруньок — ще восени. Це відбувається під час теплої затяжної осені. У результаті кущі підмерзають, гілки оголюються, знижується врожай та стійкість рослин у наступному сезоні.

Велика глибина промерзання грунту негативно впливає на життєдіяльність кореневої системи плодових дерев. Надходження поживних речовин до надземної частини рослин значно сповільнюється. Це дещо знижує критичну температуру повітря, яка може пошкодити рослини. У більшості плодових дерев вона починається з мінус 26 — 28°С (персик, абрикос, черешня, потім слива, груша, яблуня, спочатку зимових, потім осінніх, літніх).

Менш морозостійкі молоді плодові дерева та рослини, перевантажені торішнім урожаєм, уражені хворобами (моніліоз і клястероспоріоз кісточкових, парша, борошниста роса зерняткових) та пошкоджені шкідниками, деякі, особливо зимові, сорти груші та яблуні. Причина та сама: менша концентрація клітинного соку у тканинах рослин та недостатнє накопичення поживних речовин, на що впливає той чи інший лімітуючий фактор.

Нижча зимостійкість дерев на слаборослих підщепах. Чим більше підщепа гальмує ріст дерева, тим більше знижується його зимостійкість: слаборозвинута коренева система повільніше поповнює запаси поживних речовин у надземній частині дерева, зменшується концентрація клітинного соку, рослини втрачають зимостійкість. В умовах недостатнього вологозабезпечення зимостійкість карликових дерев яблуні, груші, кісточкових на вегетативних підщепах різко знижується. Однак слід враховувати, що висока вологість грунту в другій половині літа сприяє затягуванню ростових процесів, слабкому визріванню однорічної деревини, зниженню її зимостійкості. Найбільша вірогідність пошкодження низькою температурою взимку коренів маточних кущів клонових вегетативно розмножуваних підщеп, основна частина яких розміщена біля поверхні грунту на підвищеннях.

Дерева яблуні, груші на вегетативних підщепах найменш уразливі, адже їх коренева система розміщена дещо глибше, ніж у розсаднику — на глибині до 20 см. Нагадаю, що на початку зими корені найбільш морозостійких клонових напівкарликових підщеп груші (айви анжерської та форм айви селекції Інституту садівництва УААН та карликової підщепи яблуні М9) витримують зниження температури грунту до мінус 9°С, клонових підщеп яблуні ММ106 (напівкарликова) — до мінус 11°С, 62—396 (перехідна між карликовою та напівкарликовою), 54—118 (перехідна між напівкарликовою та середньорослою) — до мінус 16°С.

Мікроклімат. Як він впливає на стан рослин? Наведу приклад. У грудні минулого року мінімальна температури повітря у селищі дослідної станції садівництва Основинці Краснокутської селищної Ради (підвищене місцеположення з чудовим повітряним дренажем 15 грудня була мінус 19°С. У цей же час у смт Краснокутськ, який розміщений у долині річки Мерли, мінус 24°С, а в лісовому масиві, що з іншого боку річки — мінус 27°С. І так щороку. Різниця мінімальної температури повітря на підвищених місцях і в улоговинах сягає 6—8°С. У долинах раніше бувають осінні приморозки. Тривалість безморозного періоду різниться у цих місцях більш як на один місяць. Тому сади у північно-східній частині України доцільно створювати саме в оптимальних мікрокліматичних умовах. У долинах, замкнутих улоговинах краще садити ягідні культури.

Важливою умовою доброї перезимівлі є достатнє забезпечення кореневої системи рослин у зимовий період вологою. Тому після закінчення вегетації, перед настанням стійких морозів, слід здійснити вологозарядковий полив усіх плодових дерев, винограду, ягідних кущів і суниці. Штамби дерев і основи скелетних гілок слід побілити. Значної шкоди молодим садам восени та на початку зими можуть завдати зайці. Врахуйте, що зимостійкість пошкоджених дерев різко знижується. Щоб захистити штамби дерев від пошкодження зайцями, їх обгортають цупким папером, синтетичною сіткою, гілками шпилькових (хвойних) порід, перевернувши їх вершинами до землі, ставлять навколо штамба трикутником дерев'яні рейки. Виявивши пошкодження, рани необхідно замазати садовим варом або олійною фарбою.

Бажаю, щоб природні негаразди обходили ваші ділянки.

О.В.Яхимович,

канд. с.-г. наук, смт Краснокутськ, Харківська обл.

Господар

журнал у журналі

Як вичинити кролячу шкурку

Ось уже понад рік займаюсь розведенням кролів. Справа ця дуже вигідна, якщо її налагодити належним чином. Проте, зізнаюсь відверто, до цього часу не вмію вичинювати шкурки цих звірків. Чи не могли б ви надрукувати (хоча б стисло), як робити пікелювання, дублення та жирування — найважливіші операції при вичинці.

Мирослав Скляренко,
м. Апостолове,
Дніпропетровська обл.

Ідеального способу вичинення кролячої шкурки, як стверджують знавці кушнірської справи, немає. Сподіваюся, заслуговує на увагу запропонований нижче досвід вичинки кролячих шкур.

Традиційна вичинка включає три головні операції: пікелювання, дублення та жирування. Під час пікелювання розпушуються найдрібніші колагенові волокна шкурки, вона стає м'якою і пухкою, але залишається неміцною. Зміцнюються волокна дубленням. При цій операції вони намертво зчеплюються одне з одним. А щоб шкурка не стала твердою, ніби покрівельна бляха, її пом'якшують жируванням, яке надає ще й водовідштовхувальних властивостей.

Та потрібна й попередня підготовка шкурок. Якщо вони сухі, перша операція — відмочування. До води додають кухонну сіль із розрахунку 40—50 г на 1 л. Як антисептик можна застосовувати формалін (1 г на 1 л води) або норсульфазол, а то й фурацилін по 1 пігулці на літр. До розчину також додають пральний порошок для шерсті — 2 г на літр.

Під час відмочування і наступних операцій беруть стільки води, щоб шкурки вільно плавали. Відмочування закінчують при повному намоканні шкурок (12—14 годин).

Якщо шкурку знято неграмотно (на жаль, так найчастіше й буває), не обійтись без міздрування. Руками й тупим ножем зі шкурки від хвоста видаляють підшкірно-жировий шар. У місці, де міздрю не було видалено, якість шкурки буде низькою (тверда і крихка).

Далі йде знежирювання. Тут допоможе пральний порошок (35 г на 1 л води). Додають ще уайт-спірит, бензин чи гас. Води для цієї операції можна брати у 3 — 5 разів менше, ніж за відмочування, щоб не так багато витрачати прального порошку. Жирові речовини на міздрі і волосі розчиняються при 30—40°С, отже, таку температуру і слід підтримувати. Тривалість процедури 1—2 години. Після знежирювання шкурки треба пом'яти.

Тепер про пікелювання. Готуючи розчин, на 1 л води беруть 40—50 г кухонної солі, 4—5 г сірчаної кислоти і 20—30 г сульфату амонію, натрію або калію. Опускають у розчин шкурки і залишають на 16—20 годин. Готовність визначають по "сушинці": зі шкурки видаляють надлишок води, перегинають удвоє, потім учетверо і сильно стискають згин двома пальцями. Розправивши шкурку, дивляться, чи залишилась у місці перегину біла смужка (сушинка). Якщо вона є, шкурки із розчину час виймати.

Залишки кислоти нейтралізують питною содою: 1 чайна ложка на 10 л води. Шкурки у цьому розчині мають пролежати 1—2 години. Потім їх складають хутром усередину для вилежування на кілька годин.

Стійкість до дії тепла, вологи і хімії надає шкурці дублення. Найкраще застосовувати комбінований спосіб. У воду кладуть сіль (6 г на 1 л), 6—7 г хромового галуну, 8—10 г алюмінієвого галуну. Дублення відбувається у розчині 10—12 годин.

Надійшов час надати шкурці пластичності, м'якості, властивості відштовхувати воду. Здійснюють жирування. На склянку води беруть 200 г внутрішнього свинячого сала, 10 г господарського мила і 6 г нашатирного спирту. Суміш, помішуючи, нагрівають доти, поки вона не стане однорідною. Підігріту до 40°С масу наносять на міздрю шкурки, а потім висушують почергово хутром усередину і назовні.

Для одержання м'якої пластичної шкурки необхідний ще процес розминання і розбивання. Під час сушіння періодично витягують шкурки уздовж і особливо вшир. Потім напівсухі їх протягують через скобу (смужка сталі завширшки 20 мм, завтовшки 2 — 3 мм). Якщо суха шкурка при останньому протягуванні не "гримить", а міздря розтягується, після чого повертається у попередній стан, вона — якісна.

Служба взаємодопомоги

Чим побілити дерева?

Хотів би довідатися про сучасні матеріали і способи утеплення житлового будинку (вікон, дверей, підлоги, стін тощо).

А ще: чи не міг би мені хтось порадити, як приготувати таку суміш для побілки плодових дерев, яка б трималася на стовбурах якомога довше.

Сподіваюся, що відповіді на ці запитання будуть цікавими для багатьох читачів журналу.

В.І.Савченко,
вул. Володарського, 20,
с. Іванівка, Луганська обл., 94643

Хочу мати схему вітряка

Добрий день, шановна редакціє журналу "Дім, сад, город".

Ваш журнал передплачуємо сім років. Він нам подобається, оскільки вміщує багато корисних порад.

Я пенсіонер, мені 62 роки, люблю майструвати. Хочу звернутися до читачів журналу: можливо у когось є креслення невеликого вітрячка. Хотілося б побачити його на сторінках "Дому, саду, городу".

Або хоча б володар такого креслення хай повідомить мені свою адресу.

Дуже вже хочеться мати подібну споруду на своїй присадибній ділянці.

Олександр Лисенко
вул. Республіканська, 93, кв. 48,
м. Кременчук, Полтавська обл., 39625

Мрію про транспортний велосипед

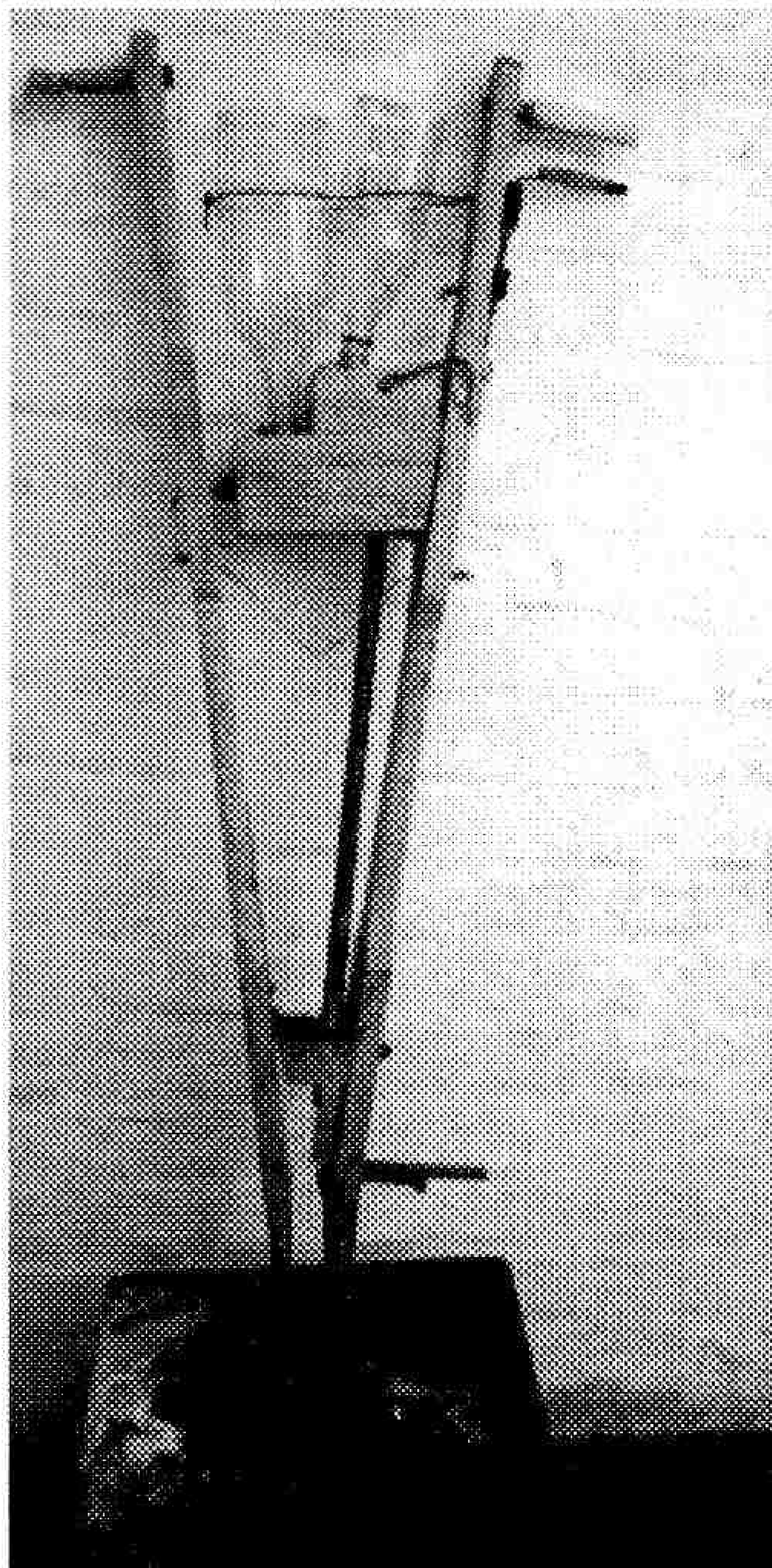
Шановна редакціє!

Хотів би дізнатися: які існують види транспортних велосипедів і де налагоджено їх випуск (маю на увазі такі, що пристосовані для перевезення вантажів).

А, можливо, хтось із читачів має найпростіші пристрої, які допоможуть облаштувати звичайний велосипед під транспортний. Поділіться, будь ласка, ними на сторінках журналу.

Ваш читач Л.Сливка,
п/с 100/5, м. Болехів,
Івано-Франківська обл., 77202

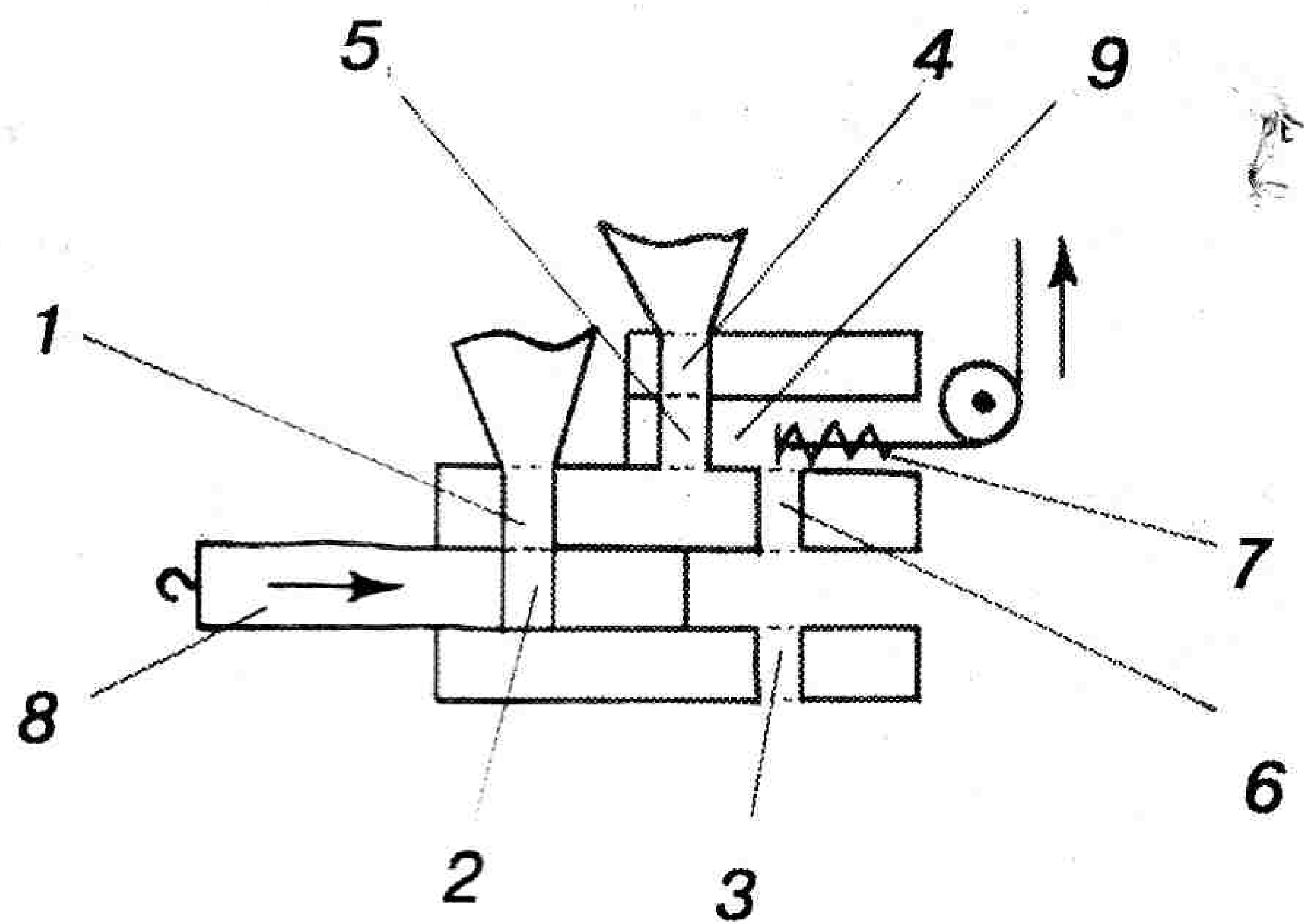
Пристрій для висаджування кукурудзи і квасолі

Передплачую "Дім, сад, город" з першого номера і завдячую йому за безліч добрих порад. За професією я будівельник, сьомий рік на пенсії, маю 50 соток землі біля садиби, з яких 15 під будівлями і садом. А 35 соток треба засадити, обробити і потім зібрати вирощений урожай. І в цьому мені допомагає "Дім, сад, город", зокрема всілякими порадами, що стосуються полегшення сільської праці.

Років 6 тому в журналі було надруковано опис і схему виготовлення невеликої ручної кукурудзосаджалки. Поміркувавши, я додав до неї дерев'яний дозатор, який сконструював і виготовив власноруч. Цей пристій безвідмовно служить мені вже п'ять років. До речі, ним одночасно можна висаджувати і кукурудзу, і квасолю, якщо треба зробити ущільнені посіви з цих двох культур.

Як же працює пристрій, зображений на рисунку ? Ось коротко принцип його дії. Розвівши в різні боки, зводимо сошники один до одного і, наступивши на педаль (яка у спеціальних отворах переставляється залежно від глибини, на яку ви висаджуєте) заглиблюємо саджалку в землю. Кукурудза (3—4 насінини)з бункера (пластикова пляшка) через отвір 1 потрапляє в отвір 2. Після цього зводимо ручки сошників до середини, внаслідок чого рухомий брусок дозатора переміщується і переносить насіння до отвору 3, з'єднаного трубкою з сошниками. Насіння потрапляє в землю на встановлену глибину.

Дозатор для саморобної саджалки: *1 — отвір під бункером (пластиковою пляшкою) з кукурудзою; 2 — отвір у нижньому (рухомому) бруску дозатора; 3 — отвір, який трубкою з'єднаний з сошниками; 4 — отвір під бункером з квасолею; 5 — отвір у верхньому (рухомому) бруску дозатора; 6 — отвір, через який квасоля потрапляє в сошник; 7 — пружина для повернення дозатора в початкове положення; 8 — рухомий брусок дозатора для кукурудзи (20х40 мм); 9 — рухомий брусок дозатора для квасолі (20х40 мм).*

Якщо необхідно одночасно висадити і квасолю, достатньо потягнути за встановлений біля ручки важіль, який через блочок тросиком перемістить другий дозатор і квасоля з отвору 4 потрапить до отвору 5, переміститься на отвір 6 і через отвори 2 і 3 потрапить у ямку до кукурудзи.

Користуючись цим пристроєм, ділянку площею 15 соток я засаджую за 2,5—3 години.

А.Ф.Якименко,
пров. Піонерський, 6, с. Чорнобай, Черкаська обл., 19900

Майстру на замітку

Щоб бетонне мощення навколо дому не тріскалося від перепадів температури, не полінуйтеся зробити температурні шви — звичайні дерев'яні рейки завтовшки 0,5—1 см, просочені відпрацьованим машинним маслом. Їх укладають у свіжий бетон через кожні 0,5—0,6 м.

Замазати щілини між бетонними плитами на стелі дуже важко — не допомагають ні алебастр, ні замазка. Спробуйте так: наріжте смужки відходів простої тканини, замочіть їх у цементному розчині, скрутіть джгутом і законопатьте щілину, а потім зарівняйте.

Оригінальний декоративний плінтус виходить з каната діаметром близько 50 мм, пофарбованого нітролаком. Закріпити його можна тим же нітролаком як клеєм.

Щоб штукатурка не дала тріщин, перш ніж вбити гвіздок, приклейте на те місце шматочок целофанової смужки.

Перед фарбуванням вікон натріть скло у тих місцях, куди може потрапити фарба, розрізаною цибулиною — фарбу легко буде зняти.

У кімнаті, де йде ремонт, поставте кілька посудин із замоченим сіном або натертим на тертушці часником — це допомагає усунути стійкий запах олійної фарби. Такі ж властивості має і гірчичний порошок. Ним можна добре відмити руки, що пропахли фарбою. Коли ремонт закінчено, на кілька днів розставте в приміщеннях відра з холодною водою — хімічні запахи швидко зникнуть.

Аби щітка служила довго

Щоб зменшити зношування щетини малярної щітки, треба дотримуватись таких правил:

Щітку під час роботи періодично обертати в руках, що забезпечує рівномірне зношування.

Під час тимчасової перерви в роботі з олійними фарбами щітки тримайте у воді, гасові або скипидарі. Можна також тримати їх у тій же фарбі або оліфі, але так, щоб вони не торкались щетиною дна і стінок банки.

Молодому господарю

Пристосування для точіння ножівки

Пилка чи не найпотрібніший інструмент господаря. Нею доводиться користуватися майже щодня. Само собою зрозуміло, що вона час від часу втрачає свої ріжучі властивості, затуплюється. Напишіть, будь ласка, чи існують якісь пристрої, які полегшують точіння пилки.

А.Поклад,
смт Христинівка,
Черкаська область

Ножівка, як і лопата та сокира, — найнеобхідніший у господарстві інструмент, тому вона завжди повинна бути гостра і настроєна. Гострять ножівку напилком (тригранним) і найчастіше "до коліна". Майбутньому господареві доведеться робити це досить часто, тож варто зробити найпростіше пристосування.

Візьміть шматок обрізаної шалівки завширшки 15 і завдовжки 150 см. Потім відріжте ще один шматок такої ж ширини завдовжки 30 см. Один із кінців короткої дошки акуратно затешіть з одного боку клином. Тепер прикладіть до довшої дошки, підрівнявши їх, клинком догори. Між дошками на середині короткої покладіть брусочок 0,8 х 1 см і збийте їх так, щоб брусочок можна було витягнути. Тоді затешіть клин завширшки до 5 см із міцного й сухого дерева, вставте ножівку зубцями догори між дошками знизу короткої. Ножівка щільно закріпиться. А з протилежного боку довгої дошки, відступивши зверху 10—15 см, прибийте брусок 4х4 см. Приладнайте пристосування до верстака, а внизу довшої дошки від себе прибийте такий же брусок на висоті, яка зручна буде для ноги, що нею притримуватимете все пристосування, не витрачаючи зайвих зусиль.

Підготовка ножівки до роботи. Спершу ножівку треба старанно очистити від смоли, тирси, іржі й помити у гасі. Якщо поверхня полотна має нерівності, їх виправляють молотком на рівній металевій плиті. Потім беруться до фугування — вирівнювання вершин зубів пилки (вони мають бути на одній висоті). Зробити це можна двома способами. Перший: у дерев'яну колодку з відповідним отвором вставляють терпуг, після чого колодку з терпугом одягають на пилку і рухають по полотну, вирівнюючи верхівки зубів. Другий спосіб доступніший: у верстаку закріплюють дошку, в проріз якої закладають терпуг, після чого полотно пилки вставляють у цей проріз зубами донизу і, рухаючи по терпугу, вирівнюють верхівки зубів. Вирівнювати зуби потрібно час від часу, інакше вони будуть пиляти нерівномірно. Якість фугування перевіряють, прикладаючи до вершин зубів лінійку: якщо верхівки зубів щільно прилягають до її ребра, фугування виконано правильно.

При пилянні полотно ножівки треться об стінки розпилюваної дошки і затискується в розрізі. Щоб цього не сталося, зуби слід розвести: їх по черзі відгинають — парні в один бік, непарні — в інший, причому не весь зуб, а тільки його верхню частину (2/3 від основи). Полотно беруть у лещата, а потім відгинають зуби почергово то в один, то в інший бік. Роблять це рівномірно, без зайвих зусиль і рухів, щоб не зламати. Зуби розводять для розпилювання твердих порід на 0,25—0,5 мм, а м'яких — на 0,5—0,7 мм.

Найкраще зуби розводити універсальною розводкою, яку теж можна придбати в магазині. Правильність розводки зубів, коли немає спеціального шаблону, перевіряють на око: перевертають пилку догори зубами і, зажмуривши одне око, дивляться другим уздовж зубів. Неправильно відігнуті зуби треба виправити молотком, поклавши ножівку плазом на дошку.

Гострять ножівку терпугом. За формою їх поділяють на тригранні, ромбічні й плоскі. Для ручних пилок використовують, зазвичай, тригранні або ромбічні.

Затиснувши ножівку у пристосування, беруть терпуг правою рукою за ручку, а лівою притискують його між зубами і починають гострити від себе (на зворотному ході піднімають так, щоб він не торкався пилки). Дуже притискати терпуг не слід, бо зуби нагріватимуться і пилка втрачатиме гарт.

Погостривши пилку з одного боку, її перевертають і гострять з іншого.

✎Щітки з щетиною в дерев'яних оправах не варто опускати у воду, тому що дерево розмокає і щетина може вилізти із щітки.

✎Після закінчення робіт щітки ретельно миють спочатку в гасові, скипидарі або уайт-спириті, щоб змити фарбу й оліфу, а потім промивають у мильній воді.

✎Клейові фарби легко змиваються в чистій воді, краще в теплій або гарячій. Після миття щітки віджимають, надають їм форми факела і підвішують щетиною донизу на шпагаті, пробивши у ручках отвори. Якщо щетина розходиться, то її зв'язують марлею. Після роботи з клейовими фарбами щітки рекомендується мити щодня.

Як освітлити дерев'яні поверхні

Якщо літня кухня (веранда або інша будівля) обшита зсередини струганими пофарбованими дошками і дерево з часом потемніло, його можна освітлити. Для цього підходить 30%-ний розчин перекису водню з додаванням невеликої кількості нашатирного спирту. Суміш наносять на оброблювану поверхню малярною щіткою, через 40 хв. промивають її теплою водою. Такий же ефект одержують і при використанні 5—6%-ного водного розчину щавлевої кислоти, підігрітого до 45—55°С. Ним обробляти дошки слід прохолодного вечора, щоб вони сохли довше. Працювати з цим препаратом треба обережно, бо він отруйний. Вранці оброблену поверхню нейтралізують 3—4%-ним розчином питної соди і промивають теплою водою.

Є ще й третій перевірений спосіб: обробляють дошки 10%-ним розчином універсального відбілювача. В усіх випадках для безпеки треба працювати в окулярах і гумових рукавицях .

Диво-технологія "Байкал ЕМ-1"

(Теорія і практика застосування препарату)

Сьогодні, напевно, важко знайти людину, яка б не погодилася з тим, що на сучасному етапі розвитку цивілізації ми всі змушені жити в умовах глобальної екологічної кризи. Більше того, останнім часом криза біосфери починає набувати рис неконтрольованої екологічної катастрофи. Глобальні непередбачувані зміни клімату, великі та страшні за своїми наслідками стихійні лиха, поява нових видів туберкульозу, гепатиту, вірусних інфекцій, таких, як СНІД, онкозахворювання тощо — все це тривожні ознаки біди, що насувається. Завдяки радіаційній, хімічній та біологічній війнам, які людство веде проти біосфери, створені сприятливі умови для масової появи й росту нових вірусів, що означає появу нових масових хвороб, то того ж як серед людей, так і поміж тварин та в рослинному світі.

Тим більше важливо наголосити, що опір цим вірусам можуть чинити, власне, їх брати — ефективні мікроорганізми (ЕМ). Вони в процесі своєї діяльності виробляють ферменти, які не дають змоги патогенним бактеріям і вірусам розмножуватися, позбавляють їх життєвого простору. Цьому питанню, на жаль, мало приділяють уваги як медична мікробіологія, так і сільськогосподарська наука. Тому, скажімо, вживаючи антибіотики, ми пригнічуємо розвиток корисної мікрофлори. Так само, вносячи в грунт пестициди й різні отрутохімікати, ми пригнічуємо розвиток грунтової мікрофлори, яка є основою родючості будь-якого грунту.

Грунт — це основний засіб виробництва у сільському господарстві. Вся сільськогосподарська продукція — це, власне, органічні речовини, синтез яких відбувається в рослинах під впливом сонячної енергії. Розкладання органічних решток і синтез нових сполук, що входять до складу гною, відбувається під дією ферментів, що їх виділяють різні асоціації мікроорганізмів. При цьому спостерігається безперервна зміна одних асоціацій мікробів іншими. Мікроорганізмів у грунті величезна кількість. За даними М.С.Гилярова, у кожному грамі чорнозему налічується 2 — 2,5 млрд. бактерій. Мікроорганізми не тільки розкладають органічні рештки на простіші органічні та мінеральні сполуки, а й беруть активну участь у синтезі високомолекулярних сполук — перегнійних кислот, які створюють запас поживних речовин у грунті. Тому, турбуючись про підвищення родючості (а, відтак, і про підвищення врожайності), необхідно постійно дбати про живлення мікроорганізмів, створення умов для активного протікання мікробіологічних процесів, відповідним чином збільшуючи популяції мікроорганізмів у грунті.

Основними постачальниками поживних речовин для рослин є аеробні мікроорганізми, яким для життєдіяльності необхідний кисень. Тому збільшення кількості розпушень, підвищення водопроникності та аерації при оптимальній вологості і температурі грунту забезпечують найбільше надходження поживних речовин для рослин, що сприяє їхньому швидкому росту та підвищенню врожайності.

Проте рослинам для нормального росту та повноцінного розвитку необхідні не лише макроелементи, зокрема, такі, як азот, фосфор, калій, а також і мікроелементи, наприклад, селен, який є каталізатором у різних біохімічних реакціях і без якого рослини не в змозі сформувати повноцінну імунну систему. Постачальниками мікроелементів можуть бути анаеробні мікроорганізми — вони живуть у глибших грунтових пластах і для них кисень — отрута. Анаеробні мікроорганізми здатні по харчових ланцюжках "піднімати" необхідні рослинам мікроелементи з глибинних шарів грунту.

В окультурених родючих грунтах буйно розвивається не лише мікрофлора, а й грунтова фауна. Тварини в грунті представлені дощовими черв'яками, личинками різноманітних грунтових комах та гризунами. З представників малої фауни черв'яки є найефективнішими грунтоутворювачами. Вони живуть у поверхневих шарах грунту і живляться рослинними рештками, перепускаючи через свій кишковий тракт велику кількість поживних речовин та мінеральних солей грунту.

Мікроорганізми в грунті утворюють складний біоценоз, у якому різні їх групи перебувають у складних взаємостосунках. Одні з них чудово співіснують, а інші є антагоністами (суперниками). Антагонізм цей проявляється в тому, що одні групи мікроорганізмів виділяють специфічні речовини, які гальмують або унеможливлюють розвиток інших.

Мета ЕМ-технології полягає у створенні оптимальних умов для розвитку корисної мікрофлори, яка сприяє оздоровленню грунту, а також підвищенню його родючості, а відтак і врожайності всіх культур.

ЕМ-технології значною мірою підвищують стійкість рослин до хвороб, шкідників, несприятливих умов, зокрема посух і заморозків. Багатьом городникам уже в перший рік активного застосування цих технологій вдалося повністю позбутися фітофторозу та інших підступних захворювань. Також відмічено значне зменшення або повне зникнення багатьох небезпечних шкідників.

Не підлягає жодному сумніву, що зі створених на сьогодні у світі біологічних препаратів найефективнішим і універсальним є саме "Байкал-ЕМ-1", оскільки він містить понад 80 штамів корисних мікроорганізмів з п'яти груп: фотосинтезуючі, молочнокислі, дріжджові, актиноміцети, ферментуючі гриби. Решта схожих на цей препаратів містять один або, в кращому разі, кілька штамів, які зовсім не становлять симбіоз корисних мікроорганізмів. Такі препарати виконують переважно захисні або антибіотичні функції і мають слабкий та короткотривалий ефект. Основна ж група модних сьогодні біопрепаратів, наприклад "Енін" або "Ідеал", містить не окремі живі мікроорганізми, а лише ферменти, які сприяють підвищенню життєдіяльності рослин. Зрозуміло, що про створення з їх допомогою будь-якого тривалого живого симбіозу не може бути й мови. Водночас, як свідчить практика, ряд таких препаратів доволі продуктивно працює разом з "ЕМ-технологіями", активізуючи, зокрема, їх дію.

Виготовлені за допомогою "Байкал-ЕМ-1" біодобрива — цінніші й ефективніші, ніж навіть гній, який віддавна вважається найкращим біологічним добривом. Причини прості. Гній є нічим іншим, як частково сферментованою в шлунках тварин травою. З природних причин (хвороби тварин, змішування з сечею тощо) він містить значну кількість всіляких патогенів, які пізніше розвиваються в грунті разом з регенеративним середовищем. Усі корисні мікроорганізми, які є в шлунках тварин, наявні також в ЕМ-препараті, де, крім них, міститься безліч інших корисних мікроорганізмів, які також беруть участь у ферментації компосту. А тому ЕМ-компост, так би мовити, значно функціональніший і, на відміну від гною, сприяє

не лише росту рослин, а й їхньому плодоношенню та захисту від хвороб, при цьому зовсім не містячи патогенних складових.

Разом з тим гній — це виняткове поживне середовище для розмноження ефективних мікроорганізмів. Важливо, що після обробки ЕМ-препаратами знищуються всі патогенні мікроорганізми, що містяться в гноєві. Додавання гною до складу ЕМ-компосту навіть у невеликих кількостях, наприклад 10 % від загальної маси, приблизно вдвічі підвищує всі без винятку корисні властивості добрива. Норми внесення такого компосту вдесятеро менші від звичайних, а ефект від його дії — набагато сильніший.

Переходити на ЕМ-технології можна будь-коли. В будь-який час можна полити вашу ділянку ЕМ-екстрактом, закласти ЕМ-компост, захистити рослини від шкідників і хвороб за допомогою ЕМ-5 і т.д.

Необхідно постійно пам'ятати про головні наслідки застосування різних технологій. Так, будь-яке внесення в грунт мінеральних добрив мимоволі губить його природну родючість, властивість добувати ті ж поживні речовини біологічним шляхом. А тому наступного року, щоб отримати такий самий врожай, виникає потреба вносити, як мінімум, таку ж кількість добрив. В ЕМ-технології все навпаки. Для того щоб повернути найвищу самовідновлювальну родючість, ЕМ-препарати мають здійснити в грунті певний обсяг робіт. Чим більше буде зроблено в поточному сезоні, тим вища родючість і тим менше роботи залишається на майбутнє.

Застосування ЕМ-технологій — це завжди творчість, що обумовлено їх абсолютною унікальністю та універсальністю. До цього часу постійно відкриваються нові їхні можливості, специфіка використання, найцікавіші видові та сортові залежності. Наприклад, несподіванкою стало те, що ЕМ-препаратом ефективно розкладають до безпечного для людини стану солі важких металів. Не варто забувати, що ефективність їхньої дії передусім залежить від чіткого дотримання правил застосування.

Тож які ці правила?

Перше. Будь-яке підживлення діє на грунт ніби наркотик, погіршуючи його біологічні властивості. Наприклад, вносячи в грунт макроелементи — такі, як азот, фосфор, калій (про кількісне та якісне співвідношення яких, до речі, немає єдиної думки навіть у провідних агрономів та грунтознавців), ми тим самим звичайно сприяємо формуванню потужної кореневої системи і, як наслідок, зеленої маси рослин. Але при цьому з грунту виносяться останні рештки мікроелементів, наприклад, селену. А за його відсутності рослина захворіє, і ви знову за звичкою змушені будете застосовувати різноманітні хімічні засоби. На хвору рослину нападає патогенна мікрофлора, шкідники, з якими ви боретесь, застосовуючи гербіциди, інсектициди тощо. Таким чином, шкідливе коло залишається з року в рік, дедалі більше заражуючи грунти.

Друге. Варто пам'ятати, що підживлювати треба не самі рослини, а живі мікроорганізми, які, в свою чергу, повністю забезпечують рослини всіма необхідними поживними речовинами, а також макро- та мікроелементами. Адже, по-перше, ці мікроорганізми перетворюють у зручну для рослин форму наявні у верхніх шарах грунту корисні речовини. А, по-друге, вони піднімають ці речовини по харчових ланцюжках, як своєрідні "біологічні насоси" з глибших, а відтак не настільки виснажених шарів грунту, до яких рослина не може дотягнутися.

Третє. Чим більше в грунті ЕМ-препаратів восени, тим вища його родючість навесні. Внесені в грунт мікроорганізми не лише безпосередньо живлять рослини, а й сприяють розвитку інших, більш високорозвинутих та високопродуктивних мікроорганізмів. Тож після збирання врожаю обробіть грунт розчином ЕМ-препарату в концентрації 1:100 при витраті 2 л на 1 м^2.

Четверте. Природна, жива структура грунту найкраще зберігається завдяки його мульчуванню. Мульча сприяє посиленому поглинанню вологи і поживних речовин з повітря, створює сприятливі умови для мешканців грунту. Для мульчування придатні як повністю сферментований компост або гній, так і будь-яка дрібна органіка, включаючи торф, зелену й суху траву, тирсу, подрібнений папір тощо. Окрім захисних властивостей, мульча має ще одну цінну властивість: лише на межі грунту й мульчі може існувати цілий ряд дуже корисних грибних мікроорганізмів.

П'яте. Дуже важливим способом органічного збагачення грунту є висівання на всіх вільних ділянках землі так званих сидеральних культур — зелених добрив. Вони не лише підживлюють грунт, а й структурують коренями його верхній шар. Тому їх не висмикують, а зрізують під корінь, а далі злегка прикопують зелену масу і, якщо є можливість, поливають зверху ЕМ-розчином з концентрацією 1:200. Сіють сидерати дуже щільно, наприклад, норма висіву озимого жита на сотку — близько 2,5 кг.

Мій власний досвід. Ділянку маю лише другий рік. Земля — пісок, чорнозему не завозила, гною також. Перший рік обробляла грядки ЕМ-розчином з концентрацією 1:1000, готувала компост, а восени обробила ЕМ-розчином в концентрації 1:100. Бадилля рослин, бур'яни, органічні рештки розкидала по ділянці й прикопувала. Обробляю грунт лише плоскорізом, який дає змогу розпушувати грунт на глибину до 10 см. Працювати ним легко і зручно.

Про **результати** господарювання **першого року**. У мене є велика ділянка землі під малиною, спочатку половина її була уражена хворобою, вся в павутинні і не родила взагалі. Росла також яблуня-дичка. Я все чекала, коли вона стане цвісти — щоб вирішити, зрізати її чи залишити рости далі. Але не дочекалася, ще не розквітлі бутони з'їла гусінь. Під картоплю відвела крихітну ділянočку — 2 х 2 м. Колорадський жук був, збирала його вручну, оскільки пестицидами не користуюся. Баклажани були з'їдені під корінь.

Найцікавіше те, що було на другий рік мого господарювання. На ділянці малини — жодної хворої ягоди, а зібрала я її аж 5 відер. Яблунька-дичка вся заквітувала. На трьох ділянках картоплі загальною площею 10 соток не було жодного колорадського жука. Старі яблуні і груша також щедро вродили, так само і чорноплідна горобина. Чудово себе почувала калина, яка першого року була зовсім непомітною, оскільки вся була всіяна шкідниками.

А все ЕМ-препарати, застосовуйте — не пошкодуєте!

Т.О.Картава,
садівник-аматор

Детальну інформацію, літературу щодо застосування ЕМ-технологій та препарат "Байкал-ЕМ-1-У", ви можете отримати за адресою: ТОВ "Плюс-інформ", а/с 123, вул. Іскровська,1, Київ. Тел. (044) 242-37-77.

E-mail:plusin@i.kiev.ua www.ezidri.com.ua

Від редакції: Публікації на цю тему дивіться також у журналі "Дім, сад, город" № 7—8, 2002 р. та № 7 за нинішній рік.

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, канд. юр. наук

Як установлюється право на майновий пай?

Коли реорганізовували наше КСП, то мене в списку на майновий пай не виявилося.

Я звернулася до правління і мені відповіли, що оскільки мене на час розподілу паю в господарстві не було, то за строком давності я втратила право на пай.

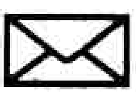
Будь ласка, дайте відповідь, чи правильно вчинили зі мною?

Е.Калашникова, *Одеська обл.*

Чи належить майновий пай тим, хто помер?

М.Пуляк, *Дніпропетровська обл.*

У нашому КСП було розпайоване майно. Мені не наділили, бо, мовляв, мамин пай мені не належить.

Скажіть, будь ласка, це що, так у законі написано?

Т.Крива, *Дніпропетровська обл.*

Право на майновий пай у колективних сільськогосподарських підприємствах визначається законом "Про власність" та законом "Про колективні сільськогосподарські підприємства", а також постановою Кабінету Міністрів України "Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки" від 28 лютого 2001 року, якою затверджено методику з'ясування складу і вартості пайових фондів майна членів колективних сільськогосподарських підприємств, у тому числі реорганізованих" та "Порядок визначення розмірів майнових паїв членів колективних сільськогосподарських підприємств та їхнього документального посвідчення".

Відповідно до вказаних нормативних актів для визначення розмірів майнових паїв на підприємстві загальними зборами членів підприємства затверджується Положення про порядок паювання майна та складається список осіб, які мають право на майновий пай і визначаються індивідуальні майнові паї.

До списку вносяться особи, які мають право на майновий пай, а також усі наявні члени підприємства та особи, за якими зберігається право на майновий пай, зокрема: пенсіонери; особи, призвані до строкової військової служби; особи, призвані на військові збори; особи, направлені підприємством на навчання до навчальних закладів усіх рівнів акредитації; особи, направлені підприємством для підвищення рівня кваліфікації з відривом від виробництва; особи, обрані на виборні посади органів місцевого самоврядування, органи державної влади та профспілкових організацій; жінки, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами; особи, які перебувають у відпустці з догляду за дитиною; особи, які втратили працездатність внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, що було пов'язане з виконанням трудових обов'язків на цьому підприємстві; особи, які припинили трудові відносини з підприємством, але за цих умов не отримали належного їм майнового паю натурою, грошима, або цінними паперами; спадкоємці померлих осіб, які мали право на майновий пай.

Вказаний список складається комісією, створеною на підприємстві і затверджується загальними зборами.

За ухвалою загальних зборів до згаданого списку можуть бути внесені також інші категорії осіб, наприклад, такі, що відпрацювали в господарстві тривалий час і вибули з поважних причин, а також особи, які мають право на пайовий фонд майна, але з різних причин не були внесені до списку.

Отже, до списку осіб, які мають право на майновий пай, вносяться усі наявні члени підприємства, а також особи, за якими зберігається право на майновий пай.

Якщо особа, що мала право на майновий пай на час складення списків померла, до списку вносяться її спадкоємці.

Плата за арендовану землю

Прошу в юридичних консультаціях журналу "Дім,сад,город" роз'яснити, за якими формами й строками сплачується вартість за орендовану землю?

С.Демидов, *Запорізька обл.*

Договір оренди землі — це угода сторін про взаємні зобов'язання, відповідно до яких орендодавець за плату передає орендареві у володіння та користування земельну ділянку для господарського використання на обумовлений договором термін.

Договір укладається у письмовій формі і посвідчується нотаріально.

Розмір, форма і терміни внесення орендної плати встановлюються за угодою сторін у договорі оренди.

Оплата може встановлюватися у грошовій, натуральній формі і шляхом надання послуг орендодавцю.

Згідно з Указом Президента України від 3 грудня 1999 року "Про невідкладні заходи щодо пришвидшення реформування аграрного сектора економіки" розмір орендної плати за оренду земельної частки (паю) повинен бути не менше од-

Право кожного члена підприємства на майновий фонд майна залежить від його трудового внеску, який визначається з урахуванням розміру форм оплати праці за період членства в цьому підприємстві.

Майновий пай кожного члена підприємства документально підтверджується свідоцтвом про право власності на майновий пай (майновий сертифікат), який видається місцевою радою безплатно.

Відмова у видачі майнового сертифікату може бути оскаржена в суді.

З метою підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення в умовах реформування аграрного сектора економіки Президент України прийняв 27 серпня 2002 р. указ "Про невідкладні заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення".

Відповідно до цього Указу створюються умови щодо:

1) викупу майнових паїв членів колективних сільськогосподарських підприємств приватними сільськогосподарськими підприємствами, що орендують ці паї;

2) забезпечення безперешкодної реалізації права на відчуження майнових паїв їхніми власниками та розширення практики продажу цих паїв на конкурентних засадах;

3) сприяння власникам майнових паїв у формуванні на основі цих паїв майнових комплексів з метою створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших суб'єктів господарювання.

ного відсотка визначеної вартості орендної земельної ділянки.

З метою підвищення рівня соціального захисту селян-власників земельних ділянок і земельних часток (паїв) Указом Президента України від 2 лютого 2002 року "Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)" підтримана ініціатива Асоціації фермерів та Всеукраїнського союзу сільськогосподарських підприємств щодо підвищення розміру плати за оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення та земельних часток (паїв) і рекомендується для орендодавців, що є працівниками сільськогосподарських підприємств, селянських (фермерських) господарств, яким вони надали в оренду земельні ділянки сільськогосподарського призначення чи земельні частки (паї) оплачувати в розмірі не менше 1,5 відсотка визначеної відповідно до законодавства вартості такої орендованої земельної ділянки, земельної частки (паю), а для орендодавців, що не є працівниками сільськогосподарських підприємств чи селянських (фермерських) господарств, яким вони надали в оренду земельні ділянки сільськогосподарського призначення чи земельні частки (паї) — не менше 2 відсотків визначеної вартості такої орендованої земельної ділянки, земельної частки (паю).

Помилку можна виправити

Наша мама працювала в колгоспі. Коли настав час йти на пенсію, то їй порадили оформити пенсію від військкомату за сина, який загинув на війні. Мама так і зробила.

Розпайовували землю, а маму до списків не внесли. Як мама померла, ми звернулися до колгоспу, аби нам виділили мамин пай землі, а нам там відмовили, оскільки мама, мовляв, не колгоспний пенсіонер.

Будь ласка, надрукуйте юридичну відповідь, чи це правильно, якщо пенсіонер, котрий усе життя пропрацював у колгоспі, але пенсію отримує від військкомату, то чи йому належить земельний пай.

***О.Лугова,** Запорізька обл.*

Сільськогосподарське підприємство діє на основі його статуту.

Статут визначає: порядок вступу до підприємства і припинення членства в ньому; права і обов'язки членів; формування власності; основи діяльності підприємства.

Список громадян, які мають право на земельну частку (пай), що прикладається до Державного акта на право власності на землю, формується самим підприємством, для чого створюється спеціальна комісія і затверджується загальними зборами членів підприємства.

До згаданого списку вносяться лише члени даного підприємства, а також пенсіонери, які не втратили членства в ньому. Тільки вони мають право на земельну частку (пай) із земель підприємства, якщо перебували членами підприємства на час видачі йому Державного акта на право власності на землю.

Ваша мама на вказаний час, як видно з листа, перебувала членом господарства і її повинні були внести до списку осіб, що мають право на земельну частку (пай).

Вона мала право на земельну частку (пай), заслужила його своєю сумлінною працею в господарстві. Те, що вона оформила пенсію у зв'язку з загибеллю сина-офіцера в період Великої Вітчизняної війни не може впливати на одержання права на земельну частку (пай).

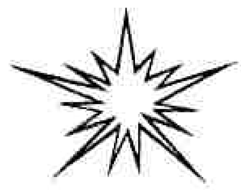
Ваша мама могла оформити пенсію і за працю в колгоспі, бо також мала на це право.

Згідно з діючим пенсійним законодавством громадяни, які мають право на різні види пенсії, можуть одержувати лише одну пенсію за власним вибором.

Вам необхідно звернутися за вирішенням питання про виправлення помилки, яка допущена при складанні списку осіб, що мають право на земельну частку (пай) до загальних зборів підприємства, яке створено на базі колишнього колективного сільськогосподарського підприємства і є правонаступником колишнього КСП, а в разі необхідності — і до місцевого суду.

Біодинамічний календар

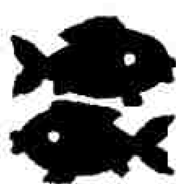
ЛИСТОПАД

Водолій 31.10 (15.42) — 2 (21.53)
☽ Перша чверть Місяця — 1 (6.24)

Відомо, що в усіх зонах України висаджувати плодові дерева краще рано навесні. Осіннє садіння рекомендується лише для зимостійких сортів яблуні та груші в південних районах не пізніше як за 20—25 днів до замерзання грунту. Однак посадкові ями готують восени. Нагадуємо, що глибина ями для всіх деревних порід повинна становити 60—70 см, діаметр 1—1,5 м для яблуні і груші, 1—1,2 м для кісточкових порід. Чим менший гумусовий горизонт, тим більший діаметр посадкової ями.

Риби 2 (21.53) — 5 (7.03)

Якщо ви не встигли посадити свій садок у жовтні, то висаджування навіть деревець зимостійких сортів яблуні і груші в листопаді — ризикований захід, адже нерідко вже в цьому місяці грунт замерзає. У замерзлому грунті припиняється діяльність кореневої системи, особливо, якщо вона не прижилася. За таких умов через корені зовсім не надходить вода, тому надземна частина дерева підсихає. Зневоджування тканин при великих морозах призводить до їхнього відмирання.

Якщо висадили деревця восени своєчасно (на початку жовтня), то необхідно обов'язково утеплити корені. Це можна зробити землею, нагорнувши конус висотою 30—40 см по діаметру ями, перегноєм або компостом, але не листям, де можуть завестися миші.

Овен 5 (7.03) — 7 (18.30)

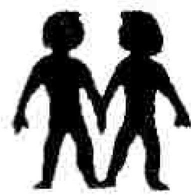
Незалежно від терміну садіння дерев, саджанці краще заготовляти з осені. Зазвичай їх викопують наприкінці жовтня та на початку листопада. У цей час вони ще з листям, тому що в них закінчується вегетація значно пізніше, ніж у дорослих дерев. Перед викопуванням у саджанців видаляють листя. Якщо цього не зробити, то після викопування воно продовжує випаровувати воду, саджанець в'яне і навіть підсихає.

Телець 7 (18.30) — 10 (7.15)
О Повний Місяць — 9 (3.13)

Коли ви купуєте саджанець, то зверніть увагу на кореневу систему. Щоб корені не були підсохлими, при транспортуванні додому загорніть їх у вологу тканину або у мішок з вологою тирсою, компостом чи просто з землею.

Якщо хочете мати абсолютну сортодостовірність, не купуйте саджанець у сумнівних місцях продажу. Придбані восени саджанці зберігають у холодному і достатньо вологому підвалі чи погребі або ж прикопаними у грунт в ямах завглибшки 50—60 см, засипаними землею так, щоб не було пустот між коренями. Яму чи траншею з прикопаними саджанцями заливають водою на добу, після чого заповнюють до верху землею.

Близнюки 10 (7.15) — 12 (20.11)

При утриманні в саду грунту задерненим або, якщо у міжряддях і особливо пристовбурних смугах залишаються бур'яни з достиглим насінням чи рештки стебел овочевих та інших міжрядних культур, у саду взимку зберуться миші. Вони завдають великої шкоди молодим деревцям, особливо яблуні і груші, обгризаючи кору. Ось чому ще раз огляньте свій садок, виберіть усі рештки рослин і закладіть їх у компостну яму, розставте пастки і розкладіть отруту для мишей у сараях та інших приміщеннях, куди занесли на зберігання овочі, фрукти, розвісили пучки лікарських рослин, а також реманент, взуття, одяг тощо.

Рак 12 (20.11) — 15 (7.49)

Важливим агротехнічним заходом є мульчування грунту. Власники ділянок у колективних садах та й сільські господарі часто недооцінюють його. А між тим мульча затримує вологу в грунті, влітку зменшує його нагрівання. Крім того, перегниваючи, збагачує грунт на елементи живлення. Взимку вона захищає корені від підмерзання, особливо на піщаних грунтах.

Кращим мульчматеріалом є перегній, перепріла, подрібнена і змішана із землею солома, торфокомпост і навіть тирса. Мульчують пристовбурні круги діаметром 1—2 м залежно від віку дерев, насипаючи мульчу шаром до 10 см. Мульчу, що може здуватися вітром, зверху трохи присипають землею. Дуже корисно мульчувати грунт біля дерев яблуні і груші на слаборослих підщепах або інших дерев, у яких слабозимостійка коренева система.

Лев 15 (7.49) — 17 (16.37)
☾ Остання чверть Місяця — 16 (6.15)

Як відомо, так звані вегетаційні поливи дерев проводять 4—5 разів на півдні України і 2—3 — у північних районах і закінчують їх за 2—3 тижні до збирання врожаю.

Крім вегетаційних, дуже корисні вологозарядкові поливи. Вони дають можливість раціональніше використати поливну воду тоді, коли не поливають інші культури. Завдяки їм зменшується також кількість вегетаційних поливів у наступному році. Вологозарядкові поливи створюють сприятливі умови для перезимівлі дерев, особливо в посушливі роки. Їх проводять після закінчення вегетації рослин восени і навіть взимку, коли не замерзає земля. Осінні вологозаряд-

кові поливи починають наприкінці жовтня — після масового листопаду, щоб не допустити повторного росту дерев.

Діва 17 (16.37) — 19 (21.43)

Відомо, що найкращим терміном обрізування дерев в Україні є кінець зими і рання весна. Але в цей період року у селянина і дачника, зазвичай, дуже багато іншої роботи.

А між тим, в умовах України, зокрема в південних районах, можна обрізувати дорослі дерева яблуні зимостійких сортів без шкоди для них пізно восени та на початку зими до настання великих морозів.

Терези 19 (21.43) — 21 (22.24)

Внесення добрив у саду — один із основних заходів забезпечення доброго росту дерев і підвищення його врожайності. Як показують дослідження вчених, за правильного використання добрив урожайність можна збільшити в 1,5—2 рази без погіршення якості плодів. Та, на жаль, про добрива нерідко згадують вже навесні, а слід про них подбати вже зараз, починати з осені. Всі знають, що найціннішим добривом, в якому є практично всі елементи живлення, є гній. З гноєм у грунт надходить велика кількість мікроорганізмів, які розкладають органічні речовини, перетворюючи їх у сполуки, доступні для коренів плодових дерев. Якщо у вас є потреба в органічних добривах, то не чекайте весни, а придбайте гній восени.

Скорпіон 21 (22.24) — 23 (23.03)

Якщо вам на садово-городню ділянку привезли машину гною, придивіться до нього. Якщо в ньому дуже багато неперепрілих решток рослин, то необхідно його скласти в купу, аби гній зайняв невелику площу вашої садової ділянки. Його не слід відразу ущільнювати, щоб до нього надходило багато кисню, завдяки чому процес мінералізації відбуватиметься інтенсивніше. Температура в купі гною в таких умовах підвищиться до 50—60°С, однак втрачається азот у вигляді аміаку. Слід врахувати, що за щільного зберігання гною мінералізація органічної речовини відбувається повільно. Отже, інтенсивність перегнивання рослинних решток може регулюватися. У подальшому гній краще утримувати щільним (холодним) способом. Звідси робимо висновок: у тих випадках, коли органічна речовина недостатньо перегнила, спочатку гній утримують не ущільненим. Через тиждень, коли температура досягне 50—60°С, його ущільнюють, укриваючи зверху шаром землі 10—20 см і зберігають так до використання. Через 1,5—2 місяці після такої підготовки будете мати напівперепрілий гній. Якщо рослинні рештки перегниють повністю, матимете перегній. Він містить удвічі більше азоту і в 2—4 рази — фосфору та калію.

Таким чином, заготовляти гній, особливо неперепрілий, краще восени, щоб до весняних робіт він був уже готовий до внесення у грунт.

Стрілець 23 (23.03) — 25 (22.32)
● Новий Місяць — 24 (0.59)

Нині, коли мінеральні добрива й отрутохімікати не завжди можна придбати та й вартість їх доволі висока, у пригоді, як розповідає досвідчений городник із Івано-Франківської області В.Ярмольчук, може стати попіл. Він радить заготовити для ділянки у колективному садовому товаристві не менше 40—60 кг попелу. Саме стільки вистачить, щоб і підживити городні рослини і боротися з хворобами та деякими шкідниками овочевих рослин. Деревний попіл слід збирати у спеціальні (з-під добрив) мішки. Наповнивши їх, слід щільно зав'язати, адже попіл дуже інтенсивно вбирає вологу з повітря, тим часом тільки сухим він проявляє свої властивості — як добриво, інсектицид та фунгіцид.

Козеріг 25 (22.32) — 27 (23.49)

Існує чимало рецептів так званих репелентів, тобто різних речовин, які мають неприємний запах і цим самим відлякують гризунів від плодових дерев. Найпоширеніші з-поміж них такі:

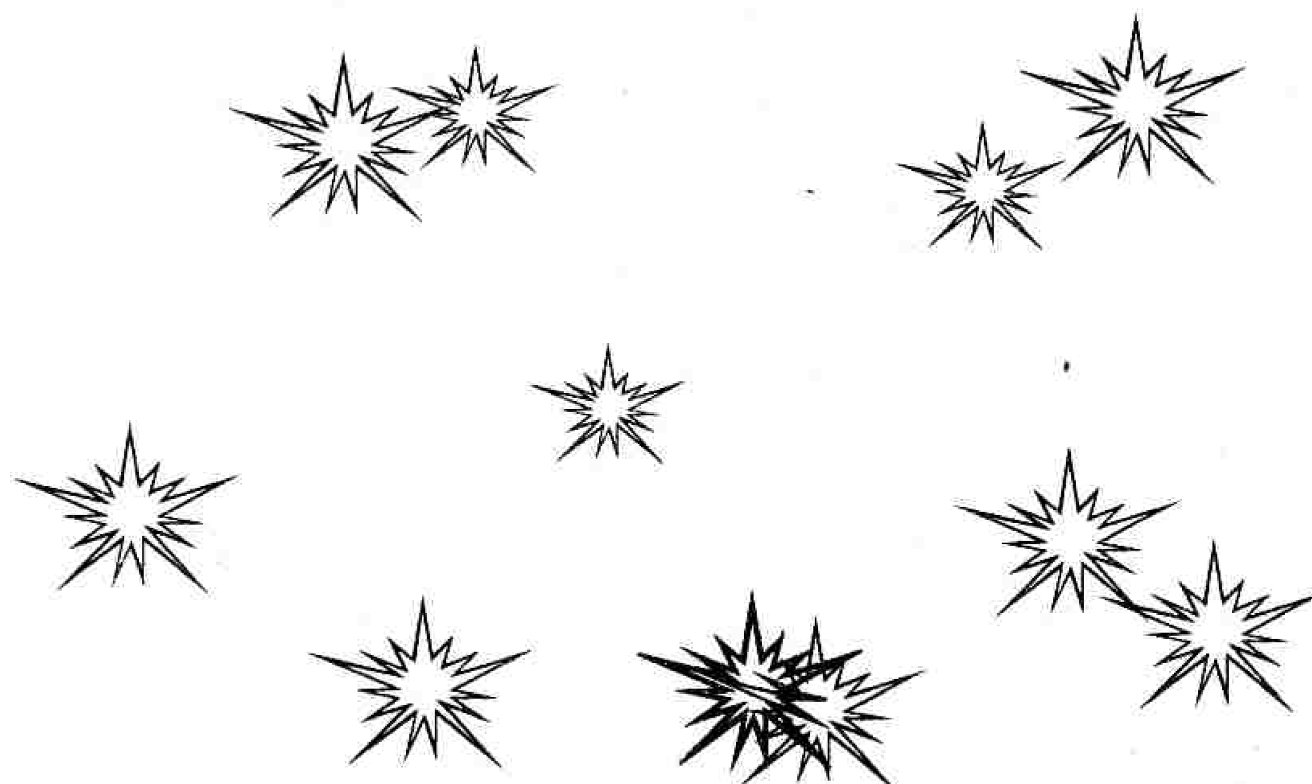
1. До 20%-ного розчину вапна (2 кг на 10 л води) додають свинячу жовч. Цією сумішшю обмазують штамби дерев.
2. До розчину (по 1 кг глини і коров'яку) додають 1 столову ложку карболової кислоти.
3. Коров'як замішують із свіжогашеним вапном у пропорції 10:1. Розводячи водою, доводять суміш до сметаноподібної консистенції.
4. До 750 г крові тварин додають 500 г гашеного вапна і 200 мг нафталіну.

Використовують репеленти для обмазування дерев проти пошкодження їх гризунами.

Водолій 27 (23.49) — 30 (4.46)

Наприкінці листопада — на початку грудня добре було б садівникові вибратися на дачу й допомогти плодовим та ягідним насадженням, внісши у пристовбурні круги органічні та мінеральні добрива. Дуже корисний попіл. А перегній та компост — це не тільки добрива, а ще й відмінна мульча, яка суттєво уповільнює перемерзання грунту. За таких умов коренева система фруктових дерев краще спрацює на врожай наступного року.

Пиломатеріали: властивості та використання

Шановна редакціє! Щиро вдячний Вам за вкладку "Господар". Я нещодавно закінчив школу. Люблю поратися по господарству, щось майструвати. Перевагу віддаю столярній і теслярській справі. Хотів би, щоб у журналі надрукували статтю про пиломатеріали: які вони бувають, якими властивостями наділені тощо. Також хотів би побільше довідатись, якими клеями користуються під час виготовлення різноманітних дерев'яних виробів, які бувають абразивні матеріали, що таке фурнітура.

З повагою ***Микола Шусть,***
м. Корюківка, Чернігівська обл.

За формою поперечного перерізу пиломатеріали поділяють на наступні основні види:пластини; бруси; бруски; дошки; обаполи.

Пластина являє собою половину розпиляного по осі стовбура без кори — кряжа.

Брус — це колода, обтесана чи обпиляна не менш як з двох боків. Товщина та ширина її 100 мм і більше. Залежно від кількості пропиляних сторін розрізняють дво-, три- і чотирикантний бруси.

Брусок — це обрізний пиломатеріал товщиною до 100 мм і шириною понад подвійну товщину.

Дошки можуть мати товщину до 100 мм і ширину, більшу за подвійну товщину. Ступінь обробки різний.

Бруски і дошки можуть бути з чисто обрізаними кромками (чисто обрізні) і з обзолами (непропилами). У свою чергу, обзоли бувають тупими, коли пропил зроблено по всій довжині дошки, і гострими, якщо одна з кромок дошки на частині її довжини не зачеплена пропилом. У столярній справі використовують здебільшого чисто обрізні дошки.

Обаполом називають обрізану бічну частину колоди. З обаполів виготовляють різноматітні опорні деталі, що йдуть на спорудження будівельних лісів, опалубки, кріпильного матеріалу тощо. Обаполи поділяються на горбильні (випуклий бік їх або не пропиляний зовсім, або пропиляний менш ніж на половину довжини) та дощаті (випуклий бік пропиляний не менш ніж на половину довжини).

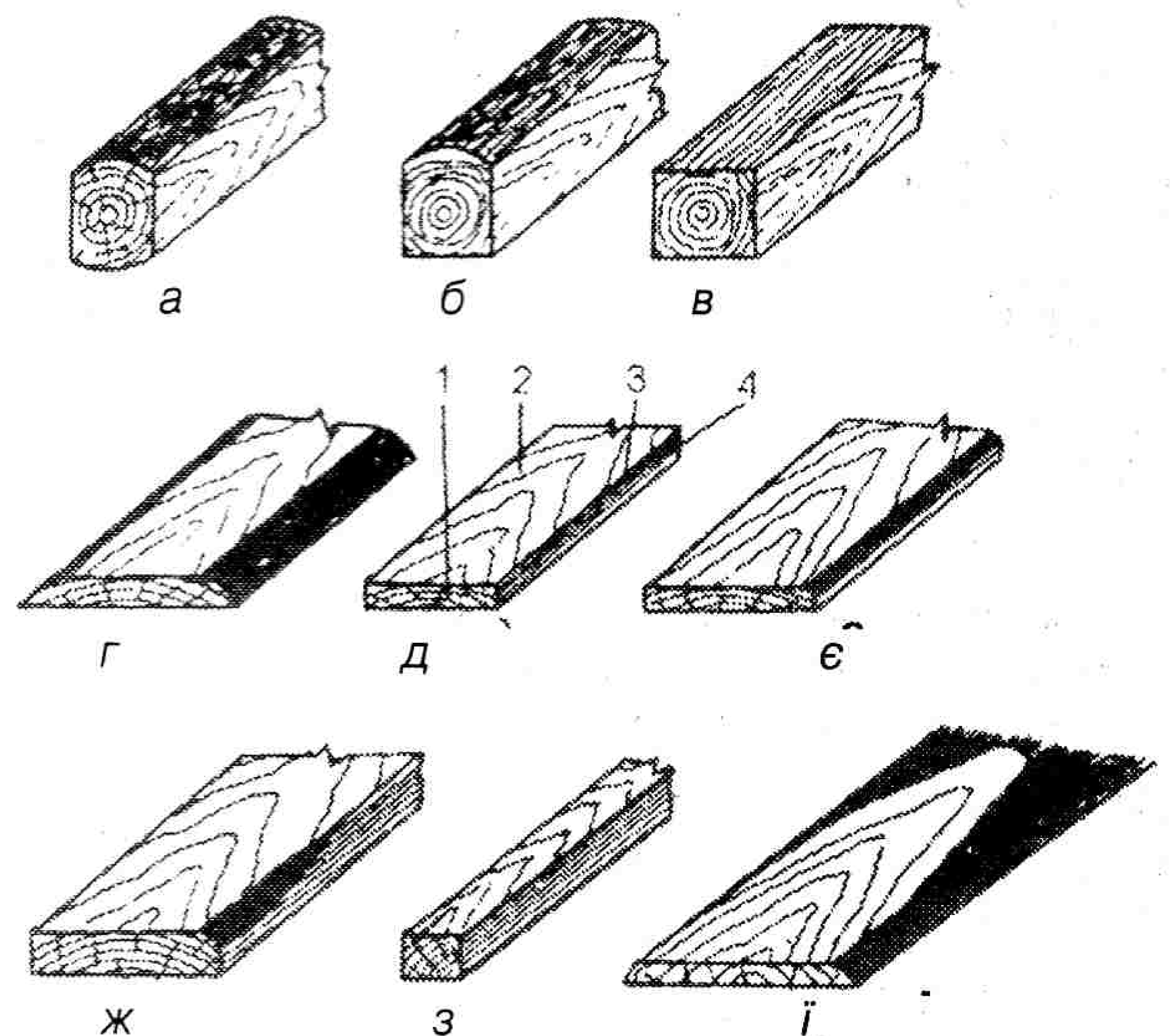

Рис. 1. *Види пиломатеріалів: а — брус двокантний; б — брус трикантний; в — брус чотирикантний; г — дошка необрізна; д — дошка чисто обрізна: 1 — торець, 2 — пласт; 3 — ребро, 4 — кромка; є — дошка обрізна з тупим обзолом; ж — дошка обрізна з гострим обзолом; з — брусок; ї — обапол.*

Шпон

Шпон — це тонкі листи деревини певної товщини (зазвичай від 0,35 до 4 мм). Розрізняють струганий і лущений шпон.

Струганий шпон одержують струганням на спеціальному шпоностругальному верстаті. Матеріалом для одержання струганого шпону слугує деревина берези, бука, граба, клена, червоного дерева, вільхи, горіха, осики, ясена, карагача, груші, каштана. У стругальному верстаті заготовку у вигляді бруса — ванчес — стругають спеціальним ножем у радіальному, напіврадіальному чи тангенціальному напрямку, знімаючи з неї тонкі шари деревини.

Струганий шпон вирізняється красивою текстурою. Його використовують як цінний облицювальний матеріал. Залежно від текстури деревини шпон поділяється на чотири види: радіальний, напіврадіальний, тангенціальний, тангенціально-торцевий. У зв'язку з особливим розташуванням волокон шпон з горіха і груші не підрозділяється на види, а основний шпон буває тільки радіальний і напіврадіальний. Товщина струганого шпону становить від 0,4 до 1 мм, вологість його має бути у межах 6 — 10 %.

Лущений шпон одержують на лущильному верстаку, для чого циліндричну заготовку — чурак — повертають навколо своєї осі, а спеціальний ніж при поступальному русі назустріч напрямку обертання чурака знімає з його поверхні тонку стрічку деревини. Для виготовлення лущеного шпона використовують деревину берези, бука, граба, груші, дуба, кедра, клена, липи, вільхи, ялиці, сосни, ясена, ялини, модрини.

Стрічку лущеного шпона розрізують на аркуші визначених розмірів. Товщина його від 0,35 до 4 мм із градацією 0,25 мм. Застосовують його для виготовлення фанери й облицювання дерев'яних поверхонь. Текстура лущеного шпона не має особливої виразності, тому для опоряджувальних робіт він застосовується значно рідше, ніж струганий шпон.

Фанера і фанерні плити

Фанера — це листовий деревний матеріал, який одержують склеюванням трьох і більше шарів лущеного шпона. Аркуші шпона розташовують при цьому перехресно щодо напрямку волокон деревини. Кількість їх непарна. Фанеру виготовляють з берези, вільхи, сосни, ясена, бука й інших порід деревини.

Клеєна фанера характеризується високим опором механічним впливам. Залежно від опору впливу вологи розрізняють фанеру водостійку, середньої і малої водостійкості. Під впливом вологи зовнішні шари фанери — сорочка — можуть жолобитися. Товщина фанери від 1,5 до 1,8 мм.

Фанера, облицьована шпоном з коштовної породи (дуба, горіха й ін.), широко застосовується при виготовленні меблів. Фанера, облицьована з одного боку, називається однобічною, а з двох боків — двобічною. Якщо покрити її фенолформальдегідною (бакелітовою) смолою, то таку фанеру можна використовувати для виготовлення меблів без додаткового облицювання.

Крім звичайної фанери використовують також кольорову (з пофарбованим чи тонованим шпоном) і декоративну (з плівковим покриттям) фанеру. Вологість фанери, яку застосовують для столярних і опоряджувальних робіт, не повинна перевищувати 10 %.

Фанерні плити — це шарувата деревина, що складається із семи чи більше листів лущеного шпону з визначеним напрямком волокон у суміжних шарах. Для виготовлення фанери використовують спеціальний клей на основі фенолформальдегідних чи карбамідоформальдегідних смол. Залежно від марки фанерні плити можуть мати товщину від 8—12 до 40 мм і більше. Для облицювання плит використовують струганий шпон. Вологість фанерних плит не повинна перевищувати 10%.

Типові розміри листів фанери

Довжина, мм	Ширина, мм	Товщина, мм
2400	1525	1,5; 2; 2,5
2440	1220	3
2135	1525	4
1830	1220	5
1525	1525	6; 7; 8; 9
1525	1220	6; 7; 8; 9
1525	725	6; 7; 8; 9
1220	1220	6; 7; 8; 9
1220	725	15; 18

Столярні плити

Столярні плити — це щити з деревини, обклеєні з двох боків лущеним шпоном в один чи у два шари. Залежно від кількості листків шпону, що наклеюються, столярні плити можуть бути три- або п'ятишаровими. Щити виготовляють із склеєних чи не склеєних між собою рейок, для чого використовують деревину хвойних і м'яких листяних порід; шпон застосовують, головним чином, з листяних порід. Поверхні плит можуть бути шліфованими або не шліфованими.

Якщо основа складається з не склеєних між собою рейок, то товщина облицювання з кожного боку плити повинна бути не менше 3 мм, для плит з основою зі склеєних рейок — не менше 1,5 мм. У кожному щиті рейки повинні бути з однієї породи деревини, ширина — не більше 1,5 товщини. Напрямок волокон шпону всіх шарів перпендикулярний напрямку волокон основи. Товщина столярних плит 16, 19, 22, 25 і 30 мм.

Столярні плити добре зберігають форму і розміри, а також мають високу міцність. Їх застосовують для виготовлення меблів та інших речей.

Деревностружкові плити

Деревностружкова плита (ДСП) — це деревний матеріал, виготовлений гарячим пресуванням деревної стружки зі зв'язувальною речовиною (карбамідо- і фенолформальдегідними смолами). За способом пресування розрізняють плити плоского пресування та екструзійні, тобто отримані видавлюванням. Деревностружкові плити можуть бути облицьовані чи не облицьовані шпоном, синтетичною плівкою або папером, просоченим смолою. Не облицьовані плити мають шліфовану або не шліфовану поверхню. Товщина плит плоского пресування від 10 до 26 мм. Спеціальні види ДСП мають товщину не більш як 6 мм і використовуються замість фанери і деревностружкових плит. За конструкцією плити поділяються на одно-, три-, п'яти- і багатошарові.

Деревностружкові плити широко застосовують у будівництві (підлоги, стелі, стіни, перегородки) і для виробництва меблів. Підлоги з деревностружкових плит мають незначну кількість швів і високу тепло- та звукоізолюючу здатність. У виробництві меблів зазвичай використовують плити, облицьовані струганим або текстурним папером. Кількість шарів шпону залежить від виду обробки і шорсткості поверхні плити. Структура плити, однак, недостатньо міцно утримує в собі кріпильні деталі (шурупи, цвяхи і т.п.), тому найчастіше ДСП йде на виготвлення основи для меблів.

Деревноволокнисті плити

Деревноволокниста плита являє собою деревний листовий матеріал, який виробляють шляхом відливу на сітці із звичайної та певним чином розмеленої чи перетертої деревної маси — деревних і рослинних волокон. Щоб підвищити механічну міцність, стійкість до вологи, вогню, дії комах та мікроорганізмів, до складу плит додають смоли, антипірени, антисептики й інші спеціальні добавки. Відповідно до цього розрізняють плити волого-, вогне- та біостійкі, звуковбирні та ін. Для одержання бажаного кольору додають відповідні барвники.

Після відливання плити сушать (м'які ізоляційні плити) чи пресують при високій температурі (напівтверді, тверді й надтверді). Плити можуть мати одно- чи двобічну гладкість. Останні пресують сухим способом — між двома металевими листами.

Тверді плити мають номінальну товщину 2,5 — 5 мм, а м'які — 8, 12 і 16 мм.

Деревноволокнисті плити — гарний конструкційний і оздоблювальний матеріал. Вони легко склеюються і з'єднуються кріпильними деталями, легко

оброблюються, добре сприймають захисні та декоративні покриття. Їх використовують для виготовлення деталей меблів, виробництва тари, у будівництві тощо. М'які плити широко застосовують як теплоізоляційний матеріал при спорудженні підлог, стель, стін. Тверді плити використовують під час обробки меблів, дверних полотен та ін.

Клеї для дерев'яних деталей

У столярній справі для склеювання деталей використовують переважно нетоксичні розчини тваринного походження.

Кістковий клей виготовляють з обпалених кісток. Його випускають у гранулах і плитках. Щоб приготувати розчин, гранули або дрібні шматочки клею заливають холодною кип'яченою водою у співвідношенні 1:1 за масою і залишають для набрякання (клей у гранулах — на 3—4 години, а плитковий — на 6—8 годин). Після набрякання його розігрівають у клеянці (на водяній бані) до температури 70—80°С. Якщо клейовий розчин дуже піниться, його потрібно прокип'ятити протягом 2—3 хвилин і видалити піну.

Придатний для роботи клей стікає з щітки рівним безперервним струмком. Його використовують при температурі не менш як 50°С. Густий клей розбавляють гарячою кип'яченою водою. Повторне розігрівання клею (через 2—3 дні) значно знижує його склеювальні властивості.

Міздровий клей виготовляють з міздри, обрізків шкіри, хрящів, рогів, копит і т.п. Його випускають у вигляді плиток чи лусочок. Лусочки чи дрібні шматочки плитки замочують у воді (1:2 чи 1:3 за масою) і залишають на 12 годин для набрякання. Потім розігрівають до 40 — 50оС на водяній бані, помішуючи розчин до одержання однорідної маси. Рекомендується змішувати міздровий клей з кістковим у співвідношенні приблизно 7:3 для склеювання твердих і цінних порід або 3:7 — для м'яких порід деревини. З метою захисту деревини до розчину додають антисептик. Клей застосовують у гарячому вигляді.

Казеїновий клей виготовляють з казеїну — продукту переробки перегону (знежиреного молока). Випускають у вигляді порошку. Для його приготування порошок змішують з холодною водою у співвідношенні від 1:1 до 1:3 залежно від породи деревини. До набряклої маси додають вапняне молоко, після чого клейовий розчин набуває робочої консистенції.

Термін придатності щойно приготовленого розчину не більше 3—4 год. Утворену на його поверхні плівку видаляють. Якщо клей не стікає із щітки, значить, він втратив свої властивості. Розбавляти його водою не допускається. Клей тендітний, дає велику усадку і може змінювати колір деяких порід деревини (бука, дуба, клена, червоного дерева, горіха).

Полівінілацетатна дисперсія (ПВА) — в'язка біла однорідна рідина, продукт полімеризації вінілацетату. Клей ПВА випускають готовим для застосування. Він нетоксичний, дає еластичний клейовий шов, стійкий до світла і грибків, термін зберігання його необмежений. Склеювання відбувається завдяки проникненню розчинника (води) у глиб деревини й утворення полімерної плівки в клейовому шарі, внаслідок чого виходить міцне з'єднання. При цьому деталі, що склеюються, повинні бути щільно притиснуті одна до одної.

Клей ПВА неводостійкий, а при температурі 40°С та вище знижується міцність склеювання. При роботі з ним варто враховувати велику його чутливість до вологості деревини. Не рекомендується склеювати деталі, що мають різний ступінь вологості. При підвищеній вологості збільшується час схоплювання клею, а при склеюванні дуже сухої деревини вода відділяється від клею настільки швидко, що ускладнюється нанесення клею на поверхню, і при цьому не утворюється монолітна полімерна плівка.

У цих випадках рекомендується попередньо змочити поверхню, що склеюється, або розбавити клей невеликою кількістю води.

Клей ПВА використовується, головним чином, для склеювання деталей у вигляді брусків, ремонту шипових з'єднань.

Абразивні матеріали для точильних пристроїв та шліфувальних столярних виробів

Абразивні, чи шліфувальні матеріали є основою для виготовлення шліфувальної шкурки, кругів, брусків, а також їх використовують у вигляді порошків при виконанні операцій шліфування і полірування поверхонь столярних виробів.

Абразивні матеріали поділяються на групи і номери зернистості:

— шліфувальне зерно — 200, 160;
— шліфувальні порошки — 125, 80, 63, 50, 40, 32,25, 20, 16, 12, 10, 8, 6, 5, 4;
— мікропорошки — М63, М50, М40, М28, М14;
— тонкі мікропорошки — М10, М7, М5, М3.

Абразивне зерно являє собою частку абразивного матеріалу у вигляді кристала чи його осколків. Абразиви поділяються на природні та штучні, тверді й м'які.

До твердих природних абразивів належать природний корунд, наждак, кварц, кремінь, алмаз. М'які абразивні матеріали виготовляють у вигляді паст (алмазна, ГОІ).

У столярній справі абразивні матеріали застосовують звичайно у вигляді шліфувальних шкурок для обробки поверхонь, а також брусків і кругів для заточування та виправлення різальних інструментів.

Шліфувальні шкурки розрізняють за видом основи: тканинні, паперові, комбіновані; за водостійкістю: для сухого і мокрого шліфування; за видом застосовуваного абразиву і за номером зернистості.

Тихорецька шліфувальна шкурка призначена для обробки виробів без охолодження із застосуванням мастильно-охолодувальних рідин на основі олії, гасу й уайт-спіриту. Як основу для шкурки використовують бавовняну тканину чи саржу різних сортів. Сполучним матеріалом може бути міздровий клей чи комбінований склеювальний розчин. Зернистість шкурки 125—50 і 40-М40.

Паперова шліфувальна шкурка призначається для абразивної обробки матеріалів без охолодження або із застосуванням мастильно-охолоджувальних рідин

на основі олії, гасу, уайт-спіриту. Основою її слугує папір різних марок, а як сполучний матеріал — міздровий клей. Зернистість водостійкої шкурки 16—М14 (електрокорунд, карбід кремнію).

Шліфувальні диски бувають суцільними, з отвором і з прорізом. Зовнішній діаметр дисків суцільних і з отвором роблять від 80 до 200 мм при внутрішньому діаметрі 8 чи 12 мм. Коли зовнішній діаметр дисків від 225 до 340 мм, внутрішній становить 22, 30 чи 40 мм.

Шліфувальні бруски можуть мати квадратну, прямокутну, трикутну, напівкруглу чи круглу форму перетину. Вони використовуються переважно для заточування і виправлення різальних інструментів і мають різні типорозміри. У продажу також є спеціальні двошарові бруски для шліфування столярних виробів. Абразивні шари в них мають різну зернистість — велику й дрібну.

Допоміжні матеріали і фурнітура для виготовлення столярних виробів

При виготовленні столярних виробів використовують різноманітні кріпильні матеріали і деталі, віконні та дверні коробки, меблеву фурнітуру, шліфувальні, полірувальні й інші допоміжні матеріали.

Цвяхи залежно від призначення розрізняють: будівельні, шпалерні, толеві й оздоблювальні. У столярній справі застосовують будівельні цвяхи круглого перетину діаметром від 0,7 до 3,5 мм і довжиною від 7 до 90 мм. Для кріплення розкладки і штапиків використовують шпильки — цвяхи без шляпок.

Шпалерні цвяхи виготовляють довжиною від 7 до 30 мм і діаметром від 1,4 до 2,2 мм. Фасонні шпалерні цвяхи для лицьових поверхонь меблів мають накладні головки (капелюшки) з кольорових металів.

Шурупи служать як для скріплення дерев'яних деталей, так і для прикріплення до них металевих приладів і фурнітури. Використовують головним чином шурупи з плоскими і напівпотавними головками.

Для навішування невеликих стулок застосовують петлі з довжиною шарніра 100—126 мм, для великих стулок — від 140 до 150 мм, для фрамуг — петлі довжиною 75 мм, а для кватирок — 45 мм, для навішування дверей 175 мм.

Дверні й віконні ручки бувають нерухомими (скоби) і рухомими (фали). Використання того чи іншого виду ручок залежить від будови різних замків і віконних запорів.

До віконних і дверних запорів належать замки, засувки, шпінгалети, завертки, дверні накладки та інші пристосування. До меблевої фурнітури — петлі, замки, шпінгалети, ручки, засувки, стяжки та ін. Фурнітуру виготовляють з чорних і кольорових металів, пластмаси і дерева. Форми та якість її обробки відповідають розмірам і стилю меблів, а також вимогам щодо міцності і зручності в користуванні.

Пропоную...

✓...високоврожайні смачні сорти картоплі. Конверт — каталог.

Володимир Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

✓...агроном-виноградар приймає замовлення на саджанці, чубуки комплексностійких сортів. Конверт-каталог.
Едуард Михайлович Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53

✓...міцелій гливи Шиїтакі. Консультації.
тел. 8 (04497)60-160

✓...маточники хризантем: нової групи Сноумакер — Мультіфлора; великоквіткової на зріз; горщечної велико- та середньоквіткової; корейської дрібноквіткової, що зимує у відкритому грунті; голландської гіллячкової. Новинки. Конверт - каталог.
Л.В. Петрусенко.
вул. Шевченка, 77, смт. Голоби, Волинська обл., 45070,
тел. (03352) 92-0-77

✓...саджанці та чубуки комплексностійких сортів винограду. Новинки. Гуртові знижки.
Юрій Васильович Кухарєв,
вул. Калмикова, 17-24, м. Костянтинівка,
Донецька обл., 85113
тел. 2-12-76

✓...шиншили дорослі і молодняк.
а/с 25, смт Голованівськ, Кіровоградська обл., 26500

✓...троянди та тюльпани для озеленення, зрізу. Каталог у конверті замовника.
Надія Петрівна Кормиленко,
вул. Свідерського, 43, м. Бахчисарай, Крим, 98400

✓...найдешевше насіння овочів та квітів за старими цінами: помідори (350), перець (100), баклажани (15), тютюн (7), фізаліс (7), кімнатні помідори (35), перець (40) та огірки (2); айстри та багато ін. Каталог і пакет насіння безкоштовно - у вашому конверті.
М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

✓...троянди, тюльпани, нарциси. Каталог у конверті замовника.
Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98400,
тел. (06554)4-22-77

✓...насіння овочів та квітів: аматорські, вітчизняні та зарубіжні. Від 10 коп. у міні-пакетиках, 20—50 коп. — у кольорових. Знижки, гурт, вагові. Захист рослин. Конверт — каталог.
Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка,
Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630,
тел. (06278)2-35-20

✓... високоякісний садивний матеріал гладіолусів кращих сортів зарубіжної та вітчизняної селекції на зріз, недорого. Конверт - каталог.
Лідія Хомівна Березовська,
с. Топчине, Магдалинівський р-н,
Дніпропетровська обл., 51132

✓...саджанці, чубуки кращих сортів винограду.
О.М. Алексєєнко,
вул. Металургів, 76-а, кв. 28,
м. Дніпродзержинськ, Дніпропетровська обл., 51928

✓...саджанці та насіння звичайних і нових культур. Конверт — каталог.
О. І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

✓...різні породи фазанів, павичі, кури, качки, кролі.
О.С. Стасів,
с. Пукеничі, Стрийський р-н, Львівська обл., 82422
тел. (245) 32-189

✓...насіння помідорів (70) Аурія, Діна, Жигуль, Атлант; солодкого перцю Бел Гой; дині Алушта; баклажанів, кавунів Дарунок Сонця та ін. Пакет насіння. Каталог у вашому конверті.
Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500

✓...бульбоцибулини і дітки сучасних сортів гладіолусів на зріз. Конверт - каталог.
Л.В. Петрусенко,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл.,
тел. (03352) 92-0-77

✓...післяплатою на осінь 150 сучасних сортів гофрованих гладіолусів. Ваш конверт-каталог.
В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка,
Чернігівська обл., 17200

✓...насіння помідорів, огірків, перцю, кімнатного конфетті (різнокольоровий); баклажанів, амаранту, гірчиці, сортову картоплю вітчизняної та зарубіжної селекції, саджанці великоплідних сортів смородини.
В.Б. Мосціпан,
пр. Чайковського, 8, м. Прилуки,
Чернігівська обл., 17502

✓...сенсація!!! Новітнє досягнення у картоплярстві!!! Унікальна технологія вирощування картоплі з одержанням суперурожаю до 1 тонни з сотки і гігантських бульб до 2 кг. Запит + конверт із з/а.
а/с 3, "Інфоком", смт Стара Вижівка,
Волинська обл., 44400

✓...високоврожайну картоплю: Раю, Кондор, Повінь, Слов'янку, Бородянську рожеву, Серпанок, Дніпрянську, Явір, Віринею, Космос, Світанок київський, Провенто, Пікассо. Міцелій грибів: печериці, гливи, опеньків. Насіння овочів, квітів, пряносмакових, лікарських. Папороть морозостійку, стевію, морозник (сухі).
Борис Олександрович Карпич,
п/с 32, м. Харків, 61052

✓...недорого колекційні та на зріз сорти гладіолусів, лілій. Безкоштовно інструкції, консультації. Каталог у вашому конверті.
Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук-8, Полтавська обл., 39608,
тел. (05366) 68-9-51

✓...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини, суниці. Ціни помірні.
Володимир Аполінарійович Шпак,
с. Федорівка, Карлівський р-н, Полтавська обл., 39531

✓...гладіолуси, іриси, лілійники, лілії. Конверт - каталог.
В. Ф. Трошкін,
пров. Тітенка, 1, м. Васильків, Київська обл., 08606
E-mail: troshkin @ raritet.com.ua

✓...чубуки і саджанці кращих комплексностійких сортів винограду.
Р.П. Полянін,
вул. К. Цеткін, 10, м. Умань, Черкаська обл., 20300

✓...цибулини лілій, маточники хризантем.
Ольга Василівна Власюк,
а/с 79, м. Павлоград, Дніпропетровська обл., 51400

...інкубатор з перевертанням 50 яєць — 130 грн. Аероіонізатор побутовий — аналог люстри Чижевського — 60 грн.
С.С. Шевяков,
а/с 147, м. Первомайськ, Луганська обл., 93201
тел. (06435)6-13-85

✓...нові сорти для інтенсивних садів. Яблуня, смородина, груша, клонові підщепи. Саджанці і живці. Консультації з інтенсивного садівництва.

П.М. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300
тел. (04744) 3-09-86

✓...саджанці: елітних сортів великоплідної суниці світової селекції — Біг-Бой, Блек Свон, Брайтон, Богота, Джорней Гігант, Ельвіра, Ерліглоу, Женева, Корона, Лорд, Маршалл, Профюжен, Сельва, Солодкий Чарлі, Старк Кр. Кінг, Триб'ют, Трубадур, Гудла, Чомора Турусі та інші; смородини, агрусу, а також чубуки комплексностійких сортів винограду. Конверт — каталог.

Б.М.Масленко,
пр. Комунальний, 3, Кіровоград, 25018

✓...хто не встиг замовити у мене деякі вищезгадані сорти навесні, бо вони були вже реалізовані, замовляйте по "Каталогу Весна 2003 р. Суниця".

Б.М.Масленко,
пр. Комунальний, 3, Кіровоград, 25018

✓...високоякісну насінневу картоплю найкращих у світі сортів.

Вільгельм Адольфович Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39,
м. Київ-65, 03065,
тел. (044) 488-26-32

✓...колекційні помідори; супергіганти - масою до 2 кг, суперурожайні - до 50 кг з куща, суперранні, лікувальні жовтоплідні, кімнатні.

В.О. Шпак,
вул. Коцюбинського, 37, м. Ясинувате,
Донецька обл., 86004

✓...гладіолуси зарубіжної та власної селекції 140 сортів. Ціни помірні.

І.О. Хотін,
пр. Луначарського, 1, м. Прилуки-8,
Чернігівська обл., 17508

✓...насіння помідорів, перцю, огірків, баклажанів, гарбузів великоплідних, картоплі. Конверт — каталог.

Романія Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н,
Івано-Франківська обл., 78000

✓...великоквіткові гофровані гладіолуси (90), картоплю (20).

М. Косович,
вул. С. Стрільців, 30, м. Заболотів,
Івано-Франківська обл., 78315

✓...варотом — для лікування бджіл від вароатозу.
а/с 328, м. Київ, 03148,
тел.475-80-48

✓...брошуру "Здоров'я з вулика. Всі продукти бджільництва". Ціна 1 прим. - 1 грн. 50 коп. Журнали "Пасіка" за минулі роки за ціною 0,5-1 грн. за примірник. Книгу для забудовників "Власна оселя" — 15 грн.
вул. Краківська, 20, м. Київ, 02094,

✓... голландське насіння, морква рання та пізня, буряки столові, редиска тритижнева, капуста білоголова, червона, цвітна, огірки бджолозапильні, самозапильні та з жіночим типом цвітіння (Наташа, Атлантіс, Паркер, Аякс, Маринда, Матильда, Кріспіна, Пасадена та інші), помідори ранні, пізні, середні, високорослі й кущові, селера, цибуля порей, петрушка кучерява, листкова, коренева, редька чорна зимова, кабачки цуккіні, квіти. А також вітчизняне та аматорське насіння овочів та квітів. Цибулини гладіолусів, лілій, фрезій, бегоній, бульби жоржини та багато іншого. Каталог надсилається безкоштовно в заадресованому конверті з маркою замовника. Ціни доступні, система знижок. Оплата після отримання замовлення.
а/с, 87, м. Київ-170, 03170

✓...гуси холмогори, комогори, мамути; качки руанські; кури юрловські голосисті, цесарки.
Телефонувати з 20-22^{00},
тел. (044) 257-22-31

✓...детальне рекламне оголошення про висилання найкращих у світі сортів картоплі (Беллароза та ін.) для розмноження читайте надруковане в журналі "Дім, сад, город" №7 за 2003 р.

Крім того, безкоштовно висилаю новий каталог з характеристиками сортів у надісланих заадресованих конвертах.

Анатолій Стаднік.
вул. Робітнича,4, кв.3, м. Баранівка,
Житомирська обл., 12700

✓...оптом та вроздріб широкий асортимент саджанців плодово-ягідних та декоративних культур: троянди, клематиси, капріфоль, актинідія, гумі, садова суниця та багато іншого. Реалізація поштою та на місці. Ціни доступні. Існує система знижок. Для каталогу надсилайте підписаний конверт. Куплю шипшину.

Тетяна та Андірй Левицькі,
вул. Корольова, 56-в, м. Вінниця-8, 21008,
тел. (0432) 43-70-11

✓...розсадник розсилає поштою недорогі саджанці в тематичних наборах по 10—17 рослин. Всього за 25 грн. (18 грн. за саджанці + 7 грн. за комплектацію і пересилку замовлення). Подробиці в безкоштовному каталозі колекції.

Мирослав Степанович Гуменюк,
а/с 1858, м. Вінниця, 21021

Саджанці також можна придбати на місці за оптовими цінами в с. Конюшівка, Липовецького р-ну, Вінницької обл.
E-mail: miroslav@svitonline.com.htt://www.vinnitsa.com/miroslav

✓...елітний садивний матеріал: амарант - Ельбрус на зелену масу і силос (100 г — 25 грн.); Каскад на зерно (1 кг — 20 грн.), Попінг на зелену масу, силос і зерно (1 кг — 50 грн.); сорго — Хрис на зелену масу і силос (1 кг — 12 грн.); Сориз Хрис на зерно (1 кг — 20 грн.); чумиза — Коломинська, Фіалкова (1 кг — 20 грн); топісоняшник — 1 кг — 12 грн; картоплі — Латона, Весна (1 кг — 6 грн.); квасолі — Масляний король (1 кг — 15 грн.).

В.Н. Лозовський,
с. Пузикове, Глобинський р-н, Полтавська обл., 39051

✓...допомогу в пошуку рослин. Список надсилається безкоштовно у вашому конверті.

О.І. Болотських,
Банк даних колекціонерів рослин, а/с 17, Київ, 02105

✓...декоративні рослини.

О.І. Болотських,
а/с 17, Київ, 02105

✓...велику надранню ромашку, лілії, гладіолуси.

О.В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів-34, 14034

✓...зааненські кози.

Л.Ф. Іродіонова,
с. Тептіївка, Богуславський р-н,
Київська область, 09722

✓...грибництво, високоякісний міцелій гливи (вешенка). Консультації.

М.О. Равчев,
вул. Миру, 3, м. Ірпінь, Київська обл., 08200,
Тел. 8 (04497) 53-4-74 (з 9^{00} до 12^{00})

✓...перепелячі харчові та інкубаційні яйця, молодняк перепелів (японські, фараони), перепелячі тушки; інкубатори автоматичні (на 1200 курячих або 3500 перепелячих яєць); клітки для утримання перепелів, стелажі з клітками на 280 голів.
вул. Київска, 190, с.Горенка,
Києво-Святошинский р-н, Київська обл.
тел. (044)431-75-98, 8(04498) 5-95-18,
senenkov@svitonline.com

ЦЕНТР ПОСЛУГ "ДІМ, САД, ГОРОД" ПРОПОНУЄ КНИГИ – ПОШТОЮ, післяплатою:

Збірники із серії "Бібліотека квітникаря" : "Троянди", "Іриси", "Гладіолуси", "Магнолії", "Клематиси", "Однорічні рослини", "Дворічні рослини", "Водойма в саду", "Ліани в саду", "Сукулентні рослини" (2 книги), "Квітник без шкідників і хвороб", "Кімнатні рослини", "Нарциси", "Старовинні парки Чернігівщини", "Старовинні парки Київщини", "Рододендрони", "Лілії". Ціна одного примірника — 2 грн. "Айстри", "Тюльпани". Ціна — 2,50 грн. "Сенполії" — 3,50 грн.

Збірники з виноградарства та виноробства: "Ода вину" — 1,50 грн.; "Поради майстра виноградаря — початківцям" — 1,50 грн.; "Операції на виноградному кущі" — 1,50 грн.; "Виноград, вино. На здоров'я!" (Історія виноробства, корисні поради, рецепти, лікування вином, інше) — 1,50 грн.; "Виноград на дачі" — 1,50 грн., "Образцовый виноградник" — 2 грн., "Виноград на шатровій шпалері" — 2 грн., календар "Виноград. Вино — 2003 р. Вина МАГАРАЧА" — 2 грн.; "Вино з власного підвалу" — 1,50 грн.

Збірники з питань здоров'я: О. Світко " 800 років рецептам здоров'я" — 1,50 грн. ; О. Світко "Рецепти здоров'я для кожної родини" — 2,50 грн.; М. Амосов "Здоров'я" — 2 грн.; Г. Резнікова "Травы в вашем доме" — 1,50 грн.; "Здоров'я з вулика" — 2 грн.; М. Бузні "Календарь травника"—2 грн.; "З гомеопатією до здорового життя" — 2 грн.

Збірники: "Лимонник та актинідія" — 1,50 грн.; "Малина" — 2 грн.; "Чорна смородина" — 2 грн.; "Суниця садова" — 2 грн.; "Картопля" — 2,50 грн.; "Пряно-лікарські рослини" — 2 грн.; " Пташиний двір. Кури." — 2 грн.; "Пташиний двір. Качки" — 2 грн.; "Пташиний двір. Гуси" — 2 грн.; "Пташиний двір.Індики" — 2 грн.; "Кухоль меду" — 2 грн.: "Ремонтуємо самі" — 0,50 грн.: "Биодом" — 2 грн.; "Сантехнические работы дома" — 2 грн.; "Дичина під чарку" — 1,50 грн.; "Календар рибалки" — 1,50 грн.; "Сад і город без шкідників та хвороб" — 1,50 грн.; "Три урожаї на рік" — 1,50 грн.; "Новосели на городі та в саду" — 1,50 грн.; "Власна оселя" — 15 грн.; "Берег любові". 100 пісень Вадима Крищенка — 3 грн.; "Сонник" — 1 грн.; "Поради дбайливому господарю" — 1 грн.

Добірки журналів: "Квіти України" за 2001 р., 10 шт. — 18 грн.; "Квіти України" за 2002 р., 10 шт. — 18 грн.; "Дім, сад, город" за 2001 р., 10 шт. — 15 грн.; "ДСГ" за 2002 р., 12 шт. — 18 грн.; "Туризм сільський зелений" та "Чумацький шлях", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Будьмо здорові", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Наш дім", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Пасіка", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Виноград. Вино", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Яблунька", 10 шт. — 18 грн.; "Чарівна казка", розмальовки, 5 шт. — 5 грн.

Книги (ціни в гривнях, враховуючи пересилку). Замовлення надсилайте за адресою: п/с 208, м.Київ-2, 02002.

ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА І ДИЗАЙН

1. С. Беррі, С. Бредлі "Подбор растений для вашего сада". Поради по добору та розміщенню рослин (грунти, освітлення, зволоження). Багатоілюстрована, папір крейдяний. —55 грн.
2. "Мини-сад. Архитектура и дизайн" —55 грн.
3. "Ландшафтная архитектура вашего сада" —55 грн.
4. "Цветы в вашем саду" — 55 грн.
5. Пітер Мак-Кой "Альпинарий и водоем" — 55 грн.
6. Ю. Марковский "Каменистые сады" — 30 грн.
7. Д-р. Д. Г. Хессайон "Все об альпинарии и водоеме в саду" — 30 грн.
8. О. Смирнов, Д. Семенов "Водоемы в саду". Як створити водойму своїми руками, облаштування берегів водойм, вода, газообмін, рослини та тварини, сезонний догляд, ремонт — 30 грн.
9. Е. Немова " Дизайн вашего участка" — 30 грн.
10. Т. Ньюбері "Все о планировке сада" — 35 грн.
11. Н. Тітова " Цветники в вашем саду" — 25 грн.
12. Н. Тітова "Сады на крышах" — 40 грн.
13. Роберт Кетчел "Японский сад за несколько дней". Планування, готові проекти, облаштування. Подарункове видання —70 грн.
14. "Ландшафтное проектирование" — 35 грн.
15. "Садовый дизайн" — 35 грн.
16. "Ландшафтные работы" — 35 грн.
17. "Основы садоводства. Руководство по благоустройству приусадебного участка" — 35 грн.
18. Д. Г. Хессайон "Все для сада своими руками" — 30 грн.**трічка для декорування букетів з малюнком.** Шириною 2 см/100м — 10 грн.; шириною 3 см/100 м — 13 грн.; блискуча (лазер), колір різний, золотистий зі смужками, шириною 2 см/50 м — 12 грн.; в бобінах золотиста та кольорова 1см/100 м — 12 грн.

ДІМ, САД, ГОРОД

1. "Ваш сад. Практическая энциклопедия садовода и цветовода". 346 с. — 70 грн.
2. "Сад и огород. Практическая энциклопедия огородника и садовода" — 70 грн.
3. "Сделай это сам" —70 грн.
4. "Ваш дом" —70 грн.
5. "Большая книга садовода-огородника" —70 грн.
6. Г. Янтра "Фруктовый сад" — 45 грн.
7. Д-р. Д. Г. Хессайон "Все для сада своими руками" — 30 грн.
8. О. Ганічкіна, В. Фатьянов "Энциклопедия садовода-огородника. Практическое пособие для тех, кто имеет собственный участок" — 55 грн.

Умови пересилки. Для оформлення замовлення необхідно написати потрібні вам набори , перелік насіння, книги, збірники або добірки журналів. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками. Якщо вартість замовлення становить від 5 до 10 грн., то вартість пересилки +3 грн.; 11—15 грн. + 4 грн.; 16—20 грн.+ 4,50 грн.; 21—35 грн. + 6 грн.; 35—50 грн. + 8 грн.; 61—80 грн. + 9 грн.; 80—100 грн. + 15 грн.

Гроші наперед і в конвертах не надсилайте.

Чітко пишіть повну адресу з новим індексом, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте за адресою: п/с 208, м. Київ –2, 02002

Журавлина добре почувається на Поліссі

Плоди журавлини великоплідної та журавлини болотної

Журавлина — цінна харчова та лікарська рослина. Належить до родини брусничних. У природі відомо п'ять видів цієї рослини, з яких для садівників цінними є два: журавлина великоплідна (північноамериканська) та болотна, або звичайна.

Журавлина великоплідна широко поширена у східній частині Північної Америки, введена тут у культуру понад 150 років тому. За цей час селекціонерами виведено більше 200 сортів.

Для успішного вирощування цей вид потребує річної суми середньодобових температур повітря не менше 2400°С і тривалості вегетаційного періоду більше 150 днів на рік.

Із Північної Америки журавлина великоплідна поширилась у Європу. Її вже вирощують у Німеччині, Голландії, Польщі, Литві, Білорусії. Крім того, вона завезена і проходить вивчення на Поліссі України.

Журавлина болотна, або **звичайна** більш зимостійкий вид. Він успішно росте на болотних місцевостях Полісся України. Поширений у Білорусії, Північно-Західному та Східному Сибіру, на Далекому Сході., Камчатці, Сахаліні (Росія).

Два вищезгаданих види журавлини — це вічнозелені сланкі кущики 15—80 см заввишки. Плоди темночервоні соковиті, ягоди середньою масою 0,5—1,5 г. Містять цукри, органічні кислоти, вітаміни, пектини, фітонциди, дубильні речовини, мінеральні сполуки калію, кальцію, заліза, міді, марганцю, фосфору, срібла. Всього у плодах журавлини виявлено 29 хімічних елементів, більшість з яких гарно засвоюється організмом людини.

Сік, свіжі ягоди та екстракт із ягід журавлини застосовують як вітамінний та бактерицидний засоби при застудних захворюваннях, ангіні, малокрів'ї, гіпертонічній хворобі, зниженій секреції шлункового соку, захворюванні печінки.

Плодоношення журавлини великоплідної

Вважається, що плоди журавлини тонізують, освіжають, надають бадьорості, знімають розумову та фізичну втому. Пектинові речовини, що містяться в ягодах, зв'язують і виводять із організму сполуки свинцю, кобальту, стронцію, цезію та інших важких металів, завдяки високому вмісту бензойної кислоти, плоди журавлини тривалий час зберігають у свіжому вигляді. З них виготовляють соки, варення, киселі, джеми, желе, сиропи, настойки, вина, приправи до м'ясних та овочевих страв.

Необхідно підкреслити, що ягоди цієї рослини — смачні та корисні не тільки для людини. Цей плід із задоволенням ласують і лелеки.

Вирощування

Агротехніка вирощування всіх видів журавлини дуже подібна. Ця культура віддає перевагу торф'янистим болотяним грунтам з високою кислотністю (рН 3,5—5,5). Однак необхідно пам'ятати, що хоча журавлина і болотна рослина, але надмірне зволоження вона витримує погано. Оптимальний рівень підгрунтових вод для неї 35—50 см. Якщо ж вони залягають нижче, то рослини потребують поливу.

В Україні однією з найсприятливіших зон для вирощування цієї культури є Полісся. Тут значні площі вироблених торф'яників, запаси води та піску, котрі можна використовувати при вирощуванні журавлини.

Простіше культивувати журавлину тим садівникам, ділянки яких розміщені на торф'янистих грунтах. Достатньо звільнити ділянку від бур'янів, розпушити, запіскувати, зволожити і можна висаджувати рослини.

Садівники, чиї ділянки знаходяться на інших типах грунтів, повинні насамперед завезти торф. Потім підготувати грядку. Існує декілька способів її підготовки.

Один з них полягає в тому, що коли грунт мінеральний, то грядку, де буде висаджено журавлину, покривають кислим верховим торфом шаром 20—30 см, а потім піском 5—7 см.

Суть іншого способу така: на ділянці викопують траншею глибиною 25—35 та шириною 70—150 см. Якщо грунт на ділянці легкий, траншею вистилають міцною поліетиленовою плівкою і заповнюють верховим торфом або сумішшю його з великозернистим промивним піском у співвідношенні 5:1. Поверхня траншеї повинна бути горизонтальною. Її покривають шаром піску товщиною 5—7 см. Садять журавлину навесні у третій декаді квітня — першій декаді травня, та восени — у жовтні.

Перед садінням ділянку добре зволожують. Для садіння використовують живці довжиною 10—12 см, заготовлені із приросту останнього або двох останніх років. Пагони до живцювання 10—15 днів зберігають у мокрому сфагновому моху або в

воді. Живці нарізують у день садіння або за день до нього. Садять живці здебільшого за схемою 20—25 х 20—45 см. У кожне місце для садіння поміщають по 2—3 живці.

Садять за допомогою загостреного кілочка на таку глибину, щоб живці виступали над поверхнею не більше, ніж 2—3 см. Після садіння ділянку рясно поливають і підтримують верхній шар у вологому стані до вкорінення живців. Плодоносити журавлина починає на 3—4-й рік після садіння.

Догляд за рослинами полягає у прополюванні бур'янів, внесенні добрив, додатковому мульчуванні піском, поливі.

У перші три роки, коли відбувається інтенсивне наростання вегетативної маси рослин, перевагу віддають азотним добривам. На другому етапі, коли рослини вступили у плодоношення, кількість азоту зменшують і в удобренні перевагу віддають фосфору і калію.

Журавлина — довговічна рослина. При відповідній агротехніці вона може плодоносити більше 50 років.

Як уже згадувалося на даний час у світі існує тільки журавлини великоплідної більше 200 сортів. Найпоширенішими серед них є такі:

— ранньостиглі — ***Бен Лір, Ерли Блек, Уілкокс;***

— середньостиглі — ***Блек Вейл, Бергмян, Ставенс;***

— пізньостиглі — ***Мак-Фарлин, Пілігрім, Ховес та інші***.

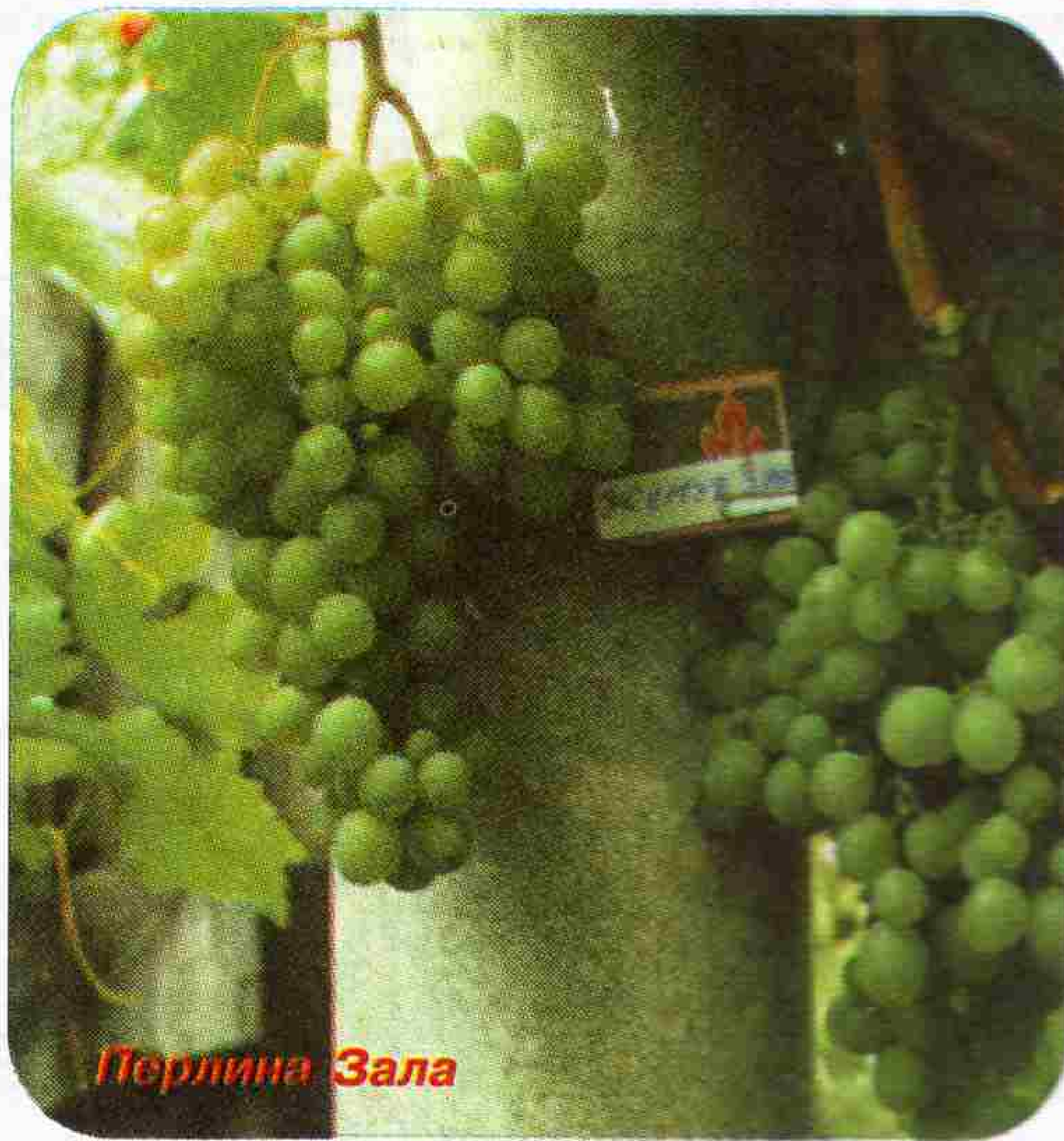
Збирання врожаю

Урожайність журавлини болотної досягає 0,4—0,5 кг з 1 $м^2$ площі, а найурожайніші площі, і найбільш урожайні форми дають до 2 кг. Середня врожайність журавлини великоплідної досягає 1 кг/$м^2$, але окремі сорти можуть давати й 2—3 кг.

Урожай в умовах України можна збирати в жовтні і до самих приморозків. Завдяки вмісту в плодах бензойної кислоти, вони можуть зберігатися в свіжому вигляді доволі тривалий час.

І.П.Надточій,
канд. с.-г. наук,
Інститут садівництва УААН

Хочу бачити північну Україну виноградним краєм

Перлина Зала

Про користь винограду для здоров'я людини знає кожен. У дитинстві я завжди віддавав перевагу винограду перед іншими ягодами і фруктами. На той час у нашому селищі його майже ніхто не вирощував. Тільки в окремих господарів можна було побачити низькоякісні ізабельні сорти. Вважалося, що в нашій місцевості гарні сорти не ростимуть. А ми, діти північної України, з насолодою смакували навіть кислими плодами недостиглої Лідії.

Минули роки. Завдяки щасливій долі я проходив військову службу в Одеській області, це була територія між Фонтанкою і Вапняркою. Через дорогу був чудовий колгоспний виноградник (на превеликий жаль, знищений за антиалкогольної компанії). Колгоспники ділилися врожаєм із військовими. На той час мене не цікавили ні назви сортів, ні технологія вирощування винограду. Пам'ятаю лише, що на зиму зі шпалер його не знімали. А дехто з жителів Вапнярки на зиму вкривав кущі землею. Тоді мені це здавалося важкою працею. Тепер же у мене є більше сотні кущів, і я їх легко вкриваю за два — три дні, якщо він перед цим обрізаний і пов'язаний у пучки.

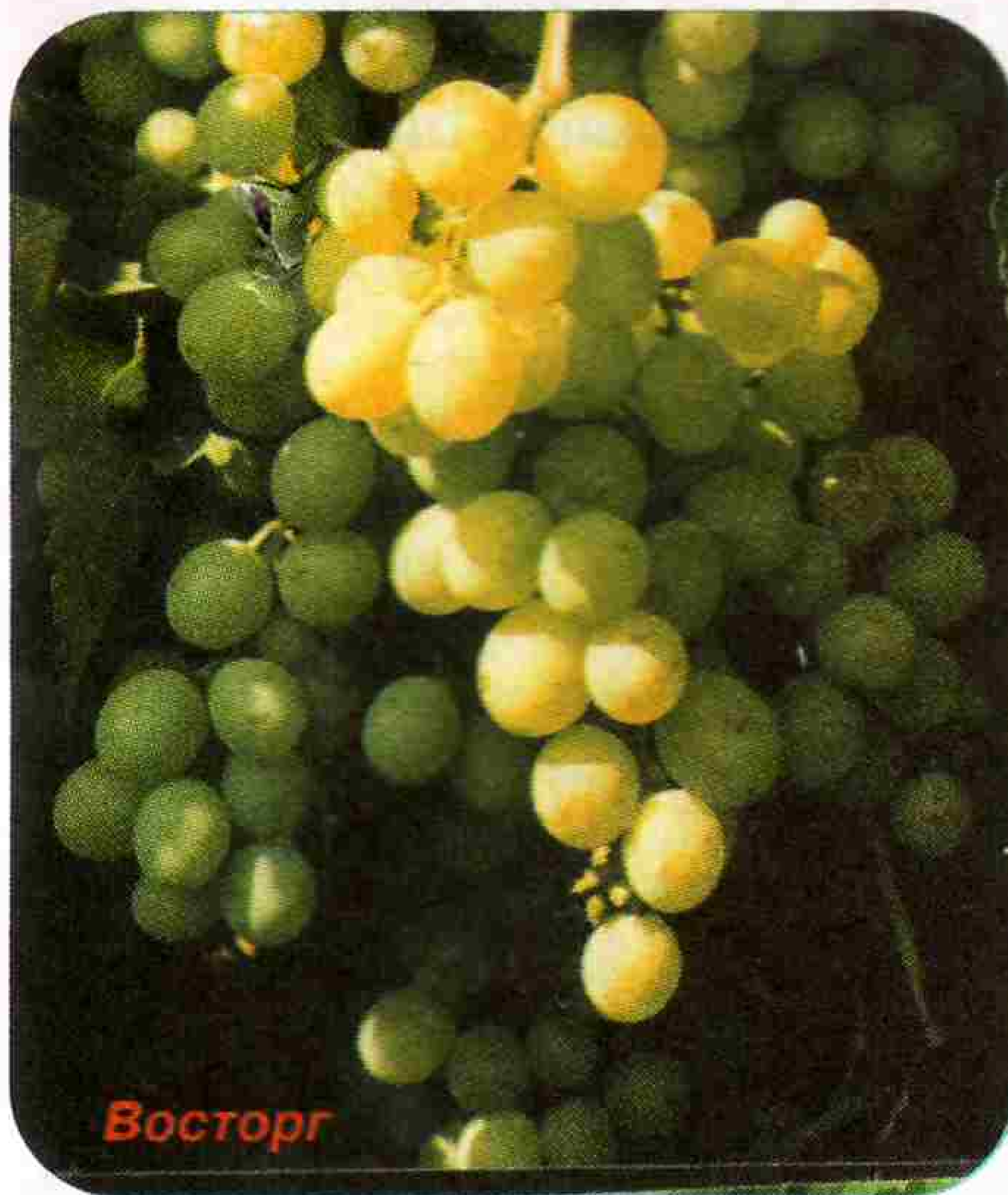
Як же я став виноградарем-любителем? У 1982 році передплатив журнал "Присадибне господарство". Журнал мене зацікавив, а найбільше те, що досвідом вирощування сонячної ягоди ділилися виноградарі з Москви і навіть з Уралу. Я подумав: якщо виноград росте навіть у такій місцевості, то чому б йому не рости і в Чернігівській області? Виписав з Москви три кущі винограду: Мечта, Заліф, Особий. Першому врожаєві був дуже радий і здивований.

З тих пір я "захворів" виноградарством. Перших сортів давно немає, на їхньому місці ростуть новіші, кращі. Тепер я вирощую близько сорока сортів. Це ті, що пройшли мій ретельний відбір — в яких смачні ягоди, великі грона, добре дозрівали як ягоди, так і лоза, які не хворіли, добре зимували тощо. Так ретельно перебираючи сорти, за 20 років через мої руки перейшло більш ніж 150 сортів. Таким чином після випробування залишив менше третини сортів, хоча намагаюсь діставати тільки кращі, не зважаючи на ціну. За виноградом їздив навіть до Оренбурга в Опорний пункт Північного виноградарства. Тодішній його завідувач Ф.І.Шатілов відповів на мій запит, що в Україну саджанці не висилають, але якщо приїду, то забезпечать ними на місці. З п'яти оренбурзьких сортів на цей час у мене залишився один — Альошенкін і той думаю вибракувати — дуже він хворіє на мільдью. Там, в Оренбурзі, клімат більш сухий і вітряний, а у нас тихо і волого.

Після заснування журналу "Дім, сад, город" я став передплачувати його. Зберігаю всі номери, які отримував роками. Постійно працюю з ними. Завдяки нашому журналу я познайомився з багатьма виноградарями з України. Відібрав і продовжую поновлювати свою колекцію новими сортами.

Чомусь у нашому журналі до цього часу немає розповідей про вирощування сонячної ягоди на півночі України. Я на власному досвіді переконався, що в укривній культурі це вдається не гірше, ніж у центральних чи південних областях. Є навіть деякі переваги. По-перше: через невисоку температуру повітря тут майже не буває оїдіуму. У мене трапився лише один раз.

По-друге, мільдью кущі уражуються менше, ніж в областях з теплішим

Восторг

кліматом. Звичайні сорти я обробляю арцеридом, один раз за сезон, коли ягода досягає розміру горошини. Комплексностійкі ж сорти не обробляю зовсім. Тільки у 2001 році, коли майже щодня йшов дощ, довелось обробити весь виноградник. І по-третє — до цього часу наші грунти не заражені філоксерою. Якщо доводиться брати саджанці з підозрілих стосовно філоксери районів, то я їх занурюю в 5%-ний розчин нітрафену на 20—80 секунд.

Кодрянка

Садіння

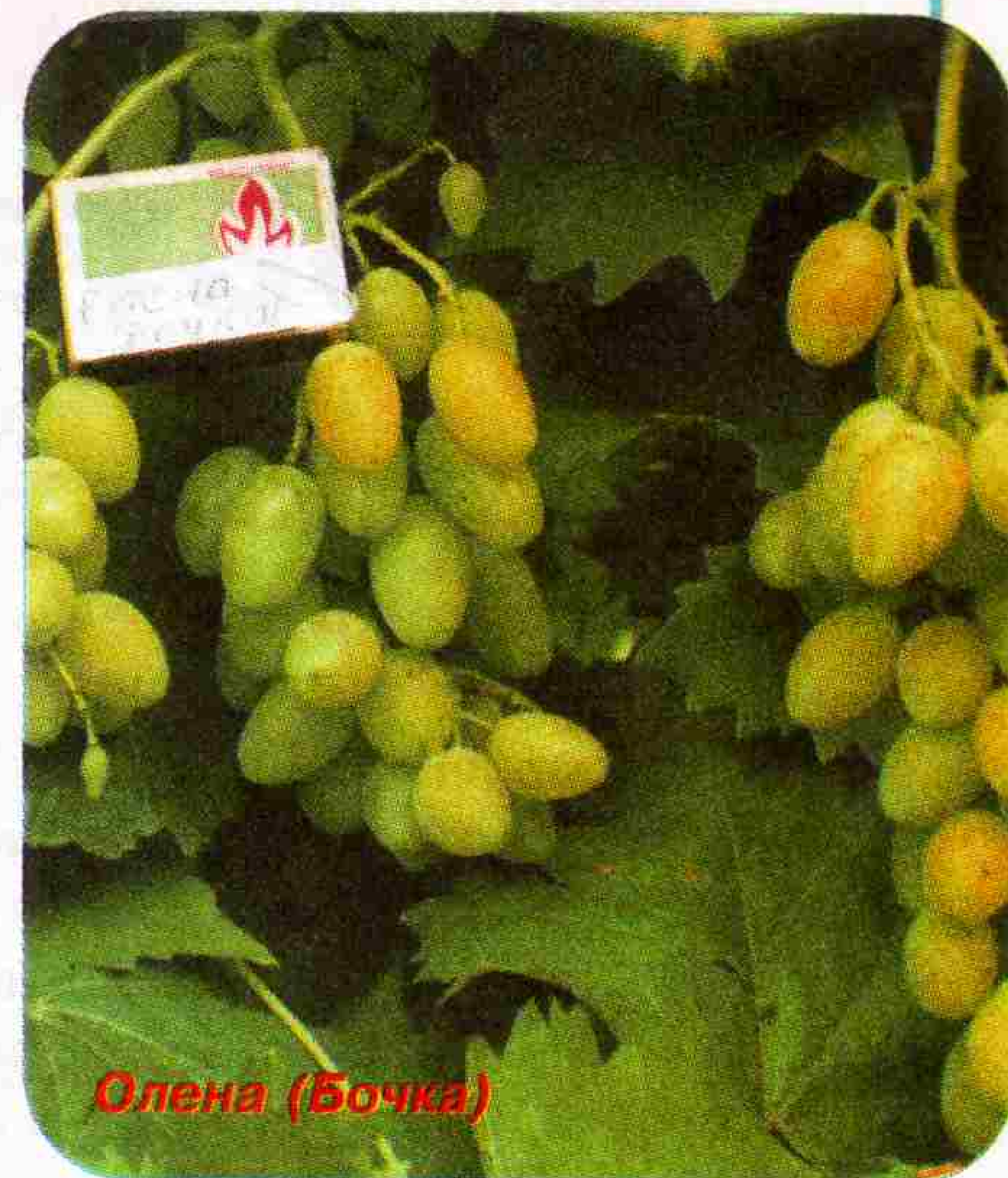
Виноград висаджую як пристінно, так і на відкритому місці на шпалерах. Пристінно розміщую з південного і західного боку будівель. На відкритому місці — для рівномірного освітлення шпалери розміщую з півночі на південь через 3 м. Міжряддя використовую для вирощування суниці та низькорослих овочів. На місці майбутніх шпалер заздалегідь копаю траншеї розміром 80х80 см і заповнюю їх викопаним грунтом, перемішаним з перегноєм. Верхній шар грунту переміщую на низ траншеї, а нижній — викидаю на міжряддя. На 40 м траншеї закладаю причеп перегною. Цього вистачає на багато років. Пізніше підживлюю поверхнево і то не часто. Траншею не досипаю на 15—20 см, а верх, після того, як грунт уляжеться, обставляю битим шифером. Сюди укладаю на зиму пов'язані в пучки кущі і засипаю землею до верху. Це найпростіший і найнадійніший спосіб укриття.

Шпалери роблю високі — не нижче 3 м, бо в нашій місцевості виноградні лози виростають за літо до 5 м і всю цю зелену масу потрібно десь розміщувати. Кущ від куща висаджую через 2 м, а треба було б і ще рідше. Раніше саджав густо, через 1,5 м. Довелося розріджувати. Раніше, коли мені не сподобався сорт, і я його вибраковував і саджав новий, то доводилося чекати кілька років на перший урожай. Тепер, якщо я не впевнений у якості нового сорту, я висаджую їх по два поряд. Якщо один не сподобався, то його видаляю, а залишаю інший. Частіше як підсадку використовую Білий восторг. Він у нашій місцевості найнадійніший.

Добір сортів

Як не дивно, але надранні сорти винограду у нас при ранній весні і теплому літі починають достигати наприкінці липня, а за інших умов — на початку серпня. В цей час на ринку конкурентів з півдня немає.

Сезон відкриває Російський янтар. Ягоди і грона у нього середні, урожайність не висока, але ягоди смачні. За ним достигають Токай і Альошенкін. Ягоди в них середні, а грона великі. Токай має смачні м'ясисті ягоди з сильним мускатним присмаком. Альошенкін — соковитий, простого смаку. Ці сорти мають один недолік — уражуються мільдью. Особливо сильно Альошенкін.

Олена (Бочка)

Дуже ранній сорт Русвен довелося видалити, бо дуже загнивали ягоди під час дощів, а низ у гроні не достигав.

Найнадійніший сорт за всіма показниками — це Восторг білий. Достигає відразу за попередніми. Ягоди і грона великі, ягоди приємні на смак. Восторг чорний малоцукристий і дуже гниє. Для нас він не підходить. Випробовую ще Восторг червоний (3°С–1) і Восторг мускатний.

З темних сортів відкривають сезон Томайський і Кодрянка. Обидва ранні, приємні на смак, але ягоди в обох розтріскуються під час дощів.

В середині серпня достигають Аркадія (Настя) і Олена (Бочка). Це великоплідні сорти. Олена (Бочка) має видовжені ягоди з сильним мускатним присмаком, як у Токая. Тільки грона невеликі.

Ягоди Аркадії (Насті) більші від Восторга, смачні, але в ньому менше цукру. Єдиний недолік — при перевантажуванні врожаєм погано дозріває лоза. З киш-мишних сортів раніше вирощував Киш-миш унікальний. Він дуже врожайний, але малоцукристий. Тому я став вирощувати Рамулус. Наприкінці серпня достигає Лунний. Ягоди чудові на смак і на вигляд, але дуже слабо дозріває лоза.

Закриває сезон сорт Кеша-1. Має дуже великі ягоди і грона, хоча не надто цукристий, але приємний на смак. Може довго зберігатися в літній кухні у звичайному ящику. Довго зберігаються сорти Шевченко і Пам'яті Негруля.

Останній — середньопізній. Але під південною стіною будівлі достигає майже щороку. Недолік — низьковрожайний. Ранній Шевченко достигає наприкінці серпня. Він слаборослий, але врожайний.

Останнім часом з'явилося дуже багато нових сортів. Їх широко рекламують, але вони не завжди відповідають своїм характеристикам. Наприклад, у мене почали плодоносити Тимур і Кінг рубі. Ягоди за розміром середні і не дуже смачні. В даний час випробовую ще з десяток нових — чекаю кінцевого результату.

І насамкінець хочу сказати, що мрію побачити північну Україну виноградним краєм.

М.С.Цілина,
смт Талалаївка, Чернігівська обл.

Жовтень у саду

У розпалі осені робіт в саду небагато, але вони трудомісткі й відповідальні.

Плодоносні насадження. У першій половині місяця продовжують збирати яблука та груші зимових сортів. Запаковують їх у підготовлену тару і закладають на зберігання в охолоджувані сховища (підвали, холодильники, ями тощо). Збирають падалицю для переробки та одержання з неї соку, повидла, джемів, варення або для першочергового споживання сирою. Можна виготовляти й сушню.

Якщо застосовували чатала (підпори для гілок), то їх збирають, ретельно оглядають, щоб на них не було гусені шкідників саду, знезаражують, зв'язують у пучки і зберігають під навісом.

Вносять органічні добрива (компост, перегній, торф — 2—3 кг/м²), якщо їх не вносили у вересні , а також удобрюють дерева форсфорно-калійними мінеральними добривами (60—80 г/м² суперфосфату та калійної солі).

Перекопувати грунт у саду краще садовими вилами на глибину 7—8 см, не допускаючи пошкодження коренів.

Після пожовтіння листя або на початку листопаду бажано обприскати дерева розчином сечовини (карбаміду): зерняткові — 5%-ної, кісточкові — 4%-ної концентрації. Опале листя згрібають і поміщають у компостні ями або купи, перешаровуючи з соковитими рослинними рештками (листям капусти, гичкою буряків, моркви тощо).

Перед масовим листопадом роблять вологозарядковий полив до повного насичення грунту водою у пристовбурному крузі дерев та ягідних кущів на глибину до 60 см. При цьому не слід допускати оголення коренів, а якщо таке сталося, то слід вкрити їх грунтом.

З настанням стійких приморозків грунт у пристовбурних кругах треба замульчувати (торфом, стружками, глицею, перегноєм) шаром 7—8 см.

Молодий сад. Грунт у пристовбурних кругах перекопують з попереднім внесенням добрив: органічних — 1 кг/м², суперфосфату та калійної солі — по 20—30 г/м². Глибина перекопування має бути такою, щоб не травмувати коренів молодих дерев.

Як і в плодоносному саду, обробляють дерева розчином сечовини, роблять вологозарядковий полив, білять штамби дерев, мульчують пристовбурні круги. Від зайців штамбики дерев обв'язують очеретом, бадиллям соняшника, кукурудзи, картоном, капроновими панчохами або обмазують старим прогірклим салом.

Жовтень — час садіння дерев. Ями для садіння бажано підготувати завчасно, заправивши їх органічними та мінеральними добривами.

Дуже важливо правильно підібрати помологічний сорт, що найкраще пристосований до конкретної місцевості, та придбати якісні саджанці. Щоб уникнути помилок, раджу саджанці купувати у спеціалізованих розсадницьких господарствах або ж у досвідченого і добре знайомого вам садівника.

Під час садіння оберігайте саджанці від підсушування кореневої системи, її травмування, загинання коренів у посадковій ямі і щоб коренева шийка у посадженого деревця була на рівні грунту або на 2 см нижче. Післясадивний полив також обов'язковий з послідуючим мульчуванням грунту та підв'язуванням саджанця до опорного кілка, який встановлюють у посадковій ямі перед садінням.

Восени, зазвичай, висаджують яблуні, а груші і кісточкові породи — рано навесні. У південних областях восени можна садити дерева всіх плодових порід з обов'язковим мульчуванням грунту й підгортанням, за необхідності, основи штамбика грунтом шаром 10—15 см.

Саджанці для весняного садіння зберігають у прикопі — траншеї розміром 60 х 50 см на ділянці, якій не загрожує підтоплення талими водами. Їх укладають під кутом 45°, добре поливають, присипають грунтом, не допускаючи пустот між коренями. Навколо траншеї грунт добре ущільнюють. За похолодання саджанці додатково укривають. Навколо прикопу розкладають отруєні принади проти мишей, а для захисту від зайців прикоп обгороджують вольєрною сіткою.

Ягідники. На початку жовтня ще не пізно обрізати ягідні кущі. Вирізують багаторічні, що відплодоносили і не дають приросту гілки, а також ті, що лежать на землі, незручно розташовані, загущують крону. В середньому на кущі має бути по 4 пагони кожного віку від 1 до 4 років.

У малини, за сильного росту, на 10 см прищипують верхівку, що сприяє кращому визріванню пагонів і благополучній перезимівлі.

Під кожний ягідний кущ необхідно внести 5—6 кг перегною, 100 г суперфосфату, 50 г калійного добрива з послідуючим неглибоким розпушуванням грунту навколо куща, оберігаючи корені від травмування.

У першій декаді жовтня заготовляють живці смородини і порічок (довжина 15—20 см, діаметр 8—10 мм), замочують їх у воді 1—2 тижні і висаджують. Садять під лопату вздовж натягнутого шпагату з нахилом, так, щоб верхня брунька була на рівні грунту.

Настав також час висаджувати й ягідні кущі. Їх садять на 2—4 см глибше, ніж вони росли у розсаднику, добре поливають (1—2 відра води на кущ) і мульчують грунт навколо куща.

За сухої погоди після обпадання листя ягідним кущам слід зробити вологозарядковий полив з послідуючим мульчуванням грунту навколо кущів.

Суницю з настанням мінусових температур слід прикрити хвойними гілочками, глицею, соломою тощо.

О.В. Романов

Вітаємо переможців!

10 вересня 2003 р. у черговий раз відбувся розіграш лотереї „Передплата - 2003" за талонами, надрукованими у „ДСГ" №5 за 2003 р. У лотереї взяли участь 3136 читачів, які вчасно надіслали талон до редакції. Високоякісне насіння овочевих культур та добірку цікавої і корисної літератури від редакції журналу „Дім, сад, город" одержать такі читачі:

1. Корнієнко Раїса Данилівна, м. Луганськ.
2. Панчина Марія Григорівна, м. Херсон.
3. Гращенков Сергій Миколайович, с. Сасівка Кіровоградської обл.
4. Криса Борис Михайлович, с. Тиманівка Вінницької обл.
5. Лук'янчук Микола Федорович, с. Райлянка Одеської обл.
6. Мамченко Геннадій Сергійович, м. Прилуки.
7. Ковтун Микола Олександрович, смт Глобине Полтавської обл.
8. Петрушко Любов Михайлівна, с. Селянська-Слобода Чернігівської обл.
9. Копилов Володимир Васильович, смт Вороновиця Вінницької обл.
10. Бутко Віктор Петрович, с. Тавежня Харківської обл.
11. Троянович Віталій Антонович, м. Київ.
12. Мороз Наталія Григорівна, м. Кривий Ріг.
13. Хоменко Анатолій Калинович, с. Василівка Дніпропетровської обл.
14. Касяненко Катерина Григорівна, с. П.-Микитівка Харківської обл.
15. Рожаловська Антоніна Василівна, с. Ялта Донецької обл.
16. Сєнченко Лідія Миколаївна, м. Суми.
17. Максімов Микола Михайлович, с. Чарівне Кіровоградської обл.
18. Сушкін Геннадій Георгійович, смт Корнин Житомирської обл.
19. Заєць Ольга Михайлівна, с. Репуженці Чернівецької обл.
20. Кононенко Лариса Іллівна, м. Луцьк.
21. Бондарєва Діна Іванівна, м. Новоазовськ Донецької обл.
22. Левочко Анатолій Петрович, м. Охтирка Сумської обл.
23. Міхалко Маргарита Іванівна, м. Іршава Закарпатської обл.
24. Клигіна Алла Іванівна, м. Славута Хмельницької обл.
25. Майкшак Ніна Михайлівна, м. Здолбунів Рівненської обл.
26. Мельничук Надія Степанівна, с. Нове Поріччя Хмельницької обл.
27. Черниш Василь Антонович, м. Львів.
28. Копитко Володимир Миколайович, с. Плебанівка Вінницької обл.
29. Карлащук Ольга Михайлівна, м. Снятин Івано-Франківської обл.
30. Фесюк Тетяна Олександрівна, м. Рівне.
31. Ларіонов Валентин Олексійович, с. Будеї Одеської обл.
32. Волнівський Федір Миколайович, м. Коростень Житомирської обл.
33. Чуприна Галина Миколаївна, смт Первомайське, АР Крим.
34. Рубан Олександр Сергійович, м. Біла Церква Київської обл.
35. Флисак Володимир Ярославович, с. Монастириха Тернопільської обл.
36. Гоменюк Микола Максимович, м. Запоріжжя.
37. Бабій Валентина Андріївна, м. Моршин Львівської обл.
38. Безкоровайна Юлія Казимирівна, смт Цибулів Черкаської обл.
39. Бабак Дмитро Іванович, с. Калайденці Полтавської обл.
40. Бойко Марія Степанівна, м. Черкаси.
41. Жуковська Оксана Володимирівна, м. Золочів Львівської обл.
42. Дубина Ніна Максимівна, м. Балаклія-2 Харківської обл.
43. Мостепан Володимир Миколайович, с. Івківці Чернігівської обл.
44. Бараник Ольга Василівна, м. Верхньодніпровськ Дніпропетровської обл.
45. Волощук Тетяна Іванівна, смт Путила Чернівецької обл.
46. Корчак Юрій Григорович, м. Червоноград Львівської обл.
47. Кикоть Сергій Степанович, с. Сушки Черкаської обл.
48. Філіпенко Світлана Володимирівна, м. Вольнянськ Запорізької обл.
49. Вирстюк Любов Петрівна, с. Олександрівка Дніпропетровської обл.
50. Рева Микола Мусійович, м. Херсон.

Яєць я вже не купую

У березні минулого року придбав молодих курей та одного півня полтавської породи.

Утримував курей у сараї, влаштував на подвір'ї вигульний майданчик. Тут же й годував їх.

У раціоні годування курей було зерно пшениці, вівса та проса; комбікорм для домашньої птиці, пшеничні висівки, кукурудзяне борошно; із соковитих кормів — кормові буряки, картопля та морква. Буряки та моркву подрібнював на тертушці і змішував з висівками, а картоплю варив, розм'якшував і до неї додавав комбікорм, кукурудзяне борошно, перемелену яєчну шкаралупу.

На вигульному майданчику постійно була посудина з дрібними камінцями і розмеленим вапняком, а також годівниця з чистою перевареною водою, яку міняв.

Із середини квітня, з появою рослинності на городі, курей почав годувати ще й трав'яною мішанкою з додаванням комбікорму під час першого та другого годування, а в подальшому протягом дня додавав до мішанки висівки або кукурудзяне борошно.

З бур'янистої рослинності до трав'яної мішанки вводив лободу білу, щирицю звичайну, листя кульбаби, листя кропиви дводомної, кисличку, мокрець, галінсогу та спориш.

Кури почали нестися у серпні. Яйця спочатку були невеликими — 45 г і поступово ставали все більші — до 65 г.

З вересня і до настання постійних холодів до трав'яної мішанки додавав багато листя кропиви. Це сприяло тому, що всі десять курок почали нести яйця. У вересні-листопаді кури несли щодня 7—8 яєць, у грудні — 3—4 , оскільки місяць був дуже холодний.

Зимували кури у звичайному сараї, де зберігалися дрова для опалення. Для утеплення на підлогу в курнику насипав нарізане сіно та листя горіха волоського. Курячий послід прибирав постійно один раз на тиждень. Послід складав до бочки, щоб навесні разом із попелом використати як добриво на городі під овочеві культури.

Взимку кури їли зерно, соковитий корм, варену картоплю. На вигульному майданчику постійно стояла посудина з теплою водою. Годував курей 3—4 рази на день невеликими порціями, в міру поїдання корму, щоб він не перемерзав.

У літньо-осінній період годував курей 4—5 разів. Особливої механізації з відгодовування курей не застосовував. Зробив годівницю, а кури не хотіли з неї їсти. Потім виготовив з дощок коритце розміром 80х12х12 см. Товщина дощок — 20 мм.

До коритця насипав зерно, приготовлені суміші з коренеплодів та трав'яні мішанки.

Кури неслися у двох обладнаних гніздах, в яких періодично міняв підстилку з м'якого сіна. Посуд для води та коритце щодня мив від бруду.

У січні 2003 року кури знесли 108 яєць, в лютому — 192, в березні — 207, квітні — 258, травні — 259 та в червні — 262.

Кури, як підходжу до огорожі, завжди веселі, сокочуть. Тепер я уже не купую яєць на базарі.

В.М.Трохимець,
м. Бровари, Київської обл.

Колібактеріоз — інфекційна хвороба всіх видів домашньої птиці, а також диких птахів. Ця хвороба трапляється майже в кожному господарському дворі, фермі, птахогосподарстві, яка завдає великих збитків (зниження продуктивності та високий відсоток падежу). Реєструється увесь рік.

Скажімо, у вашому господарстві є різновікові групи птиці (кури, курчата), яких щодня годуєте, напуваєте.

Одного разу, прибираючи приміщення, побачили на підлозі велику кількість калових мас, які мали рідку консистенцію. Це у Вас викликало підозру, що з птицею не все гаразд. Увійшовши до загону, де утримувалася птиця, зауважили подібну картину.

Оглядаючи курей та курчат, помітили, що у багатьох з них пір'я клоаки забруднене каловими екскрементами, деякі пригнічені, зовсім не їдять корм, пір'я наїжачене, відсутня реакція, у більшості наявна сонливість, підвищена спрага, пронос. Крім цього, у дорослих курей відвисли животи, а за дотику рукою з поведінки курей було видно, що вони хворі. Яйцекладка у багатьох курей майже призупинилася.

Крім цих ознак, можна було зробити висновки: у птиці уражені дихальні шляхи, бо курчата хрипіли, чхали. А за такого стану вражаються слизові оболонки носа, пазух очей.

Розрізаючи трупи курчат, що загинули, можемо побачити кровоточиве запалення трахеї, легень та повітроносійних мішків, єчників та яйцевода, очних синусів (пазух), жовткові перитоніти (жовткове запалення очеревини). Надзвичайно часто можемо зустрічати зміни в серці — перикардит (запалення навколосерцевої сорочки), епікардит (запалення зовнішньої серозної оболонки серця), а також у печінці — перигепатит (запалення очеревини, що оточує печінку), відкладання фібріну на поверхні печінки і в кишківнику (ентерит — запалення слизової оболонки кишківника), внаслідок чого у птиці з'являється масовий і подовжений пронос.

Ці ознаки, які спостерігали у курчат і в курей, а також патологічні зміни у внутрішніх органах, характерні для такої хвороби, як колібактеріоз.

Чим же зумовлюється ця небез-

Інфекція — бруд у приміщенні

печна хвороба? Збудником є кишкова паличка (бактерія). Колібактеріоз ще називають коліінфекцією, колісептицемією, ешеріхозом.

Шляхи передачі збудника — повітряні, аліментарні (годування), через шкаралупу інкубаційних яєць, через інфіковані корми, воду, ремамент.

Можливе перенесення збудників мишоподібними гризунами, дикими птахами, через одяг, транспорт, тару. Частіше птиця заражується через засмічене бактеріями повітря, рідше — аліментарно.

Курчата можуть заражатися у перший день життя під час надзьобування внаслідок наявності збудника в приміщенні, де триває інкубація, а також на шкаралупі.

В останній час хвороба починає проявлятися з 1—3-денного віку і навіть у ембріонів (вік 18—20 днів) особливо там, де допускається антисанітарія, грубі технологічні порушення в період вирощування молодняка та утримання дорослої птиці.

До захворювання найсприйнятливіші молодняк 1—90-денного віку і птиця в період початку яйцекладки. Але це не значить, що птиця не може хворіти в дорослішому віці, особливо там, де використовуються м'ясо-кісткове, кісткове та рибне борошно сумнівної якості та засміченості їх хвороботворними збудниками (в тому числі і колібактеріозу), що дуже часто можна зустріти в одноосібних дворах, фермерських господарствах, птахогосподарствах.

Колібактеріоз — це хвороба брудних приміщень, яка самостійно перебігає рідко, а частіше буває на фоні нестачі вітамінів (особливо вітамін А), стресових чинників, пов'язаних з порушенням ветеринарно-санітарного режиму, технології утримання та годування птиці.

Колібактеріоз частіше переходить, як змішана інфекція, разом із мікоплазмозом, інфекційним бронхітом, пулорозом, сальмонельозом, пастерельозом, стафілококозом, інфекційним ларинготрахеїтом, віспою та іншими вірусно-бактеріальними хворобами, супроводжуючись високим падежем, різким відставанням у рості та різким спадом продуктивності у курок-несучок та в інших видів домашньої птиці.

Колібактеріоз перебігає у гострій, підгострій та хронічній формах. Падіж може становити від 20 до 80%, якщо своєчасно не вжити заходів.

Особливої шкоди ця хвороба завдає господарям, які вирощують бройлерів. Падіж доходить до 100 %. Тому потрібно всім, хто вирощує птицю підходити до цієї проблеми (хвороби) надзвичайно серйозно.

У водоплавної птиці (гуси, качки), крім вище описаних ознак, зауважуються нервові явища, а також кон'юнктивіти (запалення слизової оболонки ока).

Які ж заходи потрібно вжити, щоб не допустити масової загибелі птиці та втрати продуктивності (яйця, м'ясо)?

Профілактика:

Систематично відбувати комплекс ветеринарно-санітарних заходів. Це: дезінфекція приміщень, вигулів (3%-ний формалін, віркон "С" — 1%-ний розчин, віроцид — 0,5%-ний розчин, їдкий натр, хлорне вапно, негашене вапно та інші деззасоби, які є у наявності; дератизація (знищення гризунів: щурі, миші) ракуміном або ланіратом та іншими; знезараження підозрілих кормів (особливо кормів тваринного походження) від збудників шляхом проварювання, або додавання до них параформу (молодняка — 200—400 г на 1 тонну корму, дорослій — 400—800 г на 1 т корму).

За спалаху інфекції хвору птицю від здорової ізолювати.

Обов'язкове роздільне утримання молодняка та дорослої птиці, а також різновидової птиці.

За появи інфекції негайно запросити ветлікаря, щоб досконально розібратися у причині падежу птиці, а також організації відправки патматеріалу до ветлабораторії для встановлення кінцевого діагнозу і визначення чутливості мікрофлори до антибіотиків, з тим, щоб організувати радикальне лікування хворої птиці.

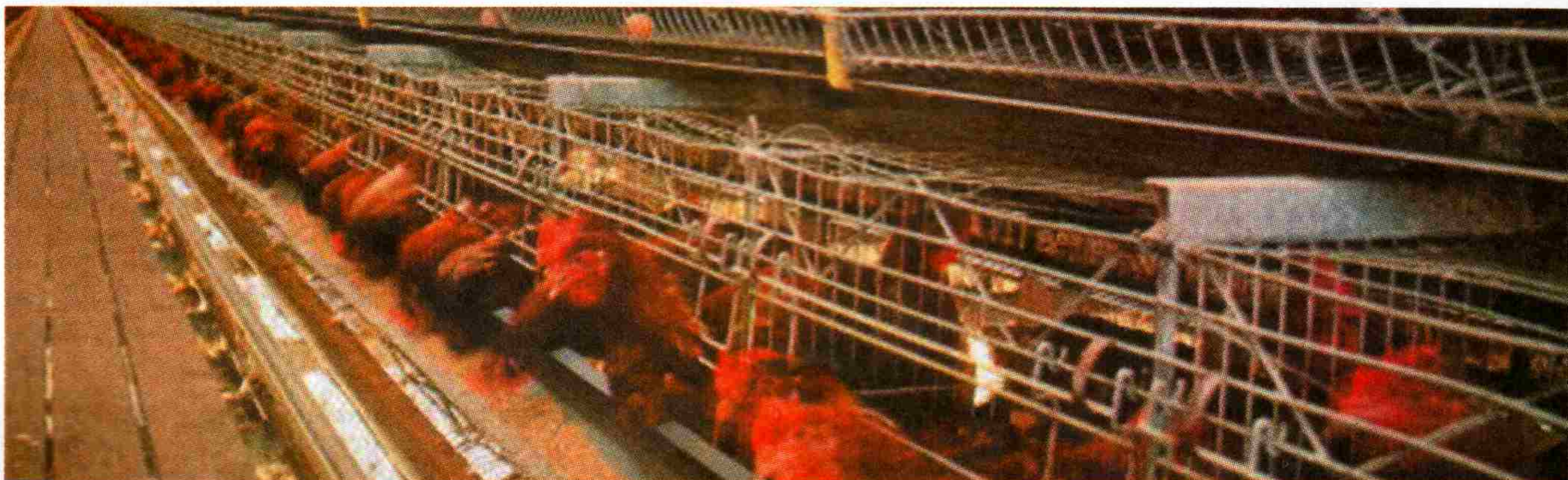
Лікування:

Для лікування та профілактики колібактеріозу застосовують сучасні антибіотики, які мають широкий спектр дії на ряд бактеріальних збудників. Це: байтріл 10%-ний, енроксил 10%-ний, флоксидин 10%-ний, парацилін, егоцин — 20, трисульфон, флубактин та інші.

Ці препарати та консультацію можна отримати у відділі птахівництва **НВП "Біо-Тест-лабораторія"**, *тел. 495-10-80, 241-11-39, 243-72-52, м. Київ.*

Для організації лікування, профілактичних заходів, дезінфекції, дератизації, встановлення діагнозу, тримайте тісний зв'язок з місцевим або дільничим, чи обласним ветлікарем.

Н.Боцуляк,
ветлікар-консультант

Ставки з штучним водопостачанням

На жаль, більшість присадибних і дачних ділянок позбавлені природних джерел водопостачання. У цьому випадку невелику присадибну водойму можна побудувати в бетонній, пластиковій, плівковій і комбінованій оправі (бетон і плівка) з подаванням води з водопроводу, колодязя або артезіанської свердловини.

Ставок з уступчастим дном Ю.Федорова

З великої кількості варіантів ставків у бетонній оправі найоригінальнішу й просту щодо виконання конструкцію водойми спроектував і втілив у життя Ю.Федоров з Криму.

Спочатку він викопав кільцеву канаву, зовнішній діаметр якої був 8 м, ширина 1 м, глибина 0,5 м. Потім виклав кільця з каміння на цементному розчині і після цього вибрав ґрунт із середини. Коли зробив невелике заглиблення, знову викопав кільцеву канаву такої самої ширини, але вже меншого діаметра. І так працював, доки не досяг бажаної глибини водойми (для кримського регіону вона має бути не менше 2,5—3 м, щоб вода в ній не перегрівалася і риба почувалася комфортно). Потім дно водойми забутував і покрив цементним розчином (*рис. 1*).

Ложе водойми бажано укріпити армованим бетоном товщиною 12—15 см.

При бетонуванні першого кільця встановлюють переливну водопровідну трубу, і на висоті запланованого рівня води з'єднують її з дренажним колодязем, а при армуванні дна водойми монтують зливну водопровідну трубу з краном, що забезпечує повне звільнення водойми на зиму або на період проведення санітарної обробки і ремонту її ложа.

Щоб уникнути течі, на стиках кілець сходинки бетонують так, щоб кожне наступне кільце перекривало попереднє на 20—25 см. Першу сходинку використовують для садіння підводних і надводних рослин. Для цього на сходинці з каміння викладають кільцеву канаву, яку заповнюють ґрунтом. Після висаджування рослин ґрунт присипають 5-сантиметровим шаром піску та дрібного гравію, що запобігає утворенню каламуті у воді.

Якщо залишатимете воду на зиму, то стінки першої та другої сходинок варто зробити похилими, що значною мірою запобігатиме руйнуванню конструкції водойми під час розмерзання льоду.

Ставок великої площі у бетонній оправі

Конструкція ложа ставка площею понад 20—25 м^2 має бути дуже міцною.

Як металеву сітку використовують армовані прутики завтовшки не менше 12—14 мм у два ряди, які зварюють хрест-навхрест, з чарунками 25х25 см. Відстань між першим і другим рядом прутиків — 12—15 см.

Увесь технологічний процес будівництва ложа водойми здійснюють так само, як і за будівництва басейнів. Спочатку копають котлован потрібної форми. Після ретельного трамбування його дна і стінок насипають піщану подушку шаром 15—20 см, на яку укладають 12—15-сантиметровий шар щебеню і знову утрамбовують.

Стінки ложа повинні мати укіс, що не тільки запобігатиме руйнуванню конструкції водойми в зимовий період, а й створить для риби умови, близькі до природних. Потім зварюють каркас з армованих прутиків по всьому ложу

Дно і стінки водойми заливають шаром бетону завтовшки не менше 25 см. Для облаштування стінок ложа використовують щитову опалубку, але при якісних скосах можна обійтися і без неї.

Уздовж прибережної смуги водойми на глибині 35—40 см для садіння рослин викладають канавку з каміння, закріплюючи його за допомогою цементного розчину. Краї водойми можна викласти пласкими каменями або плиткою.

У найнижчому місці укладають стічну трубу, з'єднану з дренажною системою.

Велику водойму наповнюють водою не раніше, ніж через 2—3 місяці після її будівництва. За цей час вона добре вляжеться й осяде. Воду напускають поступово, з перервами у 2—3 дні. Водоподавання і водоскид улаштовують, як у попередньому варіанті.

Міні-ставок

Невеликий декоративний ставок прикрасить будь-яку присадибну ділянку. Площа його може бути 4—10 м^2 і більше, а глибина — 60—70 см. Найприйнятніша криволінійна форма, у вигляді чаші. Розводять у ньому, зазвичай, акваріумних рибок: мечоносців, золотих рибок, японських коропів, з якими добре уживаються звичайні карасі.

Після того як котлован під майбутню водойму вирито, його дно і стінки ретельно утрамбовують, потім насипають 10—15-сантиметрову піщану подушку, а зверху — 8—10-сантиметровий шар щебеню і знову утрамбовують. Для зміцнення дна і стінок утрамбований щебінь заливають шаром бетону завтовшки 8—10 см, а коли він затвердне, кладуть на нього металеву сітку і знову заливають 10—12-сантиметровим шаром бетону.

Застосування армованого бетону значною мірою підвищує міцність усієї конструкції. Нерідко металеву сітку замінюють дротом-катанкою, який укладають хрест-навхрест через 10—15 см, а в місцях перетину зварюють або зв'язують м'яким дротом. Дуже важли-

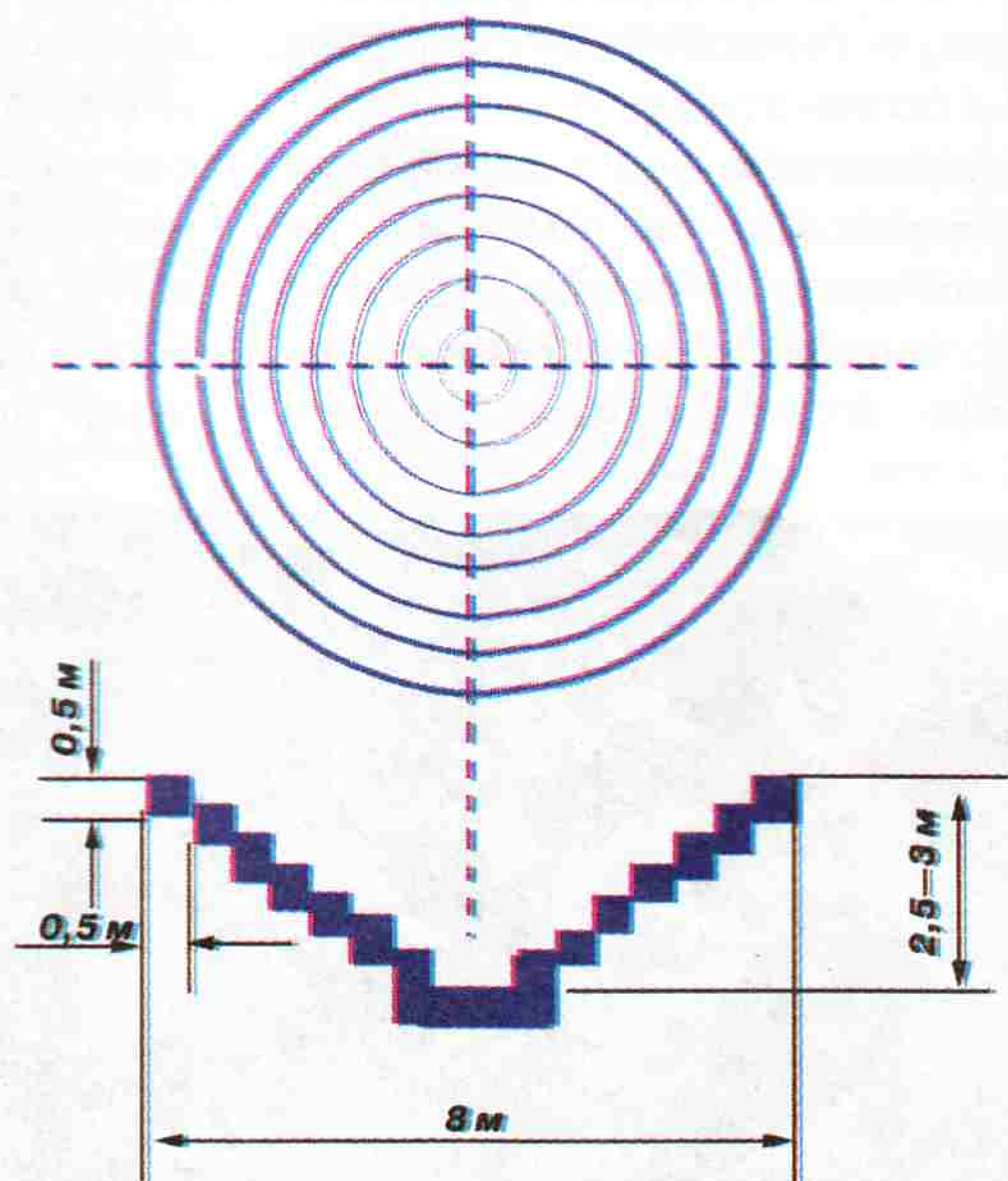

Рис. 1. ***Водойма з уступчастим дном Ю.Федорова.***

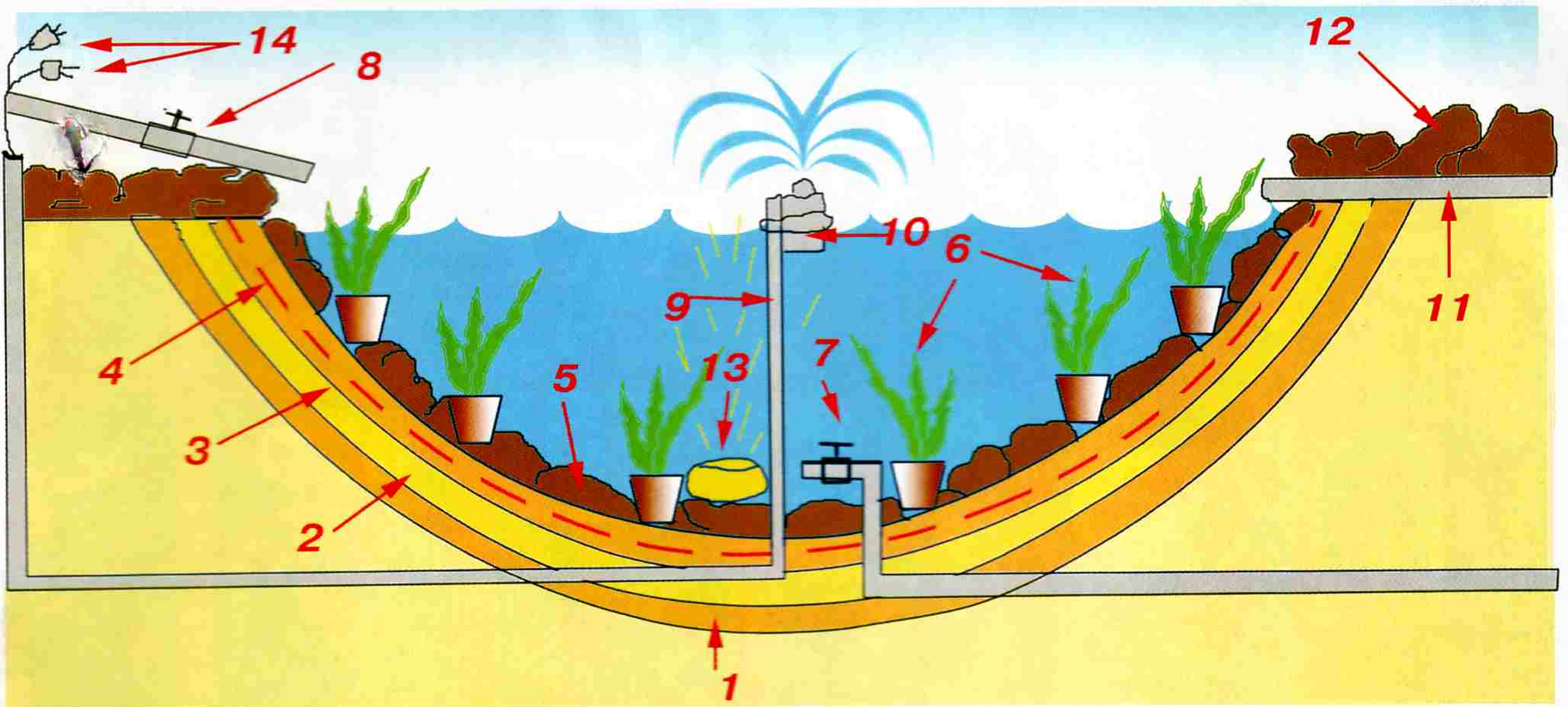

Рис. 2. ***Міні-ставок у бетонній оправі:*** *1 — піщана подушка; 2 — щебінь; 3 — перший шар бетону; 4 — другий шар армованого бетону; 5 — декоративне каміння ложа ставка; 6 — підводні рослини; 7 — труба з краном для повного випорожнення ставка; 8 — водопровід з краном; 9 — трубчастий тримач водяної помпи з розпилювачем води та електричним кабелем; 10 — водяна помпа з розпилювачем; 11 — переливна труба; 12 — декоративне каміння навколо міні-ставка; 13 — підводний декоративний ліхтар; 14 — електропроводка до водяної помпи і декоративного підводного ліхтаря.*

во, щоб під час заливання бетону металева сітка чи арматура була в середині конструкції. Для цього під сітку підкладають невеликі камінчики, шматочки арматури або прикріплюють металевими скобами до першого шару бетонної конструкції.

Під час армування встановлюють і водопровідні труби: зливну з краном у найнижчому місці котловану (для зливання води на зиму) і переливну у верхній частині на висоті запланованого рівня води.

Затверділий бетон обмазують тонким шаром цементного розчину, на який укладають декоративне каміння.

Рослини в горщиках висаджують по периметру водойми (*рис. 2*). Щоб запобігти вимерзанню взимку, їх прикривають шаром листя, сіна або соломи, який навесні знімають.

Бетон, який щойно уклали, протягом 5—7 днів необхідно захищати від швидкого висихання, тому стінки і дно майбутньої водойми накривають вологою мішковиною, яку періодично змочують. Припиняють це робити лише після того, як бетон перестане вбирати воду.

Заповнювати водойму слід не раніше, ніж через місяць після закінчення бетонування. Спочатку її миють, наповнюючи водою доверху, потім через 2—3 дні її зливають і знову заповнюють водою. Так промивають 2—3 рази. Остаточно заповнивши водойму, висаджують у горщиках водяні рослини, а через 1—2 тижні її зарибнюють. Зазвичай починають з карасів, а потім, переконавшись у їхньому доброму приживлюванні, можна запускати й інші види риб.

Подавати воду до водойми краще фонтанним способом, що сприятиме поліпшенню аерації.

Місце, обране під декоративну водойму, вдень може затінюватися навколишніми будівлями чи деревами, але не більше ніж на 5—6 годин, що забезпечуватиме розвиток фіто- й біопланктону — природного корму для риб. Годують їх, як і у великих акваріумах, враховуючи наявність планктону, що розвивається.

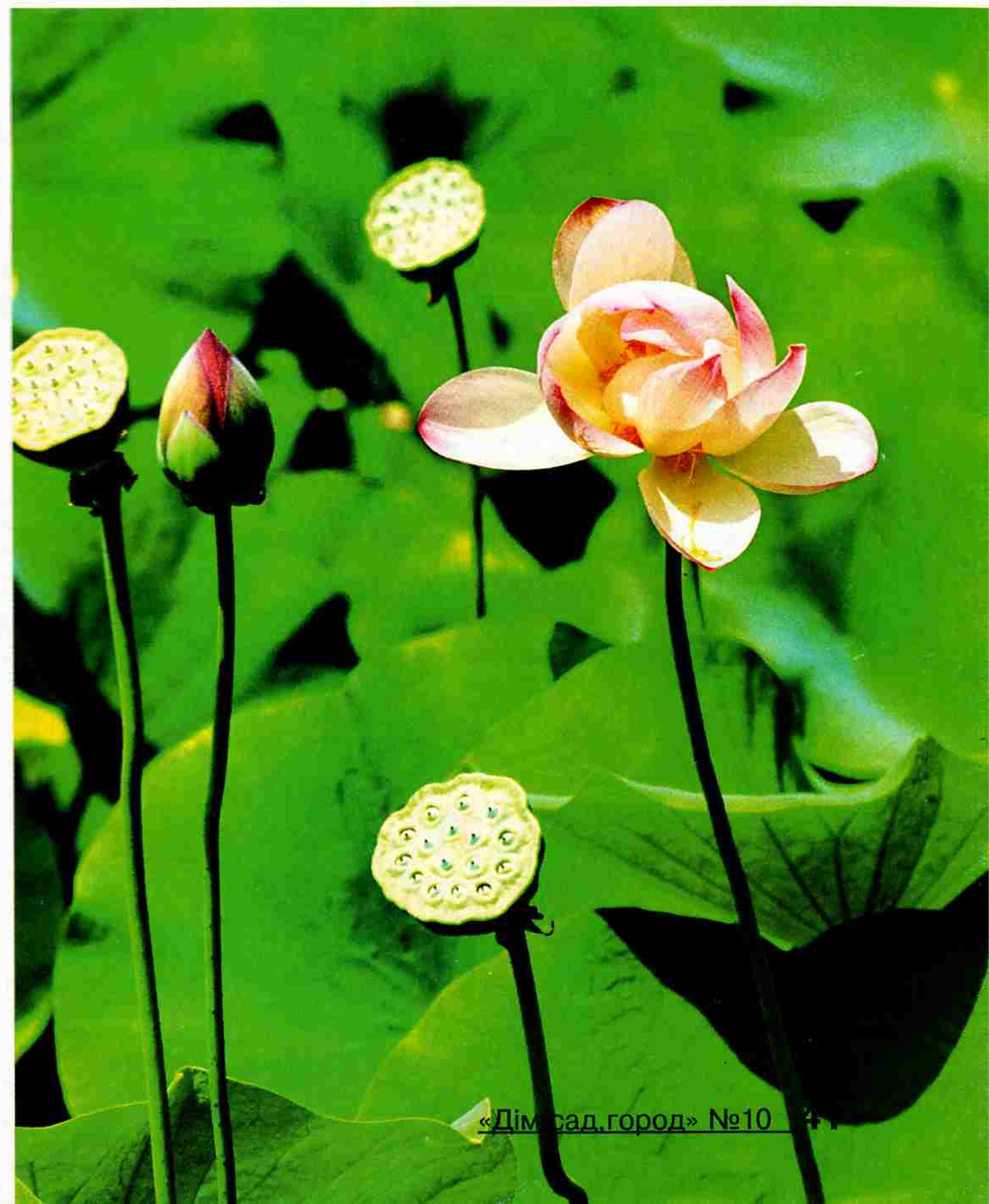
На зимовий період міні-водойму звільняють, а рибу переселяють у зимувальні пристрої чи акваріуми.

Нерідко декоративні міні-ставки використовують для тимчасового утримування товарної риби. Але наявність великих риб різко знижує концентрацію кисню у водоймі з малим об'ємом води, що може спричинити літній замор риби. Цього можна уникнути шляхом інтенсивної аерації води за допомогою одного чи кількох фонтанів.

Варто також пам'ятати, що тимчасове перебування товарної риби може викликати різні захворювання у декоративних (акваріумних) рибок — постійних мешканців міні-ставка. Тому для товарної риби краще використовувати окремий міні-ставок.

В.Тарасюк

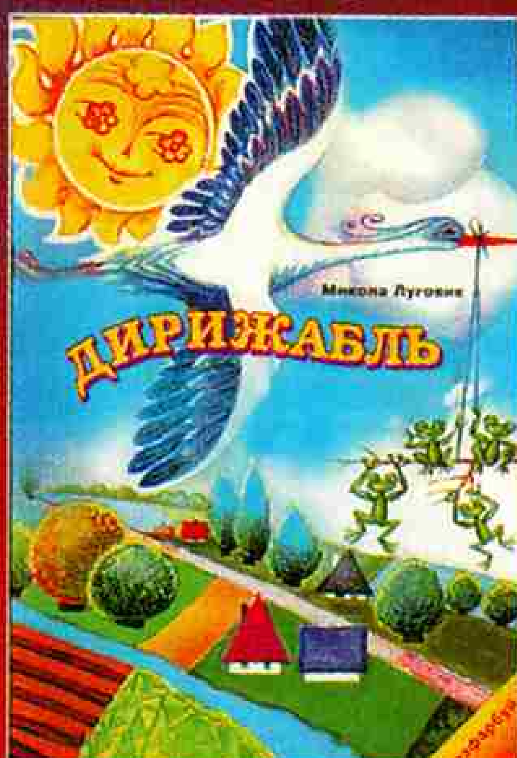
(Далі буде)

Малятам і школярам!

Комплект «Чарівна казка»

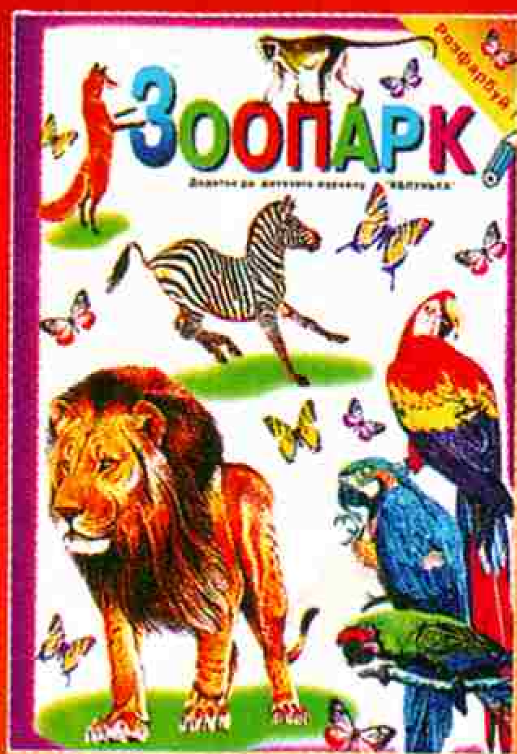

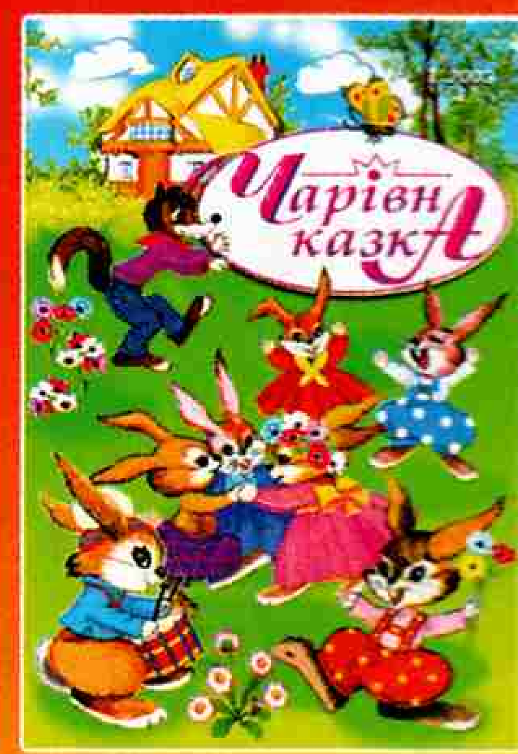

9^{50}

Шановні читачі!
Редакція журналу «Яблунька» пропонує подарункові комплекти для дітей.

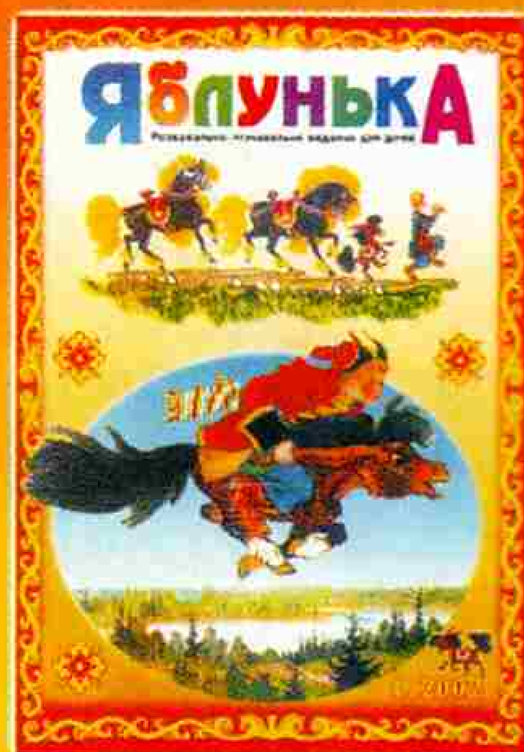
"Чарівна казка" (казки-розфарбовки). ***Вартість комплекту в редакції — 9 грн. 50 коп. Ціна комплекту з пересилкою — 14 грн. 50 коп.***

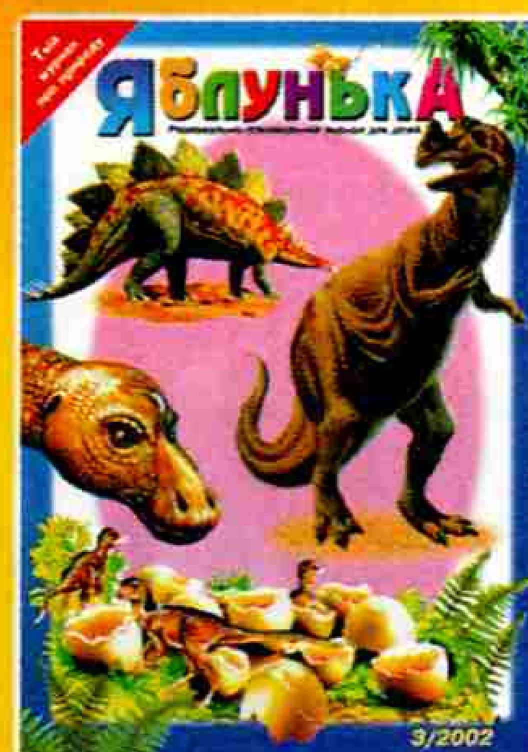
"Яблунька". **До комплекту увійшли найцікавіші випуски журналу «Яблунька» за 2002—2003 роки.** ***Вартість комплекту в редакції — 11 грн. Ціна комплекту з пересилкою — 16 грн.***

"Забави" **(ігровий комплект з іграшками-саморобками).** ***Вартість комплекту в редакції — 12 грн. 50 коп. Вартість комплекту з пересилкою —17 грн.50 коп.***

Комплекти "Чарівна казка", "Яблунька" та "Забави" можна придбати в редакції або замовити післяплатою за адресою: журнал "Яблунька", вул.Краківська, 20, м.Київ-94, 02094. Телефон (044) 552-94-60.

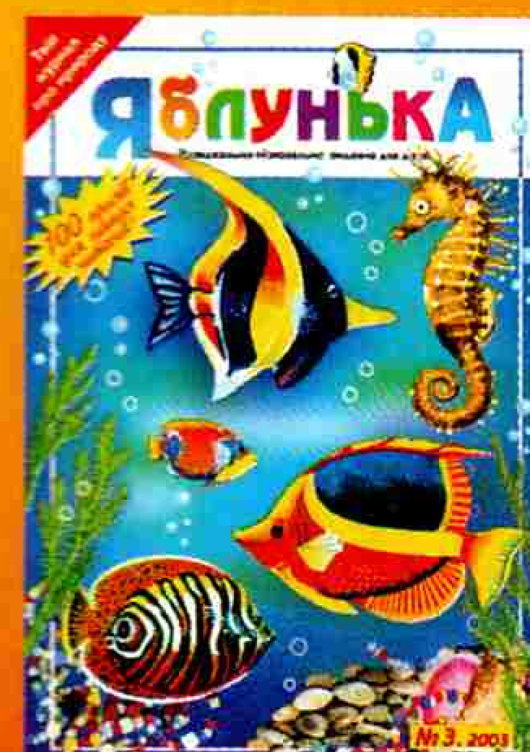
Запрошуємо до співпраці реалізаторів!

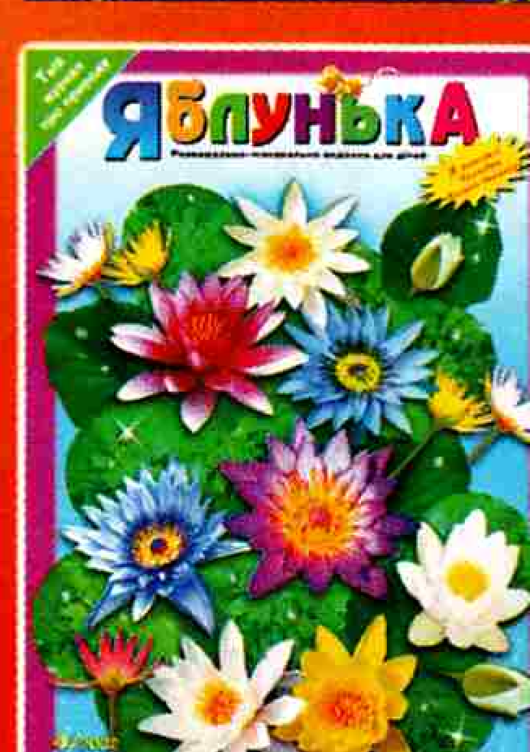

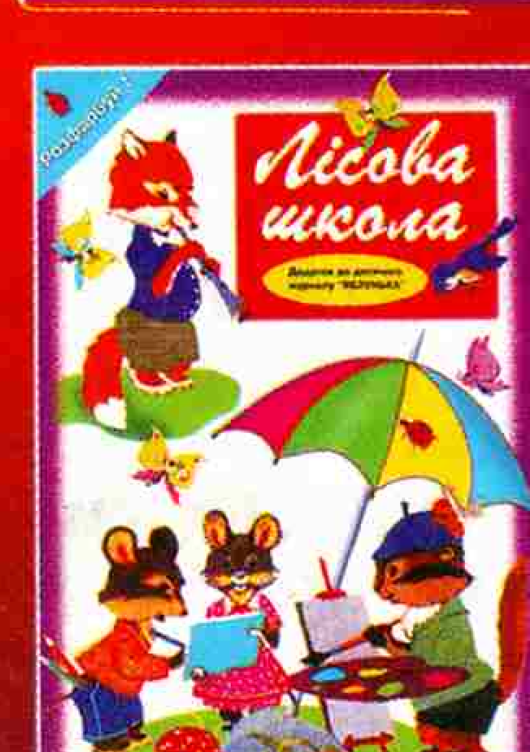

11^{00}

12^{50}

Комплект «Яблунька»   Комплект «Забави»

Передплата 2004 • Зробіть свій вибір!

Дошкільнятам і школярам, батькам і вчителям цікава та корисна інформація в розважально-пізнавальному журналі "Яблунька"

У журналі "Яблунька" для всіх веселих, розумних, допитливих та кмітливих : захоплюючі розповіді про таємниці природи, історії походження тварин та рослин, казки та легенди, іграшки-саморобки, рецепти смачних страв, фото та листи твоїх ровесників, адреси для листування, школа здоров'я та гарних манер, святкові вітання, кросворди, математичні забави, розфарбовки, конкурси, вікторини, лотереї. З призами для тебе та подарунками для батьків і ще багато цікавого...

1 варіант передплати

Журнал "Яблунька"
Розважально-пізнавальне видання для дошкільнят і школярів з конкурсами, вікторинами, лотереями та призами.
Щономера 100 призів для читачів!
Передплатний індекс 40306
На рік: **6 журналів "Яблунька"**
Вартість видання з доставкою — 14 грн.16 коп.
На півроку: **3 журнали "Яблунька"**
Вартість видання з доставкою — 7 грн. 08 коп.

2 варіант передплати

Журнал-розфарбовка **"Чарівна казка".**
Видається раз на два місяці.
Передплатний індекс 01220.
Улюблені казки народів світу з малюнками-розфарбовками в яскравих, барвистих обкладинках.
Щономера 70 призів для читачів!
На рік: **6 журналів "Чарівна казка".**
Вартість видання з доставкою — 9 грн. 96 коп.
На півроку: **3 журнали "Чарівна казка".**
Вартість видання з доставкою — 4 грн. 98 коп.

3 варіант передплати

Комплект журналів
"Яблунька" + "Чарівна казка".
Передплатний індекс 21870.
На рік: **6 журналів "Яблунька" + 6 журналів-розфарбовок "Чарівна казка".**
Вартість видання з доставкою — 22 грн. 32 коп.
На півроку: **3 журнали "Яблунька" + 3 журнали-розфарбовки "Чарівна казка". Вартість видання з доставкою — 11 грн. 16 коп.**

4 варіант передплати

Комплект журналів у складі:
"Дім, сад, город"+"Яблунька"
(з пільговою знижкою).
Передплатний індекс 22432.
На рік: **12 журналів "Дім, сад, город" + 6 журналів "Яблунька".**
Вартість видання з доставкою — 40 грн. 92 коп.
На півроку: **6 журналів "Дім, сад, город" + 3 журнали "Яблунька".**
Вартість видання з доставкою — 20 грн. 46 коп.
Отже, передплативши на рік журнали "Дім, сад, город" та "Яблунька" кожний окремо, ви заплатите ***44 грн. 88 коп.***
Якщо ж ви передплатите ці журнали у комплекті (*індекс 22432*), то заплатите на 3 грн. 96 коп. менше.

Комплект журналів "Дім, сад, город" + "Яблунька"— видання для всієї родини. Безліч цікавого та корисного батькам і дітям.

5 варіант передплати

Комплект журналів у складі:
журнал "Яблунька"+ "Вокруг света" (рос.)
(з пільговою знижкою).
Передплатний індекс 23911.
На рік: **6 журналів "Яблунька"+ 12 журналів "Вокруг света".**
Вартість видання з доставкою — 41 грн. 52 коп.
На півроку: **3 журнали "Яблунька" + 6 журналів "Вокруг света".**
Вартість видання з доставкою — 20 грн. 76 коп.

Усі передплатники комплекту «Яблунька»+«Чарівна казка» (індекс 21870) одержать від редакції подарунок до Різдва — казку-розфарбовку. Тобто діти отримають за рік шість журналів «Яблунька» та сім журналів-розфарбовок.

До уваги читачів! Всі ціни на передплату наших видань узгоджені з ДП "Преса" і занесені до Каталогу видань України на 2004 рік і зміні не підлягають! Якщо у вашому відділенні зв'язку з вас вимагають більшу суму, негайно звертайтеся до редакції за адресою "Яблунька", вул. Краківська, 20, м. Київ-94, 02094.

Подаруйте радість дітям!

Кращі рецепти з домашнього записника

З тих пір як одружилася багато років записую рецепти страв, які мені сподобалися. Зібралося уже чимало зошитів. Кращими рецептами з цього нехитрого скарбу хочу поділитися з читачами журналу "Дім, сад, город", який шаную і регулярно читаю.

Ніна Брянцева,
Черкащина

Помідори на зиму

Підготувати з розрахунку на трилітрову банку стиглі, але тверді помідори. Одне кисле яблуко ріжемо на 6 — 8 частин, видаляємо серцевину і кладемо на дно банки. Туди ж кладемо цибулину, розрізану на 4 частини, один болгарський солодкий перець ріжемо на 4 частини, 1 — 2 зубки часнику, помідори. Кожен помідор треба проткнути загостреним сірником або зубочисткою. Наповнену банку заливаємо крутим окропом, настоюємо 7 — 10 хв., воду зливаємо і заливаємо банку розсолом, приготовленим так: до 5 літрів води додаємо 400 г цукру, перець-горошок, лавровий листочок, гвоздику, 4 столові ложки солі (з верхом). Все прокип'ятити 3 хв. Перед тим, як залити банку розсолом, в неї влити 3 — 4 столові ложки оцту. Банку накрити стерильною кришкою і закатати.

Салат із перцю

50 штук перцю помити, видалити серцевину і нарізати шматочками. 1,5 кг цибулі нарізати великими кільцями. Покласти посічений пучечок петрушки. Залити 1,5 л томатного соку, додати 1 склянку цукру, 1 склянку олії, 2 столові з верхом ложки солі, 1 склянку оцту. Все кип'ятити не менше 8 хв. Потім розкласти в 7 літрових стерилізованих банок, закатати кришками, накрити грубим рушником і не чіпати, поки повністю не охолонуть.

Салат у помідорі

Беремо стиглий, але твердий помідор, зрізуємо з нього верхівку, вибираємо ложечкою на тарілку серцевину. До серцевини додаємо круто зварене і дрібно посічене яйце, тертий твердий сир, підсмажену цибулю, перемішуємо і начиняємо цією сумішшю помідор. Зверху поливаємо майонезом або сметаною, прикрашаємо гілочкою петрушки. Якщо є можливість, до начинки можна додавати подрібнену ковбасу або зварене м'ясо.

Сервелат з сиром

Беремо 300 г ковбаси сервелат, 300 г твердого сиру, 1 зубок часнику, 6 яєць, 12 чайних ложечок крохмалю. Із збитих яєць і крохмалю підсмажуємо маленькі омлетики. Коли омлетики охолонуть, їх треба нарізати соломкою. Ковбасу також нарізати соломкою. Часник розчавити часникодавкою і додати до ковбаси й омлету. Все перемішати і заправити майонезом. Витримати кілька годин в холодильнику, потім додати твердий сир, натертий на тертушці, подрібнену зелень і ще раз заправити майонезом.

Приправа до борщу

Беремо 4 кг вареного столового буряка, 8 солодких перців, 5 цибулин, 1 кг кислих яблук, 1 склянку цукру, 1 склянку 9%-ного оцту, 1 склянку олії. Буряк і яблука натерти на тертушці. Цибулю і перець дрібно нарізати. Все скласти в каструлю, додати одну склянку води, ретельно перемішати і варити 10 — 12 хв. Потім додати цукор, олію, оцет, сіль і далі варити ще 10 — 12 хв. Після того розкласти в чисті літрові банки і стерилізувати 25 хв.

Гриби у томатному соусі

Два літри відварених грибів, одна склянка олії, 0,5 склянки цукру, 2 столові ложки солі, півлітрову банку нарізаної цибулі, 6—8 лаврових листочків, малесенький кусочок гіркого перцю, 10 — 12 горошин чорного перцю складаємо в каструлю і тушкуємо 15 хв. Додаємо 0,5 л томатного соусу, 0,5 склянки 9%-ного оцту. Кип'ятимо 15 хв. Розкладаємо в стерильні банки і закатуємо кришками.

Качка з яблуками

Беремо підготовлену тушку качки, натираємо її сіллю з перцем і начиняємо шматочками кислих та солодких яблук у рівних частинах. Яблук бажано закласти в тушку качки якнайбільше, а потім зашити черевце міцною ниткою. Смажити на деку в гарячій духовці, час від часу, зливаючи зайвий жир з яблучним соком. А рештою жиру з соком поливаємо тушку качки. Робимо це аж до готовності м'яса. Готовність визначаємо дерев'яною шпичкою. Якщо м'ясо легко проколюється і при цьому не виступає кров — качка готова. Перед подачею до столу треба зняти нитку, викласти качку на блюдо, обкласти гарячою гречаною кашею, а круг каші викласти окремо спечені невеликі яблука.

Картопля з сиром

1 кг картоплі почистити, помити і нарізати кружечками. Посолити і обсмажити до напівготовності. Шматочками картоплі викласти дно і стінки гусятниці, змащеної жиром. Решту картоплі перемішати з тертим сиром (100 г) та готовими до вживання грибами (100 г). Викласти у гусятницю, щільно утрамбувати і запекти в духовці.

Картопляники з м'ясом

На одну порцію беремо 2 — 3 картоплини, 1 цибулину, 1 яйце, 1 ложку борошна, сіль та перець за смаком. Картоплю і цибулю дрібно тремо, потім додаємо решту складових, вимішуємо до однорідної маси і ложкою викладаємо як млинці на сковороду з киплячою олією. Потім на кожний картопляник викладаємо чайну ложечку котлетного фаршу і тільки після цього перевертаємо картопляник, зменшуємо вогонь і доводимо до повної готовності.

Пиріжечки з капустою

У гарячій воді розчиняємо 3 столові ложки цукру. Додаємо 0,5 склянки молока, борошно і вибиваємо 2 яйця. Вимішуємо тісто до густоти сметани. Тремо на тертушку капусту. Її об'єм має бути більшим, ніж об'єм тіста. Змішуємо капусту і тісто. Печемо в киплячій олії до золотистого кольору. Виймаємо дірчастою ложкою, трохи охолоджуємо і подаємо до столу із сметаною.

М'ясні конвертики з грибами

Пластинку м'яса відбити, посолити та поперчити. Цибулю нарізати шматочками та підсмажити на олії. Взяти шляпку від печериці, покласти в неї смажену цибулю та кусочок сиру. Шляпку гриба кладемо на м'ясо, складаємо конвертиком, замотуємо ниткою або з'єднуємо зубочисткою. Конвертики викладаємо на деко, зверху поливаємо майонезом і запікаємо у духовці близько 30 хв. Подаємо до столу, знявши нитку та присипавши посіченою зеленню кропу і петрушки.

Бутерброди на сніданок

Із черствого хліба можна приготувати смачні бутерброди. Хліб нарізуємо квадратиками, прямокутниками або трикутниками. Сім картоплин середнього розміру та дві цибулини тремо на тертушці, додаємо сіль, перець та два яйця. Виделкою збиваємо до однорідної маси. Ложкою цю масу наносимо на один бік скибочки хліба і кладемо на сковороду з киплячою олією масою донизу, а перед тим, як перевернути хліб, зверху на скибочку хліба наносимо картопляну масу і тільки після того перевертаємо масою донизу.

Швейцарський пряник

Щоб спекти такий пряник, треба мати: 350 г меду (можна штучного), склянку цукру, склянку подрібненого мигдалю, 50 г подрібнених цукатів, 2 чайні ложечки подрібненої кориці, тертий мускатний горіх (на кінчику ножа), гвоздику (за смаком), цедру половинки лимона, одну столову ложку рому, 500 г борошна, дрібку вуглекислого амонію, 200 г цукрової пудри, 2 — 3 столові ложки лимонного соку. Мед підігріти з цукром і охолодити. Поступово додати до цієї маси мигдаль, цукати, пряності та ром. Після цього поступово додати борошно. Розчинити амоній у теплій воді і змішати з тістом. Тісто розкачати в пласт і випікати на змащеному жиром деку. Із цукрової пудри і лимонного соку приготувати глазур. Покрити нею пряник і розрізати його на маленькі прямокутники.

Англійський пряник

Треба мати: *2 яйця, 125 г (півпачки) маргарину, 225 г цукру, 175 г меду або сиропу, 3 ядра розтертого мигдалю, 2 чайні ложечки суміші пряностей (імбир, гвоздика, кориця, мускатний горіх, сіль), 75 г подрібнених цукатів, 500 г борошна, 0,5 чайної ложечки соди.*

Яйця, розтоплений маргарин і цукор ретельно перемішати і поступово додати до цієї маси решту продуктів. Добре вимісити тісто, сформувати з нього кульки і випікати їх у духовці на помірному вогні на змащеному жиром деку. Кульки покрити цукровою глазур'ю рожевого кольору і прикрасити цукатами.

Шоколадний рулет

Щоб приготувати тісто, треба мати: *3 яйця, 150 г цукру, 1 пакетик ванільного цукру, 60 г борошна, 60 г крохмалю, 1/4 чайної ложечки соди.*

Для начинки і прикрашання рулету: *0,5 л води, 1 брикет заварного крему, 1 столову ложку порошку какао, 100 г цукру, 4 чайні ложечки меленої (або 2 чайні ложечки розчинної) кави, 150 — 250 г вершкового масла або маргарину, грильяжну присипку, збиті вершки, щоб прикрасити рулет.*

Яйця збиваємо з трьома столовими ложками холодної води до утворення густої піни. Не перестаючи збивати, поступово додаємо цукор і ванілін. Борошно просіваємо, змішуємо з крохмалем та содою і поступово всипаємо до яєць і цукру. Обережно, щоб не погасити піну, перемішуємо. Тісто виливаємо тонким шаром на деко, покрите пергаментним папером і випікаємо. Спечений бісквіт перекладаємо на посипаний цукром чистий кухонний рушник, так щоб папір був зверху. Знімаємо папір. Бісквіт разом із рушником згортаємо в рулет і ставимо на холод.

Порошок для приготування заварного крему змішуємо із 6 столовими ложками молока (трохи менше 0,5 склянки). Молоко, яке залишилося, перемішуємо з цукром і меленою кавою і ставимо кип'ятити. Після чого проціджуємо, додаємо заварний крем і ще раз доводимо до кипіння. Охолоджуємо, продовжуючи помішувати. Вершкове масло або маргарин збиваємо до утворення піни. Додаємо ложками заварний крем і розмішуємо. Треба, щоб масло і заварний крем були приблизно однакової температури. Отриману масу охолоджуємо. Обережно розгортаємо рулет, виймаємо рушник, змащуємо пласт бісквіту масляним кремом і знову скатуємо рулет. Цим же кремом змащуємо і зовнішній бік пласта, посипаємо грильяжем і прикрашаємо шматочками шоколадних цукерок і вершками. Перед тим, як різати рулет на шматки, його треба добре охолодити.

АЛЛЕРТЕК®

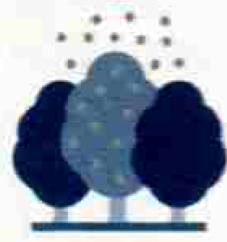
ЖИТТЯ БЕЗ АЛЕРГІЇ

Cetirizine
таблетки в оболонці 10 мг

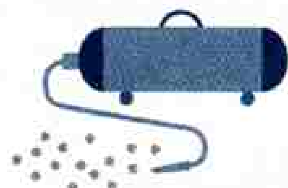

Показання для застосування:
- хронічний алергічний риніт;
- сезонний алергічний риніт (сінна нежить);
- алергічний кон'юнктивіт;
- хронічна ідіопатична уртикарія.

Препарат на кожний вид алергії

пилок рослин

продовольство

пил

вовна

Протигістамінний засіб другого покоління, який діє:

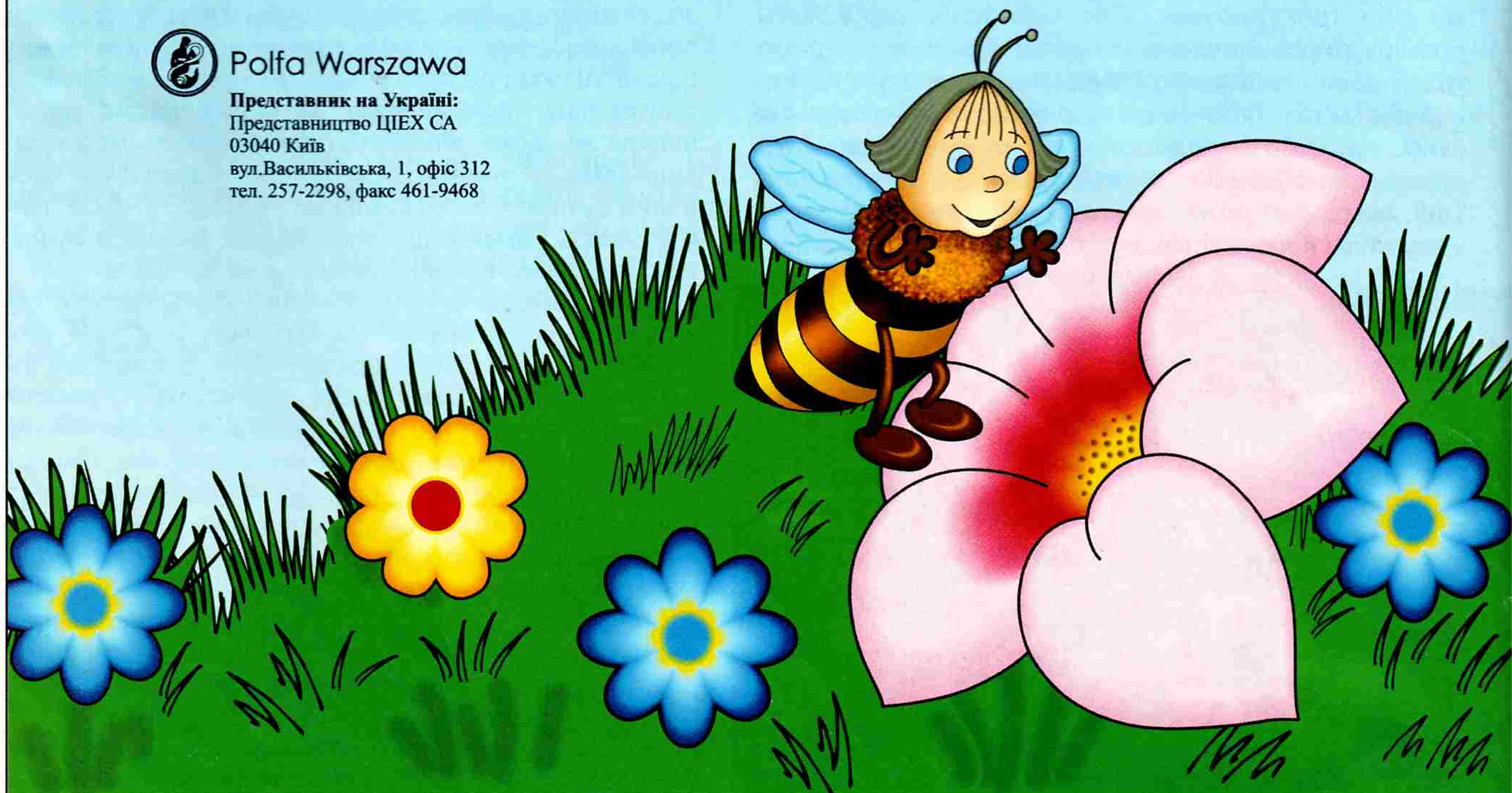
ефективно	протигістамінно, протизапально, протиалергічно
швидко	починає діяти через 30 хвилин після прийому, що дозволяє застосовувати препарат в екстренних випадках;
тривало	терапевтичний ефект утримується протягом 12-24 годин.

Властивості і дія:
- селективно блокує гістамінні периферичні Н1-рецептори;
- гальмує ранню і пізню фазу алергічної реакції;
- на противагу більшості протигістамінних препаратів другого покоління не викликає порушень серцевого ритму.

Упакування: 7 таблеток, 20 таблеток.

Polfa Warszawa

Представник на Україні:
Представництво ЦІЕХ СА
03040 Київ
вул.Васильківська, 1, офіс 312
тел. 257-2298, факс 461-9468

Реєстраційне свідоцтво №Р.96.01/03210 від 03.06.2001.

У номері:

На 1 стор. обкладинки фото В.І.Мельника (с.Чернявка, Оратівський р-н, Вінницька обл.)

„Дім, сад, город"
виробничо-практичний журнал
№10, жовтень, 2003 р.

Головний редактор **М.І.Халимоненко**
Головний художник **Т.П.Колодницька**
Заступники головного редактора **Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко**
Редактори **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**
Дизайн, верстка **В.О.Пономаренко**
Комерційний директор **Г.А.Донець, тел. 552-90-45**
Реклама, оголошення **В.О.Давидко, О.К.Шевченко, тел. 552-95-11**
Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник, тел.552-94-60**
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 23.09.2003 р.

Загальний тираж 138 200 прим. (у тому числі: російською мовою і в комплектах з іншими журналами — 25 400 прим.)
Ціна договірна.
Адреса: вул.Краківська, 20, Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@iptelecom.net.ua; dsg@i.kiev.ua

При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на „Дім, сад, город" обов'язкове.

Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у Державному видавництві «Преса України».
03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6. З. 0118310

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + "Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.